00168894

O
sk
891.21
Kal/Kav
168894

THE
ASIATIC SOCIETY OF BOMBAY
TOWN HALL, BOMBAY-400 023.

Digitized with financial assistance from
Observer Research Foundation
on 22 February, 2019

00168894

KAVYA KALAPA,

NUMBER FIRST.

A

SANSCRIT ANTHOLOGY

BEING

A COLLECTION OF THE BEST 37 SMALLER POEMS,

IN THE

SANSCRIT LANGUAGE

PUBLISHED BY

HARIDAS HIRACHAND.

FIRST EDITION.

Registered under act XX of 1847.

BOMBAY.

PRINTED AT GANPAT KRISHNAJI'S PRESS.

1864.

BOMBAY

168894

काव्यकलापः

अंकः प्रथम स्तत्र

महाकविकालिदासादीनांकृताःरसिकाःग्रंथाः

सप्तत्रिंशत्

हरिदासेन तात हीराचंद सकाशात्

शोधयित्वा,

प्रथमावृत्तिः

मुंबय्यां

गणपतकृष्णाजीकस्यमुद्रायंत्रालये

स्फुटमंकीकारिता.

संवत् १९२० - शक १७८५

सन १८६४

PREFACE.

Mostly Sanscrit Shlokas (metres) have the power of creating sublime thoughts in our mind, and are qualified to animate our soul. They relax the burden of labour, mental as well as bodily, and gladden our heart. We find much difficulty in collecting Sanscrit Poems which contain such valuable Shlokas; owing to the great expense we are obliged to undergo in getting them copied.

In this little work will be found very interesting thirty-seven Sanscrit Poems, which cannot be procured without much trouble. It promises to be very useful to the learned and learners of the Sanscrit language.

I am greatly obliged to *Dr. Bhau Dajee*, (patronizer to the learned) for his lending me a copy of the poems contained in this work; as also to my dear father Kavi Hirachand Kanji, for rendering me every assistance in getting this published.

I expect due patronage from Government and from the worthies of Bombay & other places; which will enable me to publish several numbers of the *Kavya Kalapa*.

In conclusion I request that the public will forgive for some slight errors which might have crept, in and further beg to add that I would consider myself amply rewarded if this work meets with due reception.

Bombay
15th. February
1864.

HARIDAS HIRACHAND.

પ્રસ્તાવના.

કોઈ કારણ ઉપર કોઇને મ્હોડેથી એક શ્લોક સાંભલતાં મનને ઘણોજ ઉત્સાહ થાયછે; અને તે પ્હેલાં તેવા કામમાં ઘણીજ ચિંતા થતી હોય, તે સર્વ દુર થઇને, તેનો ઉપાય પણ એ શ્લોક સાંભલતાંજ મલી આવેછે. એવો ચમત્કાર જે કવિયોના એકેક શ્લોકમાં રહ્યો છે, તેવા શ્લોકોના ગ્રંથો કોઇક ઠેકાણેજ હોય છે, પણ તે લખાવવા માટે મલતા નથી, અને મલે તો લખાવી લેતાં દ્રવ્યનો ખરચ ઘણો થાયછે. એ બે કારણસર ગ્રંથોનો સંગ્રહ કરવો મુશ્કેલ પડેછે.

આ કાવ્યકલાપમાં મ્હારે ઘણા અંકો સટીક તથા મૂલ ગ્રંથોના છપાવી પ્રગટ કરવાછે, તે મધ્યે આપ્હેલા અંકમાં મેં ઘણો રસિક તથા અપ્રસિદ્ધ ૩૭ કાવ્યો દાખલકરીછે. મને નિશ્ચય છે જે આ ગ્રંથ સંસ્કૃતભાષાના વિદ્વાનોને તથા વિદ્યાર્થીયો ઘણોજ ઉપયોગી થઈ પડશે.

વિદ્વજ્જનાશ્રય પ્રખ્યાત **ડાક્ટર ભાઉદાજી** યે કૃપાકરીને આ અંકમા જે કાવ્યો છે તેની મૂલ પ્રતનું બંગાલામાં ૬૭ વર્ષ પ્હેલાં છપાયલું પુસ્તક મને આપ્યું, તેથી હું તેઓનો ઘણો ઉપકાર માનુંછું

મને આશા છે કે આ ગ્રંથ વિષે સરકાર તથા દેશી સદ્‌ગૃહસ્થો તરફથી યોગ્ય આશ્રય મલવાથી બીજા અંકો છપાવતાં મને ઘણો આનંદ થશે.

સેવટે મારી સર્વેને વિનંતિ છે કે આ ગ્રંથમાં કોઇ ભુલચુક રહી ગઇ હોય તો તે માટે મને માફકરવું, અને જો આ ગ્રંથને સર્વ સજ્જનો તરફથી યોગ્ય માન મલશે તો હું મ્હારી મુરાદને પ્હોચ્યો એમ સમઝીશ.

હરિદાસ વિ૰ હીરાચંદ.

अनुक्रमणिका.

ग्रंथांक.	श्लोकांक.	ग्रंथनामानि	ग्रंथकर्तृनामानि	पृष्ठांक
१	९	नवरत्नं		१
२	८	अष्टरत्नं		३
३	७	सप्तरत्नं		४
४	६	षड्रत्नं		५
५	५	पंचरत्नं		६
६	१३	गुणरत्नं	भवभूति	७
७	१४	नीतिरत्नं	वररुचि	८
८	१२	नीतिसारं	घटकर्पर	१०
९	१६	नीतिप्रदीपः	वेतालभट्ट	१२
१०	१००	दृष्टांतशतकं	कुसुमदेव	१४
११	१०७	शांतिशतकं	शिल्हन	२१
१२	१४२	हंसदूतः	रूपगोस्वामि	३५
१३	४६	पदांकदूतः	कृष्णसार्वभौम	५३
१४	१४१	उद्धवदूतः	माधवकवींद्र	५९
१५	३८	रामकृष्णविलोमका	सूर्यकवि	७८
१६	५१	वृंदावनयमककाव्यं	मानांक	८३
१७	८	पूर्वचातकाष्टकं		८८
१८	८	उत्तरचातकाष्टकं		८९
१९	८	भ्रमराष्टकं		९०
२०	८	वानर्यष्टकं		९१
२१	८	वानराष्टकं		९२
२२	९	गंगाष्टकं	सत्यज्ञानानंद.	९३
२३	८	शृंगाररसाष्टक	कालिदास	९४

ग्रंथांक.	श्लोकांक.	ग्रंथनाम	ग्रंथकर्तृनाम	पृष्ठांक
२४	२१	शृंगारतिलकं	कालिदास .. .	९६
२५	२२	घटकर्पर	घटकर्पर .. .	९८
२६	४९	चौरपंचाशिका . ..	सुंदरकवि .. .	१००
२७	१९	धर्मविवेक	हलायुध .. .	१०६
२८	२२	मुकुंदमाला	कुलशेखरराजा	१०८
२९	२०	व्रजविहारः	श्रीधर	११०
३०	११	वेदसारशिवस्तव ..	श्रीशंकराचार्य .	११३
३१	७	महापद्यं	कालिदास . .	११४
३२	१८	पद्यसंग्रहः	कविभट्ट . . .	११५
३३	९	पांडुरंगाष्टकं	श्रीशंकराचार्य .	११८
३४	९	गोविंदाष्टकं	श्रीशंकराचार्य .	११९
३५	४८	श्रुतबोधः	कालिदास . .	१२०
३६	६	दुर्घटकाव्य	कालिदास . .	१३६
३७	२१	विद्वद्विनोदकाव्य ..	कालिदास . .	१३८

शुद्धिपत्रं.

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	पंक्ति
रहसत्तस्य	रसहत्तस्य	२	१३
दृष्टु	दृष्ट्वा	१६	११
मात्माम	मात्मानं	१८	१
मायःश्वासादपर्य्यंतः	मायःश्मासादयत्यंतः	१८	१८
सश्वसन्निवकेवलं	सशश्वन्निकषेकषः	१८	१८

परमात्मनेनमः

काव्यकलापः

अंक १

नवरत्नानि.

धन्वंतरिक्षपणकामरसिंहशंकु ॥
वेतालभट्टघटकर्परकालिदासाः ॥
ख्यातोवराहमिहिरोनृपतेःसभायां ॥
रत्नानिवैवररुचिर्नवविक्रमस्य ॥ १ ॥

नवरत्नं

मित्रमर्थीतथानीतिर्धर्मकार्पण्यमूर्खकाः ॥
स्त्रीणांविद्वांस्तथोत्साहानूनवरत्नमिदंक्रमात् ॥ १ ॥

मित्रंस्वच्छतयारिपुंनयबलैर्लुब्धंधनैरीश्वरं । कार्य्येण द्विजमादरेणयुवतींप्रेम्णासमैर्बोधवान् ॥ अन्युग्रंस्तुतिभिर्गुरुं प्रणतिभिर्मूर्खंकथाभिर्बुधं। विद्याभीरसिकंरसेनसकलंशीलेन कुर्याद्वशं॥१॥अर्थीलाघवमुच्छ्रितोनिपतनंकामातुरोलांछनं। लुब्धोऽकीर्तिमसंगरःपरिभवंदुष्टोऽन्यदोषेरतिं ॥ निःस्वोवंचनमुन्मनाविकलतांशोकाकुलःसंशयं । दुर्वागप्रियतांदुरोदरवशःप्रामोतिकष्टंमुहुः ॥ २ ॥ नीतिर्भूमिभुजांनतिर्गुणवतांह्रीरंगनानांधृतिः। दैपन्योःशिशवोगृहस्यकवितावुद्धेःप्रसादोगिरां ॥ लावण्यंवपुषःस्मृतिःसुमनसांशांतिर्द्विजस्यक्षमा। स

क्तस्यद्रविणंगृहाश्रमवतांस्वास्थ्यंसतांमंडनं ॥ ३॥ धर्मःमागे वचित्यःसचिवमतिगतिर्भावनीयासदैव । ज्ञेयंलोकानुवृत्तंवर चरनयनैर्मंडलंवीक्षणीयं॥मच्छाद्यौरागरोषौमृदुपरुषगुणौयो जनौयौचकाले । आत्मायत्नेनरक्ष्योरणशिरसिपुनःसोपि नापेक्षणीयः ॥ ४ ॥कार्पण्येनयशःक्षुधागुणचयोदंभेनसत्यं क्षुधा । मर्यादाव्यसनैर्धनानिविपदास्थैर्यंप्रमादैर्द्विजः ॥ पै शुन्येनकुलंमदेनविनयोदुश्चेष्टयापौरुषं । दारिद्र्येणजनादरो ममतयाचात्मप्रकाशोहतः ॥ ५ ॥ मूर्खोऽशांतस्तपस्वीक्षितिपतिरलसोमत्सरोधर्मशीलो । दुःस्थोमानीगृहस्थःप्रभुरतिकृपणःशास्त्रविद्धर्महीनः ॥ आज्ञाहीनोनरेंद्रःशुचिरपिसततंयः परान्नोपभोगी । वृद्धोरोगीदरिद्रःसचयुवतिपतिर्धिग्विडंबमकारम् ॥ ६ ॥ स्त्रीणांयौवनमर्थिनामनुगमोराज्ञांप्रतापःसतां । सत्यंस्वल्पधनस्यसंचितिरहसत्तस्यवाग्डंबरः ॥ साचारस्य मनोदमःपरिणतैर्विद्याकुलस्यैकता । सेवायाधनमुन्नतेर्गुणचयःशांतेर्विवेकोबलं ॥७ ॥ विद्वान्संसदिपाशिकःपरवशोमानीदरिद्रोगृही।वित्ताढ्यःकृपणःसुखीपरवशोवृद्धोननीर्थाश्रितः॥ राजादुःसचिवप्रियःकुलभवोमूर्खःपुमांस्त्रीजितो । वेदांतीहत सत्क्रियःकिमपरंहास्यास्पदंभूतले ॥ ८ ॥ उत्खातान्प्रतिरोपयन्कुसुमितांश्चिन्वन्शिशून्वर्द्धयन् । स्रोतुंगान्नमयन्नतान्समुदयन्विश्लेषयन्संहतान् ॥ तीव्रान्कंटकिनोबहिर्नियमयन्ग्लानान्मुहुःसेचयन् । मालाकारइवप्रयोगनिपुणोराजा चिरंनंदतु ॥ ९ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इतिनवरत्नंसमाप्तं ॥ १ ॥

अष्टरत्नं

अर्थोन्योमतथानित्यंब्रह्मात्मागेशशिस्यापि ॥
शशीनिःस्वश्चविज्ञेयमष्टरत्नमिदंक्रमात् ॥ १ ॥

अर्थागमोनित्यमरोगिताच । प्रियाचभार्याप्रियवादिनीच ॥ वश्यश्चपुत्रोऽर्थकरीचविद्या । षड्जीवलोकेषुसुखानितात ॥ १॥ व्योमैकांतविहारिणोपिविहगाःसंप्राप्नुवंन्यापदं । वध्यंतेनिपुणैरगाधसलिलान्मत्स्याःसमुद्रादपि ॥ दुर्नीतेर्हिविधौकुतःसुचरितंकःस्थानलाभेगुणः । कालोहिव्यसनप्रसारितकरोगृण्हातिदूरादपि ॥ २ ॥ नित्यंछेदस्तृणानांशितिनखलिखनंपादयोरल्पपूजा ।दंतानामल्पशौचंवसनमलिनतारूक्षतामूर्द्धजानां ॥ द्वेसंध्येचापिनिद्राविवसनशयनंग्रासहासातिरेकः । स्वांगेपीठेचवाद्यंहरतिधनपतेःकेशवस्यापिलक्ष्मीं ॥ ३ ॥ ब्रह्मायेनकुलालवन्नियमितोब्रह्मांडभांडोदरे । विष्णुर्येनदशावतारगहनेन्यस्तोमहासंकटे ॥ रुद्रोयेनकपालपाणिपुटकेभिक्षाटनंकारितः । सूर्योभ्राम्यतिनित्यमेवगगने तस्मैनमःकर्मणे ॥ ४ ॥ भोगेरोगभयंकुलेच्युतिभयंवित्तेनृपालाद्भयं । मानेदैन्यभयंबलेरिपुभयंरूपेतरुण्याभयं ॥ शास्त्रेवादभयंगुणेखलभयंकायेकृतांताद्भयं । सर्ववस्तुभयान्वितं भुविनृणांवैराग्यमेवाभयं ॥ ५ ॥ शशिनिखलुकलंकःकंटकंपद्मनाले । युवतिकुचनिपातःपक्वताकेशजाले ॥ जलधिजलमपेयंपंडितेनिर्धनत्वं । वयसिधनविवेकोनिर्विवेकोविधाता ॥ ६ ॥ शशीदिवसधूसरोगलितयौवनाकामिनी । सरोवि

गतवारिजंमुखमनक्षरंस्वाकृतेः ॥ प्रभुर्धनपरायणःसततदुर्ग तःसज्जनो । नृपांगणगतःखलोमनसिसप्तशल्यानिमे ॥ ७ ॥ निःस्वोवष्टिशतंशतीदशशतंलक्षंसहस्राधिपो । लक्षेशःक्षि तिपालतांक्षितिपतिश्चक्रेशतांवांछति ॥ चक्रेशःपुनरिंद्रतांसुर पतिर्ब्राह्मंपदंवांछति । ब्रह्माशैवपदंशिवोहरिपदंआशावधि कोगतः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इत्यष्टरत्नंसमाप्तं ॥ २ ॥

सभरत्नं

वांछाराजातथाछेदो ॥ वृक्षंवित्तेनकिंतथा ॥
स्वर्गोधनेनकिंक्षेयं ॥ सभरत्नानिदंक्रमात् ॥१॥

वांछासज्जनसंगमेपरगुणेप्रीतिर्गुरौनम्रता । विद्यायांव्य सनंस्वयोषितिरतिर्लोकापवादाद्भयम् ॥ भक्तिश्चक्रिणिशक्ति रात्मदमनेसंसर्गमुक्तिःखलें । एतेयत्रवसंतिनिर्मलगुणास्ते भ्योनेरभ्योनमः ॥ १ ॥ राजाधर्मविनाद्विजःशुचिविनाज्ञा नंविनायोगिनः । कांतासत्यविनाहयोगतिविनाभूषाचज्यो तिर्विना ॥ योद्धाशूरविनातपोव्रतविनाछंदोविनागीयते । भ्रातास्नेहविनानरोहरिविनामुंचंतिशीघ्रंबुधाः ॥ २ ॥ छेद श्चंदनचूतचंपकवनेरक्षास्तिसाकोटके । हिंसाहंसमयूरको किलकुलेकाकेषुनित्यादरः ॥ मातंगेनखरक्रयःसमतुलाकर्पू रकार्पासयोः । एषायत्रविचारणागुणिगणेदेशायतस्मैनमः ॥ ३ ॥ वृक्षंक्षीणफलंत्यजंतिविहगाःशुष्कंसरःसारसाः । पुष्पं पर्युषितंत्यजंतिमधुपादग्धंवनांतंमृगाः ॥ निर्द्रव्यंपुरुषंत्यजंति

गणिकाभ्रष्टश्रियंमंत्रिणः । सर्वैःकार्यवशाज्जनोभिरमतेक स्यास्तिकोवल्लभः ॥ ४ ॥ वित्तेनकिंवितरणंयदिनास्तिदीने । किंसेवयायदिपरोपकृतौनयत्नः ॥ किंसंगमेनतनयोयदिने क्षणीयः । कियौवनेनविरहोयदिवल्लभायाः ॥ ५ ॥ स्वर्गः कियदिवल्लभानिजवधूः किंवाविभूषाविधिः । लावण्यंयदि किंसुधाकरकरैःशृंगारगर्भागिरः ॥ मृत्युःकियदिदुर्जनेष्ववन तिःकिंधिक्कृयदिप्रार्थना । प्राप्तेष्टःकरिकेतनोयदिभवेत्तुंकिंक ल्पभूमीरुहैः ॥ ६ ॥ धनेनकियोनददातियाचके । बलेनकिं यश्चरिपून्नबाधते ॥ श्रुतेनकियोनचधर्ममाचरेत् । किमात्म नायोनजितेंद्रियोभवेत् ॥ ७ ॥ ॥ ॥

॥ इतिसप्तरत्नंसमाप्तं ॥ ३ ॥

षड्रत्नं

शास्त्रंकोर्थोस्तथामूर्खो ॥ दानंदुर्मंत्रिणंतथा ॥
लोभोप्यस्तीतिविज्ञेयं ॥ क्रमात्षड्रत्नमीरितं ॥ १ ॥

शास्त्रंसुचिंतितमथोपरिचिंतनीयं ।आराधितोपिनृपतिःप रिशंकनीयः। अंकेस्थितापियुवतिःपरिरक्षणीया ।शास्त्रेनृपेच युक्तौचकुतोवशित्वं ॥ १ ॥ कोर्थान्प्राप्यनगर्वितोविषयिणः कस्यापदोनागताः । स्त्रीभिःकस्यनखंडितंभुविमनःकोनाम राज्ञांप्रियः॥कःकालस्यनगोचरांतरगतःकोर्थीगतोगौरवं।को वादुर्जनवाग्यसेनपतितःक्षेमेणयातःपुमान् ॥ २ ॥ मूर्खोद्विजा तिःस्थविरोगृहस्थः। कामीदरिद्रोधनवान्तपस्वी॥ वेश्याकुरू पानृपतिःकदर्यो॥लोकेषडेतानिविडंबितानि ॥ ३ ॥ दानंदरि

द्रस्यमभोश्वशांति । यूनांतपोज्ञानवतांचमौनं ॥ इच्छानिवृत्तिश्चसुखास्थितानां । दयाचभूतेषुदिवंनयंति ॥४॥ दुर्मंत्रिणंकमुपयांतिनर्नीतिदोषाः । संतापयंतिकमपथ्यभुजंनरोगाः ॥ कंश्रीर्नदर्पयतिकंननिहंतिमृत्युः । कंस्त्रीकृतानविषयाननुतापयंति ॥ ५ ॥ लोभोऽस्तिगुणेनकिंपिशुनतायद्यस्तिकिंपातकैः । सौजन्यंयदिकिंपरैःसुमहिमायद्यस्तिकिंमंडनैः ॥ सत्यंचेत्तपसाचकिंशुचिमनोयद्यस्तितीर्थैनकिं ॥ सद्विद्यायदिकिंधनैरपयशोयद्यस्तिकिंमृत्युना ॥ ६ ॥ ॥ ॥

॥ इतिषड्रत्नंसमाप्तं ॥ ४ ॥

पंचरत्नं

नागःपोतस्तथावेद्यं ॥ क्षांतिःशस्त्रंयथाकवं ॥
पंचरत्नानिदंप्रोक्तं । विदुषामपिदुर्लभं ॥ १ ॥

नागोभातिमदेनकंजलरुहैःपूर्णेदुनाशर्वरी । शीलेनप्रमदाजवेनतुरगोनित्योत्सवैर्मंदिरं ॥ वाणीव्याकरणेनहंसमिथुनैर्नद्यःसभापंडितैः । सत्पुत्रेणकुलंनृपेणवसुधालोकत्रयंविष्णुना ॥ १ ॥ पोतोदुस्तरवारिराशितरणेदीपोऽधकारागमे । निर्वाते व्यजनंमदांधकरिणांदर्पोपशांत्यैशृणिः ॥ इत्थंतद्विनास्ति यस्यविधिनानोपायचिंताकृता । मन्येदुर्जनचित्तवृत्तिहरणे धातास्तिभग्नोश्रमः ॥२॥ वैद्यंपानरतंनटंकुपठितंस्वाध्यायहीनंद्विजं । युद्धेकापुरुषंहयंगतरयंमूर्खेपरिव्राजकं ॥ राजानं चकुमंत्रिभिःपरिवृतंदेशंचसोपद्रवं । भार्यायौवनगर्वितांपररतांमुंचंतुशीघ्रंबुधाः ॥ ३ ॥ क्षांतिश्चेत्कवचेनकिंकिमरिभिः

क्रोधोस्तिचेद्देहिनां । ज्ञातिश्चेद्दनलेनकिंयदिसुहृद्दिव्यौष धैःकिंफलं ॥ किंसर्पैर्यदिदुर्जनःकिमुधनैर्विद्यानवद्यायदि । व्रीडाचेत्किमुभूषणेनकवितायद्यस्तिराज्येनकिं ॥४॥ शक्यं वारयितुंजलेनहुतभुक्छत्रेणसूर्यातपः । नागेंद्रोनिशितांकुशेन समदोदंडेनगोगर्दभौ ॥ व्याधिर्वैद्यकभेषजैरनुदिनंमंत्रप्रभावाद्विषं । सर्वस्यौषधमस्तिशास्त्रविहितंमूर्खस्यनास्त्यौषधं ॥५॥

॥ इतिपंचरत्नंसमाप्तं ॥ ५ ॥

गुणरत्नं

सानंदंनंदिहस्ताहतमुरजरवाहूतकौमारबर्हि । त्रासान्नासाग्ररूढंविशतिफणिपतौभोगसंकोचभाजि ॥ गंडोड्डीनालिमालामुखरितककुभस्तांडवेशूलपाणेर्वैनायक्यश्रियंवोवदनविधुतयः पांतुचिल्कारवन्यः ॥ १ ॥ यत्कंठेगरलंविराजतिसदामौलौचमंदाकिनी । यस्यांकेगिरिजाननंकटितटेशार्दूलचर्माबरं ॥ यन्नायाहिरुणद्धिविश्वमखिलंपायात्सवःशंकरः । जंबूवज्रलिंदुवज्रलजवज्रंबालवज्रालवत् ॥ २ ॥ विद्यानामनरस्यरूपमधिकंप्रच्छन्नगुप्तंधनं । विद्याभोगकरीयशःशुभकरीविद्यागुरूणांगुरुः ॥ विद्याबंधुजनोविदेशगमनेविद्यापरंदैवतं । विद्याराजसुपूजितानहिधनंविद्याविहीनःपशुः ॥ ३ ॥ गुणीगुणं वेत्तिनवेत्तिनिर्गुणो । बलीबलंवेत्तिनवेत्तिनिर्बलः ॥ पिकोवसंतस्यगुणंनवायसः ॥ करीचसिंहस्यबलंनमूषिकः ॥ ४ ॥ गुणागुणज्ञेषुगुणाभवंति । तेनिर्गुणंमाप्यभवंतिदोषाः ॥ सुस्वादुतोयाःप्रभवंतिनद्यः । समुद्रमासाद्यभवंत्यपेयाः ॥ ५॥

गुणायंतेदोषाःसुजनवदनेदुर्जनमुखे । गुणादोषायंतेकिमिति जगतांविस्मयपदं ॥ यथाजीमूतोयंलवणजलधेर्वारिमधुरं । फणीपीत्वाक्षीरंवमतिगरलंदुःसहतरं ॥ ६ ॥ विद्याविवादाय धनंमदाय । शक्तिःपरेषांपरिपीडनाय ॥ खलस्यसाधोर्विप रीतमेतत् । ज्ञानायदानायचरक्षणाय ॥ ७ ॥ मतिरेवबला द्धरीयसी । तद्भावेकरिणामियन्दशा ॥ इतिघोषयतीवडिं डिमः । करिणोहस्तिपकाहतःक्वणन् ॥ ८ ॥ वरंगर्भस्रावो वरमपिचनैवाभिगमनं । वरंजातःप्रेतोवरमपिचकन्याभिजन नं ॥ वरंवंध्याभार्यावरमपिचगर्भेषुवसति । नैचाविद्वानूरूप द्रविणगुणयुक्तोपितनयः ॥ ९ ॥ याराकाशशिशोभनागतघ नासायामिनीयामिनी।यासौंदर्यगुणान्वितापतिरतासाकामि नीकामिनी॥यागोविंदरसप्रमोदमधुरासामाधुरीमाधुरी । या लोकद्वयसाधनीतनुभृतांसाचातुरीचातुरी॥१०।ज्ञातिभिर्लुठ्य तेनैव । चौरेणापिननीयते ॥ दानेनैवक्षयंयाति । विद्यार त्नंमहाधनं ॥ ११ ॥ अजरामरवत्प्राज्ञो । विद्यामर्थंचचिंत येत् ॥ गृहीतइवकेशेषु । मृत्युनाधर्ममाचरेत् ॥ १२ ॥ गुणे नस्पृहणीयःस्यात् । नरूपेणयतोजनः ॥ सौगंध्यवर्ज्यैनादेयं पुष्पंक्वांतमपिक्वचित् ॥ १३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इतिश्रीमहाकविभवभूतिविरचितं
गुणरत्नंकाव्यंसमाप्तं ॥ ६ ॥

नीतिरत्नं

चतुर्मुखमुखांभोजशृंगाटकविहारिणी । नित्यमंगलम

वाचालामुपतिष्ठेसरस्वती ॥१॥ इतरपापफलानियथेच्छया । वितरतानिसहेचतुरानन ॥ अरसिकेषुकवित्वनिवेदनं । शिरसिमालिखमालिखमालिख ॥ २ ॥ संसारविषवृक्षस्य । द्वेफलेअमृतोपमे ॥ काव्यामृतरसास्वाद । आलापःसज्जनैःस ह ॥ ३ ॥ पंडितेषुगुणाःसर्वे।मूर्खेदोषाश्चकेवलाः ॥ तस्मान्मू र्खसहस्रेभ्यः । माज्ञएकोविशिष्यते ॥ ४ ॥ पुरोरेवापारेगि रिरतिदुरारोहशिखरे । धनुर्बाणैःपश्चाच्छबरकवरोधावतिमृ गं ॥ सरःसव्येऽसव्येदवदहनदाहव्यतिकरो । नगंतुंनस्था तुंहरिणशिशुरेवंविलपति ॥ ५ ॥ भिनत्तिभीमंकरिराजकुं भं । बिभर्तिवेगंपवनादतीव ॥ करोतिवासंगिरिगव्हरेषु । त थापिसिंहःपशुरेवनान्यः ॥६॥ काकस्यचंचुर्यदिस्वर्णयुक्ता। माणिक्ययुक्तौचरणौचतस्य ॥ एकैकपक्षेगजराजमुक्ता । तथापिकाकोनचराजहंसः ॥ ७॥ दिव्यंचूतरसंपीत्वा।नगर्व यातिकोकिलः ॥ पीत्वाकर्दमपानीयं । भेकोमकमकायते॥ ॥ ८ ॥ अगाधजलसंचारी । नगर्वयातिरोहितः ॥ अंगुष्ठोद कमात्रेण । शफरीफर्फरायते ॥ ९ ॥ भद्रंभद्रंकृतंमौनं । कोकिलैर्जलदागमे ॥ दर्दुरायत्रवक्तार । स्तत्रमौनंहिशोभ नं ॥ १० ॥ मणिर्लुठतिपादाग्रे । काचःशिरसिधार्यते ॥ य थैवास्तेतथैवास्तां । काचःकाचोमणिर्मणिः ॥ ११ ॥ का कःकृष्णःपिकःकृष्ण । स्त्वभेदःपिककाकयोः ॥ वसंतेसमु पायाते । काकःकाकःपिकःपिकः ॥१२॥ वरंवनंव्याघ्रगजें द्रसेवितं । द्रुमालयंपत्रफलांबुभोजनं ॥ तृणानिशय्यावसनं चवल्कलं । नबंधुमध्येधनहीनजीवनं ॥ १३ ॥ साध्वीस्त्री

णांदयितविरहेमानिनांमानभंगे । सल्लोकानामपिजनरवेनिग्रहेपंडितानां ॥ अन्योद्रिकेकुटिलमनसांनिर्गुणानांविदेशे । भृत्याभावेभवतिमरणंकिंतुसंभावितानां ॥ १४ ॥

॥ इतिश्रीमहाकविवररुचिविरचितं
नीतिरत्नंसंपूर्णं ॥ ७ ॥

नीतिसारं

गिरौकलापीगगनेपयोदा। लक्षांतरेऽर्कश्चजलेषुपद्माः ॥ इंदुर्द्विलक्षंकुमुदस्यबंधुर्योयस्यमित्रंनहितस्यदूरं ॥ १॥ माता निंदतिनाभिनंदतिपिताभ्रातानसंभाषते । भृत्यःकुप्यतिनानुगच्छतिसुतःकांताचनालिंगते ॥ अर्थमार्थनशंकयानकुरुतेऽप्यालापमात्रंसुहृत् । तस्मादर्थमुपार्जयस्वचसखेस्वार्थस्यसर्वेवशाः ॥ २ ॥ धनैर्निष्कुलीनाःकुलीनाभवंति । धनैरापदंमानवानिस्तरंति॥धनेभ्यःपरोबांधवोनास्तिलोके । धनान्यर्जयध्वंधनान्यर्जयध्वं ॥ ३ ॥ अर्थस्यपुरुषोदासो। दासस्त्वर्थोनकस्यचित् ॥ इतिसत्यंमहाराज । बद्धोस्म्यर्थेनकौरवैः ॥ ४ ॥ त्रिविक्रमोऽभूदपिवामनोऽसौ । सशूकरश्चेतिसवैनृसिंहः॥नीचैरनीचैरतिनीचनीचैः । सर्वैरुपायैःफलमेवसाध्यं ॥५॥ चलच्चित्तंचलद्वित्तंचलज्जीवनयौवनं॥चलाचलमिदंसर्वं कीर्त्तिर्यस्यसजीवति ॥ ६ ॥ सजीवतियशोयस्य । कीर्त्तिर्यस्यसजीवति॥अयशोऽकीर्त्तिसंयुक्तो।जीवन्नपिमृतोपमः॥७। वृद्धस्यवचनंग्राह्यं । मापत्कालेह्युपस्थिते ॥ सर्वत्रैवंविचारेण । नाहारेनचमैथुने ॥ ८ ॥ क्वचिद्रुष्टःक्वचित्तुष्टो । रुष्टस्तु

ष्टःक्षणेक्षणे ॥ अव्यवस्थितचित्तस्यप्रसादोपिभयंकरः॥ ९ ॥ निमित्तमुद्दिश्यहियःप्रकुप्यति । ध्रुवंसतस्यापगमेप्रसीदति ॥ अकारणद्वेषिमनस्तुयस्य । कथंजनस्तंपरितोषयिष्यति ॥ ॥ १० ॥ दशव्याघ्राजिताःपूर्वं । सप्तसिंहास्त्रयोगजाः ॥ प श्यंतुदेवताःसर्वाअद्ययुद्धंत्वयामया ॥ ११ ॥ सिंहउवाच । गच्छशूकरभद्रंतेब्रूहिसिंहोमयाजितः । पंडिताएवजानंति सिंहशूकरयोर्बलं ॥ १२ ॥ उद्योगिनंपुरुषसिंहमुपैतिलक्ष्मी । दैवेनदेयमितिकापुरुषावदंति ॥ दैवंनिहत्यकुरुपौरुषमात्मश क्त्या । यत्नेकृतेयदिनसिध्यतिकोऽत्रदोषः ॥ १३ ॥एकाभा र्यामकृतिमुखराचंचलाचद्वितीया । पुत्रस्त्वेकोभुवनविजयीम न्मथोर्दुर्निवारः ॥ शेषःशय्याशयनमुदधौवाहनंपन्नगारिः । स्मारंस्मारंस्वगृहचरितंदारुभूतोमुरारिः ॥ १४ ॥ अतिदूरप थश्रांता । श्छायांयांतिचशीतलां॥ शीतलाश्चपुनर्यांति । का कस्यपरिदेवना ॥ १५ ॥ अपमानंपुरस्कृत्य । मानंकृत्वाच पृष्ठके ॥ स्वकार्यमुद्धरेन्मान्द्यः । कार्यध्वंसोहिमूर्खता ॥१६ ॥ एकोहिदोषोगुणसन्निपाते । निमज्जतीन्दोरितियोबभाषे ॥ नूननदृष्टंकविनापितेन । दारिद्र्यदोषोगुणराशिनाशी ॥१७॥ कृतस्यकरणंनास्ति । मृतस्यमरणंतथा ॥ गतस्यशोचनाना स्ति । ह्येतद्वेदविदांमतं ॥ १८ ॥ नाकालेम्रियतेजंतु । विद्धः शरशतैरपि ॥ कुशकंटकविद्धोपि । सप्रकालेनजीवति ॥ ॥ १९ ॥ निमग्नस्यपयोराशौ । पर्वतात्पतितस्यच ॥ तक्षके नापिदष्टस्य । आयुर्मर्माणिरक्षति ॥ २० ॥ करोतुनामनीति ज्ञो । व्यवसायमितस्ततः ॥ फलंपुनस्तदेवस्याद्यद्विधेर्मनसि

स्थितं ॥१२॥ ॥ इतिश्रीमहाकविघटकर्परविरचितं
नीतिसारंसमाप्तं ॥ ९ ॥

नीतिप्रदीपः

रत्नाकरःकिंकुरुतेस्वरत्नै । विंध्याचलःकिंकरिभिःक
रोति ॥ श्रीखंडखंडैर्मलयाचलःकिं । परोपकारायसतांविभू
तिः॥१॥ दानार्थिनोमधुकरायदिकर्णतालै । दूरीकृताःकरिव
रेणमदांधबुद्ध्या ॥ तस्यैवगंडयुगमंडनहानिरेषा । भृंगाःपुन
र्विकचपद्मवनेचरंति ॥ २ ॥ येनाकारिमृणालपत्रमशनंक्री
डाकरिण्यासह । स्वच्छंदंभ्रमणंचकंदरगणेपीतंपयोनिर्झरं ॥
सोयंवन्यकरीनरेषुपतितःपुण्यातिदेहंतृणं । यंद्वैवेनललाट
पत्रलिखितंतन्मोज्झितुंकःक्षमः ॥ ३ ॥ शशिदिवाकरयो
र्ग्रहपीडनं । गजभुजंगमयोरपिबंधनं ॥ मतिमतांचविलो
क्यदरिद्रतां । विधिरहोबलवानितिमेमतिः ॥ ४ ॥ व्यो
म्न्यैकांतविहारिणोपिविहगाःसंप्राप्नुवन्त्यापदं । बध्यंते
निपुणैरगाधसलिलान्मत्स्याःसमुद्रादपि ॥ दुर्नीतेहिविधौकि
मस्तिचरितंकःस्थानलाभेगुणः । कालोहिव्यसनप्रसारितक
रोगृह्णातिदूरादपि ॥ ५ ॥ अपिदलन्मुकुलेबकुलेयया । प
दमधायिकदापिनतृष्णया ॥ अहहसासहसाविधुरेविधौ ।
मधुकरीबदरीमनुवर्त्तते ॥ ६ ॥गतोस्मितीरंजलधेःपिपासया ।
सचापिशुष्कश्चुलकीकृतोमया ॥ नदृश्यतेदोपलवोपितोयधे ।
र्ममैवतत्कर्मफलंविजृंभते॥ ७ ॥ सिंहक्षुण्णकरींद्रकुंभगलितं
रक्ताक्तमुक्ताफलं । कांतारेबदरीधियाद्रुतमगाद्भिल्लस्यपत्नी

मुदा ॥ पाणिभ्यामुपगुह्यशुष्ककठिनंतद्वीक्ष्यदूरेजहा । वस्था नेपततामतीवमहतामेतादृशीस्याद्गतिः ॥ ८ ॥ किंतेनम्रत याकिमुन्नततयाकिंतेघनच्छायया । किंतेपल्लवलीलयाकिम नयाचाशोकपुष्पश्रिया ॥ यत्त्वन्मूलनिषण्णखिन्नपथिकस्तो मःस्तुवन्नन्वयं । नस्वादूनिमृदूनिखादतिफलान्युत्कंठमुत्कं ठितं ॥ ९ ॥ दूरमार्गान्निवससिपुनःकंटकैरावृतोसि । छाया शून्यःफलमपिचतेवानरैरप्यभक्ष्यं ॥ निर्गंधस्त्वंमधुपरहितः शाल्मलेसारशून्यः । सेवास्माकंभवतिविफलातिश्रमिःश्व स्ययामः ॥ १० ॥ हंसाःपद्मवनाशयामधुलिहःसौरभ्यलाभा शया । पान्थाःस्वादुफलाशयाबलिभुजोगृध्राश्चमांसाशया॥ दूरादुन्नतपुष्परागनिकरैर्निःसारमिथ्योन्नते । रेरेशाल्मलि पादपप्रतिदिनंकेनत्वमावंचितः ॥ ११ ॥ किंतेनहेमगिरिणा रजताद्रिणावा । यत्रस्थिताहितरवस्तरवस्तएव ॥ वंदामहे मलयमेवयदाश्रयेण । शाकोर्कनिंबकुटजान्यपिचंदनानि ॥ ॥१२॥ निर्वाणदीपेकिमुतैलदानं । चौरेगतेवाकिमुसावधानं॥ वयोगतेकिंवनिताविलासः।पयोगतेःकिंखलुसेतुबंधः॥१३॥शी तेतीवसनमशनंवासरांतेनिशांते । क्रीडारंभःकुवलयदृशां यौवनांतेविवाहः ॥ सेतोर्भेदःपयसिगलितेमस्थितेलग्नचिंता । सर्वंचैतद्भवतिविफलंस्वस्वकालेव्यतीते ॥ १४ ॥ नववस्त्रंनव च्छत्रंनव्यास्त्रीनूतनंगृहं । सर्ववनूतनंशस्तंसेवकान्निपुरातने॥ ॥ १५ ॥ समायातियदालक्ष्मी । नारिकेलफलांबुवत् ॥ विनि र्यातियदालक्ष्मी । गजमुक्तकपित्थवत् ॥ १६ ॥ ॥इतिश्री महाकविवेतालभट्ट विरचितंनीतिप्रदीपकाव्यंसमाप्तं ॥ ९ ॥

दृष्टांतशतकं

शिवस्मरणमेवैकं । संसारांतकनाशनं ॥ घनौघोघोर दावाग्नि । निर्वापणपटुर्भवेत् ॥ १ ॥ साधुरेवभवीणःस्यात् । सद्गुणामृतवर्णने ॥ नवचूतांकुरास्वाद । कुशलःकोकिलः किल ॥ २ ॥ दुर्जनोदूषयत्येव । सतांगुणगणंक्षणात् ॥ म लिनीकुरुतेधूमः । सर्वथाविमलांबरं ॥ ३॥ यथादोषोविभा व्यस्य । जनस्यनतथागुणः ॥ प्रायःकलंकएवेंदोः । प्रस्फु टोनप्रसन्नता ॥ ४ ॥ विवेकएवव्यसनं । पुंसांक्षपयितुंक्षमः॥ अपहर्तुंसमर्थोसौ । रविरेवनिशातमः ॥ ५ ॥ प्रायःसंत्युप देशार्हा । धीमंतोनजडाशयाः ॥ तिलाःकुसुमसौगंध्य । वा हिनोनयवाःक्वचित् ॥ ६ ॥ चित्यतेनयएवादावमंदसमुपे प्सुभिः ॥ विनम्यपूर्वंसिहोपि । हंतिहस्तिनमोजसा ॥ ७ ॥ संस्थितस्यगुणोत्कर्षः । प्रायःप्रस्फुरतिस्फुटं ॥ दग्धस्यागुरु खंडस्यस्कारीभवतिसौरभं ॥ ८ ॥ मनस्विन्दयंधत्ते । रोषे णैवप्रसन्नतां ॥ भस्मनाज्वलदंगारः । प्रसादंलभतेतरां ॥९ ॥ उत्तमःक्लेशविक्षोभं । क्षमःसोढुंनहीतरः ॥ मणिरेवमहाशा ण । घर्षणंननुमृत्कणः ॥ १० ॥ स्वजातीयविनावैरो । न जयःस्यात्कदाचन ॥ विनावज्रमणिमुक्ता । मणिर्भेद्यःकथं भवेत् ॥ ११ ॥ सज्जनाएवसाधूनां । मथयंतिगुणोत्करं ॥ पु ष्पाणांसौरभंमाय ।स्तनुतेदिक्षुमारुतः ॥१२ ॥उपकर्तुंयथास्व लपः । समर्थोनतथामहान् ॥ प्रायःकूपस्तृषांहंति । सततंन तुवारिधिः ॥ १३ ॥ सतिशीलेगुणाभांति । पुंसांशौर्यादयो

यथा ॥ यौवनेसदलंकाराः । शोभांबिभ्रतिसुभ्रुवः ॥ १४ ॥ जडःप्रभवतिप्रायो । दुःखंबिभ्रतिसाधवः । शीतांशावुदितेप द्माः । संकोचंयांतिवारिणि ॥ १ ५ ॥ गुणेनस्पृहणीयःस्या न्नरूपेणयुतोनरः । सौगंध्यहीननादेयं । पुष्पंकांतमपिक्वचि त् ॥ १६ ॥ कश्चित्कस्यचिदेवस्या । त्सुहृद्विघ्नंभभाजनं । पद्मंविकासयत्यर्कः । संकोचयतिकैरवं ॥ १ ७ ॥ ईश्वराः पिशुनान्शश्व । द्विषंतीतिकिमद्भुतं । प्रायोनिधयएवाहिन् । द्विजिव्हांदधतेतरां ॥ १८ ॥ संपद्यास्तेपरैःसाकं । विपदि स्वजनैर्जडः । जृंभत्यंभोरुहंभृंगः । शुष्यत्युदकशैवलैः ॥१९॥ नीचावमानमलिनां । प्रभुक्तेसंपदंपुमान् ॥ लशुनाक्तांसकर्पू रचर्चांवितनुतेतनौ ॥ २० ॥ व्यसनानंतरंसौख्यं । स्वल्पम प्यधिकंभवेत् ॥ काषायरसमास्वाद्य । स्वादुतीवांबुविंदते ॥ २१ ॥ गुणानामंतरंप्राय । स्तज्ज्ञोजानातिनेतरः ॥ माल तीमल्लिकामोदं । घ्राणंवेत्तिनलोचनं ॥ २२ ॥ प्रभूतवयशः पुंसोधियःपाकःप्रवर्त्तते ॥ जीर्णस्यचंदनतरो । रामोदउपजा यते ॥ २३ ॥ कामायस्पृहयत्यात्मा।संयतोपिमनीषिणः ॥ वीथीनियमितोप्युक्षा । शष्यमासाद्यधावति ॥ २४ ॥ धना गमेधिकंपुंसां । लोभमभ्येतिमानसं ॥ निदाघकालेमालेयः। प्रायःशैत्यंवहत्यलं ॥ २५ ॥ सहजोपिगुणःपुसां । साधुवादे नवर्धते ॥ कामंसुरसलेपेन । कांतिवहतिकांचनं ॥ २६ ॥ निंदायःकुरुतेसाधो । स्तथास्वंदूषयत्यसौ ॥ खेभूतियस्त्य जेदुच्चै । र्मूर्ध्नितस्यैवसापतेत् ॥ २७ ॥ स्वभावंनैवमुंचंति । संतःसंसर्गतोऽसतां ॥ नत्यजंतिरुतंमंजु । काकसंपर्कतःपि

कः ॥ २८ ॥ संपत्तौकर्कशंचित्तं । खलस्यापदिकोमलं॥ शीतलंकठिनंभाय । स्तप्तंमृदुभवेत्पयः ॥ २९ ॥ मायःम कुप्यतितरां । प्रीत्यैवमखलोजनः ॥ नयनंस्नेहसंपर्का । त्कालुष्यंसमुपेत्यलं ॥ ३०॥ शुभवाप्यशुभंकर्म । फलकालम पेक्षते ॥ शरद्येवफलन्त्याशु । शालिर्नसुरभौक्वचित् ॥ ३१ ॥ भोगेच्छानोपभोगेन । भोगिनांजातुशाम्यति ॥ लवणेनांत रालन । तृष्णाप्रत्युतजायते ॥ ३२ ॥ दुर्लभोप्युत्तमप्रायः । स्वजातीयेनलभ्यते ॥ कर्णकोटरगंवारि । वारिणैवावरु ध्यते ॥ ३३ ॥ जंतोर्निरुपभोगस्य । दृश्यतेभुविरूक्षता ॥ वा ताशिनोद्विजिव्हत्वं । विहितंपश्यवेधसा ॥ ३४ ॥ ऊर्जितं सज्जनंदृष्ट्वा । द्वेष्टिनीचःपुनःपुनः ॥ कवलीकुरुतेखस्थं । वि धुंदिविविधुंतुदः ॥ ३५ ॥ नलभंतेविनोद्योगं । जंतवःसंपदां पदं ॥ सुराःक्षीरोदविक्षोभ । मनुभूयामृतंपपुः ॥ ३६ ॥ सं पत्तौकोमलंवित्तं । साधोरापदिकर्कशं ॥ सुकुमारंमधौपत्रं।त रोःस्यात्कठिनंशुचौ ॥ ३७ ॥ आकरःकारणंजंतो । र्दौर्ज न्यस्यनजायते ॥ कालकूटःसुधासिंधोः । प्राणिनांप्राण हारकः ॥ ३८ ॥ गुणदोषावाप्येते । पुंसांसंशीलनाद्बुधैः ॥ लेभेपीयूषगरले । मंथनादंबुधेःसुरैः ॥ ३९ ॥ स्वभावनजहा त्येव । साधुरापद्गतोपिसन् ॥ कर्पूरःपावकस्पृष्टः । सौरभं लभतेतरां ॥४०॥ नव्याभिरेषागुणिनो । गुणवान्जायतेध्रुवं ॥ चंदनोऽनलसंदग्धो ॥ नभस्मसुरभिक्वचित् ॥ ४१ ॥ अप्या पन्समयःसाधोः । प्रयातिश्लाघनीयतां ॥ विधोर्विधुंतुदास्कं द । विपत्कालोपिसुंदरः ॥ ४२ ॥विनापरीक्षांनोतत्वं । प्रसि

द्धंज्ञायतेसतः ॥ स्ववर्मबन्धान्नोशुद्धि । र्ज्ञायतेकर्षणंविना ॥ ॥ ४३ ॥ माष्यवित्तंजडास्तूर्णं । निवृत्तियांतिनान्यथा ॥ तो यमासाद्यगर्जति । नरिक्तास्तनयित्नवः ॥ ४४ ॥ कार्यापे क्षीजनप्रायः । प्रीतिमाविष्करोत्यलं॥लोभार्थीशौंडिकःशष्पै। र्मेषंपुष्णातिपेशलैः ॥ ४५ ॥ दुर्जनोजीर्यतेयुक्त्या । निग्रहे णनधीमता ॥ निपात्यतेमहावृक्ष।स्तत्समीपक्षितिक्षयात् ॥ ॥ ४६ ॥ सुखदुःखेसमेस्थातां । जंतूनांक्लेशहेतुके ॥ मूर्ध्नि स्थितानांकेशानां । भवेतांस्नेहछेदने ॥ ४७ ॥ दुष्टदुर्जन दौरात्म्यैः । सज्जनैरज्यतेजनः ॥ आरुह्यपर्वतंपान्थः । सा नौनिर्वृतिमेत्यलं ॥ ४७ ॥ स्वभावसुंदरंवस्तु । नसंस्कारम पेक्षते ॥ मुक्तारत्नस्यशाणाश्मा । घर्षणंनोपयुज्यते ॥ ४९॥ शोभतेविदुषांमध्येनैवनिर्गुणमानसः ॥ अंतरेतमसांदीपः । शोभतेनार्कतेजसा ॥ ५० ॥ युक्तयापरोक्षंबाधेत । विपक्षक्ष पणक्षमः ॥ शोषयत्यचिरेणैव । मांतरस्थमलंपयः ॥ ५१ ॥ दुर्गदेशप्रविष्टोपि । शूरोभ्येतिपराभवं ॥ गाढपंकनिमग्नां गो । मातंगोप्यवसीदति ॥ ५२ ॥ नयेनांकुरितंशौर्य । ज यायनतुकेवलं ॥ अत्ययुक्तंविषंभुक्तंपथ्यंस्यादन्यथामृतिः॥ ॥ ५३ ॥ मृदुभिर्बहुभिःशूरःपुंभिरेकोनबाध्यते ॥ कपोतपो तकैरेकः । श्येनोजातुनबाध्यते ॥ ५४ ॥ येनात्मापण्यतांनी तः । सएवान्विष्यतेजनैः ॥ हस्तीहेमसहस्रेण । क्रियतेनमृ गाधिपः ॥ ५५ ॥ गुणोगुणांतरापेक्षी । स्वरूपख्यातिहेतवे॥ स्वभावबाल्यंलावण्यं । तारुण्येनमनोहरं ॥ ५६ ॥ सुलभं वस्तुसर्वस्य । नयात्यादरणीयतां ॥ स्वदारपरिहारेण ।

परदारार्थिनोजनाः ॥ ५७ ॥ विक्रीतंनिजमात्मानं । वस्त्रैः संस्कुरुतेजडः ॥ परेभ्यःस्वशरीरस्य । केवाभूषांवितन्वते ॥ ॥ ५८ ॥ क्षणक्षयिणिसापाये । भोगेरज्यंतिनोत्तमाः ॥ संध्यज्यांभोजकिंजल्कं । नश्यार्थयतिशैवलं ॥ ५९ ॥ असंभव गुणस्तुत्या । जायतेस्वात्मनस्त्रपा ॥ कर्णिकारंसुगंधीति । वदकेनोपहास्यते ॥ ६० ॥ धनाशयाखलीकारः । कस्यना मनजायते ॥ दूरादामिषलोभेन । बध्यतेखेचरःखगः ॥ ६१॥ तटस्थैःख्यापिताश्रेतो । विशंतिगुणिनांगुणाः ॥ उत्कोचिता नांप्रज्ञानां।गंधोवायुभिरादृतः ॥६२॥ निजाशयवदाभातिपुंसांचित्तेपराशयः ॥ प्रतिमामुखचंद्राभे । रूपाणेयातिदीर्घतां ॥ ६३ ॥ अधमंबाधतेभूयो । दुःखवेगोनतृत्तमं ॥ पादद्वयंत्र जन्याशु।शीतस्पर्शोनचक्षुषी ॥ ६४ ॥ गुणवान्सुचिरस्थायी। देवोपिनाभिजायते ॥ तिष्ठत्येकानिशांचंद्रः । श्रीमान्संपूर्णमंडलः ॥ ६५ ॥ यतएवागतोदोष । स्ततएवनिवर्तते ॥ अस्थिदग्धस्यविस्फोट । शांतिःस्यादग्निनाध्रुवं ॥ ६६ ॥ स्वधियो निश्चयोनास्ति । यस्यसभ्रमतेस्वयं ॥ प्रवातवालपत्रस्थः । पटस्तत्रनिदर्शनं ॥ ६७ ॥ कथाप्रबंधेवंध्येपि । कश्चिद्देवानुरज्यते॥ प्रायःश्वासादपत्यंतः । सश्वसन्निवकेवलं ॥ ६८ ॥ बुद्धिमत्वाभिमानःको । भवेन्माज्ञोपजीविनां ॥ अन्यदेयैरलंकारैः। नाहंकारेविभूषणे ॥ ६९ ॥ उत्तमोप्यधमस्यस्या । द्यांश्चानश्रकरःक्वचित्॥ कौस्तुभादीनिरत्नानि । ययाचेहरिरंबुधिं ॥ ७० ॥ प्रयत्नेसमकेकेचि । देवस्युःफलभागिनः ॥ क्षीरोदमथनादेवैरमृतंप्राप्तिनासुरैः॥७१॥गुणैःपूजाभवेत्पुंसां।

नैकरुमाज्जायतेकुलात् ॥ चूडारत्नंशशीशंभो । र्यानमुच्चैः श्रवाहरेः ॥७२॥ भोगःपरोपतापेन । पुंसांदुःखायनस्थिरः ॥ पानमप्यमृतःक्षिप्रं । स्वपीडायैजलौकसां ॥ ७३ ॥ नोप भोगपरानर्थान् । कोपिसंचिनुतेचिरं ॥ आखवःकिमलंकारा । नात्मन्याहत्यकुर्वते ॥ ७४ ॥ विवर्णवचनैर्मन्युं । गूढोप्यंतःप्रकाशते ॥ इंधनान्तरसंस्थैश्च । ज्वलत्यग्निःपयःकणैः ॥ ७५ ॥ निकटस्थंगरीयांस । मपिलोकोनमन्यते ॥ पवित्रामपियन्मन्त्र्यो । ननमस्यंतिजान्हवीं ॥ ७६ ॥ स्वजनःस्वात्मवज्जंतुर्ज्ञायतेगुणवान्परैः ॥गोपैर्गोपवदाज्ञायि । हरिर्दैवैर्जगत्पतिः ॥ ७६ ॥ उत्तमस्तोषमायाति । तदंगपोप्यतेयदि ॥ वृक्षःप्रसीदतिमायः । पादाभ्यंगेननस्वयं ॥ ७७ ॥ सर्वत्रगुणवानेव । चकास्तिप्रथितेनरे ॥ मणिर्मूर्ध्नगलेबाहौ । पादपीठेपिशोभते ॥७८॥ उत्तमंतुचिरंनैव । विपदोभिभवंत्यलं॥राहुग्रसनसंभूताक्षणोद्विच्छादयेद्विधुं॥७९॥प्रायःस्वभावंमुंचंति । संतःसंसर्गतोऽसतां ॥ चंडाश्चंडांतपात्पादा । हिमांशोरमृतस्रुजः ॥ ८० ॥ तुल्यंपरोपतापित्वं । क्रुद्धयोःसाधुनीचयोः ॥ नदाहेज्वलतोर्भिन्नं । चंदनैधनयोःक्वचित् ॥ ॥ ८१ ॥ नभातिवांछावैजात्ये । नदेवाभांतिवादिनि ॥ अंजनंदूषणंवक्त्रे। भूषणंकिललोचने ॥ ८२ ॥ दुर्भगःस्यान्मरुत्यायी । विभूत्यापिसतादृशः ॥ गोमयंश्रीनिवासेस्ति । नतथापिमनोहरं ॥ ८३ ॥ गुणानर्चंतिजंतूनां । नजातिंकेवलांक्वचित् ॥ स्फाटिकंभाजनंभद्रं । काकिंप्यापिनगृह्यते ॥ ८४ ॥ आगच्छदुत्सवोभाति । यथैवनतथागतः॥हिमांशोरुद

यःसायं । चकास्तिनतथोषसि ॥ ८५ ॥ मनस्विनोनमन्यं
ते । परतःप्राप्यजीवनं॥ बलिभुग्भ्योनकाकेभ्यः ।स्पृहयंति
हिकोकिलाः॥ ८६ ॥ संतोषक्षतयेपुंसा । माकस्मिकधना
गमः ॥ सरसांसेतुभेदाय । वर्षौघःसचनस्थितः ॥ ८७ ॥
जीर्यतेभूगतोष्यात्मा । कालेनाम्मापिस्वर्गतः ॥ भवेत्श्मशान
मुद्यान । मुद्यानंचश्मशानभं ॥ ८९ ॥ उच्चशेखरगंवस्तु ।
शुभंस्यात्सुखकारणं ॥ उपशाम्यतेबाधं । यथैवामृतसंस्कृ
तं ॥ ९० ॥ संतुष्यत्युत्तमःस्तुत्या । धनेनमहताधमः ॥ न
सीदंतिजयैर्देवा । बलिभिर्भूतविग्रहाः ॥ ९१ ॥ स्वजातीय
विघाताय । माहात्म्यंदृश्यतेनृणां ॥ श्येनोविहंगमानेव ।
हिनस्तिनभुजंगमान् ॥ ९२ ॥ गुरुप्रयोजनोद्देशा । दर्घयं
तिनभक्तितः ॥ दुग्धदात्रीतिगौर्गेहे । पोष्यतेनतुधर्मतः ॥
॥ ९३ ॥ महतांतादृशंतेजो । यत्रशाम्यंत्यनोजसः ॥ अस्तं
यांतिप्रकाशेनातारकाहिविवस्वतः ॥ ९४ ॥ दातादानस्यांत
रास्यात्पृथिव्यां।गेहेगेहेयाचकानांसमूहः॥ चिंतारंतस्यास्ति
सत्वेविवादो ॥ मार्गेमार्गेरेणवःसंत्यसंख्याः ॥ ९५ ॥ चारु
तआपवशेनपदार्थे । धैर्येणतदनुवादिगुणत्वात् ॥ वेणुगोभ
वतिमंजुरसोयत् । यंत्रगोहिसुखदःकृतशब्दः ॥९६ ॥ नराःसं
स्कारार्हाजगतिकिलकेचित्सुकृतिनः । समानायांजात्या
मपिवयसिसन्यांपरधियः ॥ अयंदृष्टांतोत्रस्फुटकरणतोप्य
भ्यसनतः । शुकःश्लोकान्वक्तुंप्रभवतिनकाकःक्वचिदपि ॥
॥ ९७ ॥ धनमपिपरदत्तंदुःखमौचित्यभाजां । भवतिहृदित
देवानंदकारीतरेषां ॥ मलयजरसबिंदुर्वर्धतेनप्रसन्नं । नयति

चरसवाहादिवमत्यंतमत्र ॥ ९८ ॥ कालक्रमेणपरिणामवशा दनव्या । भावाभवंतिखलुपूर्वमतीवतुच्छाः ॥ मुक्तामणि र्जलदतोयकणोप्यणीयान् । संपद्यतेचिरकीचकरंध्रमध्ये॥ ॥ ९९ ॥ इयंकुसुमदेवेन ॥ कविनैकेननिर्मिता ॥ दृष्टांतक लिकानाम । जृंभतांकविमानसे ॥ १०० ॥ ॥ ॥

॥ इतिश्रीकुसुमदेवरचितंदृष्टांतशतकंसमाप्तं ॥ १० ॥

शांतिशतकं

अथपरितापोपशमःपरिच्छेदः १

नमस्यामोदेवान्ननुहतविधेस्तेपिवशगा । विधिर्वंद्यःसो पिप्रतिनियतकर्मैकफलदः ॥ फलंकर्मायत्तंकिममरगणैःकि चविधिना । नमस्तत्कर्मभ्योविधिरपिनयेभ्यःप्रभवति॥१॥ यदिशांतौमनोदेयं । यदामुक्तिपदेरतिः ॥ तदाशिल्हनमिश्र स्य । पदमारभ्यतांधिया ॥ २ ॥ संतोषसंततिकरंविदुषांक वीनां । सांसारिकाप्रतिमदुःखविनाशबीजं । यत्नेनशांतिश तकंविदधेविवेकी । श्रीशिल्हनःप्रकृतिसुंदरशुद्धबुद्धिः ॥ ३॥ आत्मज्ञानविवेकनिर्मलधियःकुर्वंत्यहोदुष्करं । यन्मुंचंत्युप भोगभाज्यपिधनान्येकांततोनिस्पृहाः ॥ नमामानिपुरानसं मतिनचमामौद्दढमन्यथा । वांछामात्रपरिग्रहाण्यपिवयंत्यक्तुं नतानिक्षमाः ॥ ४ ॥ धन्यानांगिरिकंदरोदरभुविज्योतिःपरं

ध्यायताम् । आनंदाश्रुजलंपिबंतिशकुनानिःशंकमंकेस्थिताः ॥ अस्माकंतुमनोरथोपरचितप्रासादवापीतट । क्रीडाकाननकेलिमंडपजुषामायुःपरंक्षीयते ॥ ५ ॥ विशीर्णःप्रारब्धोवपुरपिजराव्याधिविधुरं । गतंदूरेविश्रस्वजनमरणंवांछितमपि ॥ इदानींव्यामोहादहहविपरीतेहतविधौ । विधेयंयत्तत्वंस्फुरतिममनाद्यापिहृदये ॥ ६ ॥ बीभत्साःप्रतिभांतिकिंनविषयाःकिंतुस्पृहायुष्मती । देहस्यापचयोमतौनिविशतेगाढोगृहेषुग्रहः ॥ ब्रह्मोपास्यमितिस्फुरत्यपिहृदिव्यावर्त्तिकावासना। कानामेयमतर्क्यहेतुगहनादैवीसतांयातना॥७॥ अजानन्दाहार्तिंविशतिशलभोदीपदहनं । नमीनोपिज्ञात्वाबडिशमश्नातिपिशितं ॥ विजानंतोप्येतान्वयमिहविपज्जालजटिला । न्मुंचामःकामानहहगहनोमोहमहिमा ॥ ८ ॥ क्षांतंनक्षमयागृहोचितसुखंत्यक्तंनसंतोषतः । सोढादुःसहशीतवाततपनक्लेशानतप्तंतपः ॥ ध्यातंवित्तमहर्निशंनचपुनर्विष्णोःपदंशाश्वतं । तत्तत्कर्मकृतंयदेवमुनिभिस्तैस्तैःफलैर्वंचितं ॥ ९ ॥ कृत्वाशस्त्रविभीषिकांकतिपयग्रामेषुदीनाःप्रजा । मथ्नंतोविटजल्पितैरुपहताःक्षोणीभुजस्तेकिल॥विद्वांसोपिवयं किलत्रिजगतीसर्गस्थितिव्यापदा । मीशस्तत्परिचर्ययानगणितोयैरेषनारायणः ॥१०॥ नार्थेश्रीपुरुषोत्तमेत्रिजगतामेकाधिपेचेतसा । सेव्येस्वस्यपदस्यदातरिमुरेनारायणेतिष्ठति ॥ यंकंचित्पुरुषाधमंकतिपयग्रामेशमल्पार्थदं । सेवायैमृगयामहेनरमहोमूढावराकावयं ॥ ११ ॥ जन्मेदंवंध्यतांनीतं । भवभोगोपलिप्सया ॥ काचमूल्येनविक्रीतो । हंतचिंतामणिर्मम

या ॥ १२ ॥ यांश्चाशून्यमयत्नलभ्यमशनंवायुःकृतोवेधसा। व्यालानांपृषतास्तृणांकुरभुजःस्वस्थाःस्थलीशायिनः ॥ संसारार्णवलंघनक्षमधियांवृत्तिःकृतासानृणां । यामन्वेषयतां प्रयांतिसततंसर्वेसमाप्तिगुणाः ॥ १३ ॥ यद्वक्रंमुहुरीक्षसेन धनिनांभ्रूक्षेपनचाटुमृषा ॥ नैषांगर्वगिरःशृणोषिनपुनःप्रत्याशयाधावसि ॥ कालेबालतृणानिखादसिसुखंनिद्रासिनिद्रागमे । तन्मेब्रूहिकुरंगकुत्रभवतातिकनामतंतपः ॥ १४ ॥ कामंवनेषुहरिणा । स्तृणेनजीवंत्यपयन्नमुलभेन ॥विदधतिधनिषुनर्दैन्यं । तेखलुपशवोवयंसुधियः ॥ १५ ॥ आस्वाद्यस्वयमेववच्मिमहतीर्नमेच्छिदोवेदना । माभूत्कस्यचिदप्ययंपरिभवोयांचेतिसंसारिणः ॥ पश्यभ्रातरियंहियौवनजराधिक्कारकेलिस्थली । मालम्लानमसीगुणव्यतिकरप्रागल्भ्यगर्वच्युतिः ॥ १६ ॥ क्वगंतासिभ्रातःकृतवसतयोयत्रधनिनः । किमर्थंप्राणानांस्थितिमनुविधातुंकथमपि ॥ धनैर्यांश्चालब्धैर्ननुपरिभवोऽभ्यर्थनफलं । निकारोयेषश्राद्धनमहहभोस्तद्धिनिधनं ॥ १७ ॥ प्राणानांबतकिब्रुवेकठिनतांतैरेवनाविष्कृता । निष्कामंतिकथंचिदेवहिनयेयाश्चावचोभिःसमं ॥ आत्मानंपुनरक्षिपामिविदितस्थैर्योपियेषामहो । मिथ्याशंकिततद्वियोगविधुरोयत्प्रार्थयेसर्वशः ॥ ॥ १८ ॥ अमीषांप्राणानांतुलितबिसिनीपत्रपयसां । कृतेकिंनास्माभिर्विगलितविवेकैर्व्यवसितं ॥ यदीशानामग्रेद्रविणकणमोहांधमनसां ।कृतंवीतव्रीडैर्निजगुणकथापातकमपि ॥ १९ ॥ बीभत्सविषयाजुगुप्सिततमःकायोवियोगव्वरं । सर्वैर्बंधुभि

रध्वनीवपथिकैर्योगेवियोगावहः ॥ हातव्योयमसारएषवि वशःसंसारइत्यादिकं । सर्वस्यैवहिवाचितेसतिपुनःकस्यापि पुण्यात्मनः ॥ २० ॥ तडिन्मालालोलंमतिविरतिदत्तांधतमसं। भवेत्सौख्यंहित्वाशमसुखमुपादेयमनघं ॥ इतिव्यक्तोद्गारंच टुलवचसःशून्यमनसो । वयंवीतव्रीडाःशुकइवपठामःपरममो ॥ २१ ॥ यदासौदुर्वारःप्रसरतिमदश्चित्तकरिण । स्तदातस्यो द्दामप्रसररसरूढैर्ध्यवसितैः ॥ कृतद्धैर्याम्लानंकचनिजकुला चारनिगडः । कृसालज्जारज्जुःकविनयकठोरांकुशमपि ॥२२ भिक्षाशनंभवनमायतनैकदेशः । शय्याभुवःपरिजनोनिज देहभावः ॥ वासश्चजीर्णपटखंडनिबद्धकंथा । हाहातथापि विषयान्नजहातिचेतः ॥ २३॥ त्वामुदरसाधुमन्ये । शाकैरपि यदसिलब्धपरितोषं ॥ हृतद्दयंह्यधिकाधिक । वांछाशत दुर्भरंनपुनः ॥ २४ ॥ शुचांपात्रंधात्रीपरिणतिरमेध्यप्रचयभू। रयंभूतावासोविभृशकियतीयातिनदशां ॥ तदस्मिन्धीराणांक्ष णमपिकिमास्थातुमुचितं । खलीकारःकोयंयदहमहमेवेतिर भसः ॥ २५ ॥ रेतःशोणितयोरिथंपरिणतिर्यद्धर्मतच्चाभवन् । मृत्योरास्पदमात्रयोगुरुशुचांरोगस्यविश्रामभूः । जानन्नप्यव शीवेकविरहान्मज्जन्विद्यांबुधौ।शृंगारीयतिपुत्रकाम्यतिव तक्षेत्रीयतिस्त्रीयति ॥ २६ ॥ कैतद्वक्त्रारविंदंकृतदधरमधुका यतास्तेकटाक्षाः । कालापाःकोमलास्तेकचमदनधनुर्भंगुरो भ्रूविलासः ॥ इत्थंखट्वांगकोटौमकटितदशनंमंजुगुंजत्समीरं। रागांधानामिवोच्चैरुपहसतिमहामोहजालंकपालं ॥२७॥ शृणु हृदयरहस्यंयत्प्रशस्तंमुनीनां । नखलुनखलुयोषित्सन्निधिः

संविधेयः ॥ हरतिहिहरिणाक्षीक्षिप्तमक्षिसुरम । महतशमत नुत्रंचित्तमप्युत्तमानां ॥ २८ ॥ समाश्लिष्यन्त्युच्चैर्घनपिशित पिंडस्तनधिया। मुखंलालाक्लिन्नंपिबतिचषकंसासवमिव॥अ मेध्यक्लेदार्द्रंपथिचरमतेस्पर्शरसिको ।महामोहांधानांकिमपि रमणीयनभवति ॥ २९ ॥ इतिशांतिशतकेपरितापोपशमोना मप्रथमःपरिच्छेदः ॥

अथविवेकोदयःपरिच्छेदः २

अयमविचारितचारुतया । संसारोभातिरमणीयः ॥ अ त्रपुनःपरमार्थदृशा । नकिमपिसारमणीयः ॥ १ ॥ केनाप्य नर्थरुचिनाकपटंप्रयुक्तं । एतत्सुन्दरतनयबंधुमयंविचित्रं ॥ क स्यात्रकःपरिजनःस्वजनोजनोवा । स्वमेंद्रजालसदृशःखलु जीवलोकः ॥ २ ॥ आरंभःसंशयानामविनयभवनंपत्तनंसा हसानां । दोषाणांसन्निधानंकपटशतमयंक्षेत्रमप्रत्ययानां ॥ दुस्त्याज्यंयन्महद्भिःसुरनरवृषभैःसर्वमायाकरंडं । स्त्रीरूपंके नलोकेविषममृतमयंधर्मनाशायसृष्टं ॥ ३ ॥ यदाप्रकृत्यैवज नस्यरागिणो । भृशंप्रदीप्तोदृदिमन्मथानलः ॥ तदात्रभूयः किमनर्थपंडितैः । कुकाव्यहव्याहुतयोनिवेशिताः ॥ ४ ॥ दधतितावदमीविषयाःसुखं । स्फुरतियावदियंन्दृदिमूढता ॥म नसितत्वविदांतुविवेचकेकविषयाःकसुखंकपरिग्रहः ॥५॥ य दापूर्वंनासीदुपरिचितथानैवभविता ॥ तदाम्यावस्थाक्षणप रिचयोभूतनिचयः ॥ अतःसंयोगेऽस्मिन्परिणतिवियोगेचस हजे । किमाधारप्रेमाःकिमधिकरणाःसंतुचशुचः ॥ ६ ॥ इंद्र स्याशुचिशूकरस्यचसुखेदुःखेचनास्त्यंतरं । स्वेच्छाकल्पन

यातयोःखलुसुधाविषाचकाम्याशनं ॥ रंभाचाशुचिशूकरीच परमप्रेमास्पदंमृत्युतः । संत्रासोपिसमःस्वकर्मगतिभिश्चान्यो न्यभावःसमः ॥ ७ ॥ कृमिकुलचितंलालाकीर्णंविगंधिजुगु प्सितं । निरुपमरसप्रीत्याखादन्नरास्थिनिरामिषं ॥ सुरपति मिवपार्श्वस्थंश्वासशंकितमीक्षते । गणयतिनहिक्षुद्रोलोकः परिग्रहफल्गुतां ॥ ८ ॥ अमीषांजंतूनांकतिपयनिमेषस्थिति जुषां । वियोगेधीराणांकइहपरितापस्यविषयः ॥ क्षणादुत्प द्यंतेविलयमपियांतिक्षणममी । नकेपिस्थातारःसुरगिरिपयो धिप्रभृतयः ॥ ९ ॥ पुत्रःस्यादितिदुःखितःसतिसुतेतस्यामयेदुः खित । स्तद्दुःखादिकमार्जनेतदनयेतन्मूर्खतादुःखितः ॥ जात श्चेत्सगुणोऽथतन्मृतिभयंतस्मिन्मृतेदुःखितः । पुत्रव्याजमुपा गतोरिपुरयंमाकस्यचिज्जायतां ॥ १० ॥ स्थिरापायःकायः प्रणयिषुसुखंस्थैर्यविमुखं । महाभोगारोगाःकुवलयदृशःसर्प सदृशः ॥ महावेशःक्लेशःप्रकृतिचपलाश्रीरपितथा । यशः सौरीवैरीतदपिनहितंकर्मविहितं ॥ ११ ॥ अर्थप्राणविनाश संशयकरींप्राप्यापदंदुस्तरां । प्रत्यासन्नभयंनवेत्तिविभवंस्वे जीवितंकांक्षति ॥ उत्तीर्णस्तुततोधनार्थमपरांभूयोविशत्यापद । प्राणानांचधनस्यचाधमधियामन्योन्यभावःपणः ॥१२॥ विमलमतिभिःकैरप्येतज्जगज्जनितंपुरा । विधृतमपरैर्दत्तंचा न्यैर्विजित्यतृणंयथा ॥ इहहिभुवनान्यन्येवीराश्चतुर्दशभुंजते। कतिपयपुरस्वाम्येपुंसांकएषमदज्वरः ॥ १३ ॥ रम्यंहर्म्यतलं नकिंवसतयेश्राव्यंनगीतादिकं । किंवाप्राणसमासमागमसुखं नैवाधिकमीतये ॥ किंतुमांतपतप्यतंगपवनव्यालोलदीपांकुर।

छायाचंचलमाकलय्यसकलंसंसारमेतादृशं
स्तामक्रेटकमिदंवसुधाधिपत्यं । त्रैलोक्यराज्यमपितच्चतृणा
यमन्ये ॥ निःशंकंसुमहरिणीकुलसंकुलासु । चेतःपरंवलित
शैलवनस्थलीषु ॥ ६५॥ हरिणचरणक्षुण्णोपांतःसशाद्वलनि
झरः॥ कुसुमशबलैर्विष्टब्धांतस्तरुगितमालयः ॥ विविधाभि
ह्वश्रेणीचित्रंन्यनिर्मितनादिता । मनसिनमुदःकेषांदध्युःशि
वावनभूमयः ॥ १६ ॥ तेतीक्ष्णदुर्जननिकारशरैरभिन्ना ।
धीरास्तएवशमसौख्यभुजस्तएव ॥ सीमंतिनीभुजलतागहनं
व्युदस्य । येऽवस्थिताःशमफलेषुतपोवनेषु ॥ १७ ॥ कुरंगाः
कल्याणंप्रतिविटपमारोग्यमटवि । श्रयंतिक्षेमंतेपुलिनकुश
लंभद्रमुपलाः ॥ निशांतादस्वंतात्कथमपिविनिष्क्रांतमधुना ।
मनोऽस्माकंदीर्घामभिलषतिथुष्मत्परिचितिं ॥ १८ ॥ वासो
वल्कलमास्तरःकिशलयान्योकस्तरूणांतलं । मूलानिक्षतये
क्षुधांगिरिनदीतोयंतृषाशांतये ॥ क्रीडामुग्धमृगैर्वयांसिसुत्ह
दोनक्तंमदीपःशशी । स्वाधीनेविभवेतथापिकृपणायाचंतइ
त्यद्भुतं ॥ १९ ॥ शय्याशाद्वलमासनंशुचिशिलासद्बुमाणा
मधः । शीतंनिर्झरवारिपानमशनंकंदःसहायामृगाः ॥ इत्य
र्थितसर्वलभ्यविभवेदोषोऽयमेकोवने । दुष्प्रापार्थिनियत्प
रार्थघटनायत्नैर्विनास्थीयते ॥२० ॥ पुरयित्वार्थिनामाशां ।
प्रियंकृत्वाद्विषामपि ॥ पारंगत्वाश्रुतौघस्य । धन्यावनमुपास
ते ॥ २१ ॥ आहारःफलमूलमात्मरचितंशय्यामहीवल्कलं ।
संवीतायपरिच्छदःकुशसमित्पुष्पाणिपुत्रामृगाः ॥ वस्त्रान्ना
श्रयदानभोगविभवानिर्यत्नणाशाखिनी । मित्राणीत्यधिकंगृ

हेषुगृहिणांकिनामदुःखा ते ॥ २२ ॥ विवेकःकिंसोपिस्वर सजनितायत्रनकृपा । सकियोगोयस्मिन्नभवतिपरानुग्रहर सः ॥ सकिंधर्मोयत्रस्फुरतिनपरद्रोहविरतिः । श्रुतंकिंतद्वा स्याद्दुपशमफलंयन्नभवति ॥ २३ ॥ अग्रेकस्यचिदस्तिकंचि दभितःकेनापिपृष्ठेकृतः । संसारःशिशुभावयौवनजराभारावतारादयं । बालस्तंबहुमन्यतामसुलभंभामंभुवासेवतां । वृद्धस्तंविषयाद्वहिष्कृतइवव्यावृत्यर्किपश्यति ॥ २४ ॥ पुत्रदारादिसंसारः । पुंसांसंमूढचेतसां ॥ विदुषांशास्त्रसंसारः । सद्योगाभ्यासविघ्नकृत् ॥ २५ ॥ सार्वभौमभवनंवनवासो । निःस्वभावभवभावनयाते ॥ बालिशोहिविषयैंद्रियचौरै । र्मुच्यते स्वभवनेचवनेच ॥ २६ ॥ स्थूलमावरणोतिपूर्वकथकःकाशाश्रुलालाविलो । भग्नोरःकटिपृष्ठजानुदशनोमुग्धोऽतिथीन्वारयन् ॥ शृण्वन्धृष्टवधूवचांसिधनुषासंत्रासयन्वायसान् । आशापाशनिबद्धजीवविभवोवृद्धोगृहेग्लायति ॥ २७ ॥ वनेषुदोषाःप्रभवंतिरागिणां । गृहेषुपंचेंद्रियनिग्रहस्तपः ॥ अकुत्सितेकर्मणियःप्रवर्त्तते । निवृत्तरागस्यगृहंतपोवनं ॥ २८॥ इतिशांतिशतकेविवेकोदयोनामद्वितीयःपरिच्छेदः ॥ २ ॥

अथकर्त्तव्यतोपदेशपरिच्छेदः ॥ ३ ॥

महतापुण्यपण्येन । क्रीतेयंकायनौस्वया ॥ पारंदुःखोदधेर्गंतुं । त्वरयायन्नभिद्यते ॥ १ ॥ दिवसरजनीकूलच्छेदैःपतद्भिरनारतं । वहतिनिकटेकालःस्रोतःसमस्तभयावहं ॥ इहहिपततांनास्त्यालंबोनचापिनिवर्त्तनं । तदिहमहतांकोयंमो

हीयदेषमदाविलः ॥ २ ॥ अवश्यंयातारश्चिरतरमुषित्वापिविषया । वियोगेकोभेदस्त्यजतिनजनोयत्स्वयमिमान् ॥ व्रजंतःस्वातंत्र्यान्परमपरितापायमनसः । स्वयंमुक्तास्तेशमसुखमनंतंविदधति ॥ ३ ॥ भवारण्यंभीषंतनुगृहमिदंछिद्रबहुलं । बलीकालश्चौरोनियतमसितामोहरजनी ॥ गृहीत्वाज्ञानासिं विरतिफलकंशीलकवचं । समाधानंकृत्वास्थिरतरदृशोजागृतजनाः ॥ ४ ॥ गृहेपर्यंकस्थेद्रविणकणमेषंश्रुतवता । स्ववेश्मान्यारक्षाक्रियतइतिमार्गोऽयमुचितः ॥ नरान्गेहाद्गेहान्श्वतिदिवसमारूष्यनयतः । कृतांतात्किंशंकानहिभवतिरेजागृतजनाः ॥ ५ ॥ केयूयंनोवयमितिचवःकेभवामोभवाब्धौ । कर्मौर्मीणांविषमवलनैःफेनवत्पुंजिताःस्मः ॥ तत्क्षेपीयःक्षयिणिविषयेचित्तमाधायपुत्राः । सर्वारंभैर्लंगतजगतामंतरात्मन्यनंते ॥ ६ ॥ सूक्तिकर्णसुधांव्यनक्तुसुजनस्तस्मिन्नमोदामहे । ब्रूतांवाचमसूयकोविषमुचंतस्मिन्नखिद्यामहे ॥ यायस्यप्रकृतिःसतांवितनुतांकिंनस्तयाजायते । कुर्मस्तत्खलुकर्मजन्मनिगडच्छेदायययजायते ॥ ७ ॥ मैनिंद्यायदिजनःपरितोषमेति । नन्वमयत्नसुलभोऽयमनुग्रहोमे ॥ श्रेयोर्थिनोहिपुरुषाःपरतुष्टिहेतो । दुःखार्जितान्यपिधनानिपरित्यजंति ॥ ८ ॥ स्वधर्मपीडामपहाययोऽयं । मत्पापशुद्ध्यर्थमिहप्रवृत्तः ॥ न चेत्क्षमामप्यहमस्यकुर्यां । मत्तःकृतघ्नोवदकोदृशोऽन्यः ॥९॥ कश्चित्पुमांक्षिपतिमांप्रतिरुक्षवाक्यैः । सोऽहंक्षमाभवनमेत्यमुदंभयामि ॥ शोकंव्रजामिपुनरेवमथंतपस्वी । चारित्रतःस्खलितवानितिमन्निमित्तं ॥ १० ॥ आत्मात्मन्यवधीयतांगृहव

शाद्वैराग्यमाधीयतां । बंधुभ्योऽप्यवधीयतांसुरसरित्तीरेसदा स्थीयतां ॥ भिक्षार्थंध्यवसीयतांप्रतिदिनंसत्कर्मसंचीयतां । कोपश्चेतसिहीयतांपरतरंब्रह्मानुसंधीयतां ॥ ११ ॥ यत्क्षांतिः समयेश्रुतिःशिवशिवेत्युक्तौमनोनिर्वृति । भैक्षेचाभिरुचिर्धने षुविरतिःशश्वत्समाधौरतिः ॥ एकांतेवसतिर्गुरौप्रणतिनतिःस द्भिःसमंसंगतिः। सत्वेप्रीतिरनंगनिर्जितरसौसन्मुक्तिमार्गेस्थि तिः ॥ १२ ॥ संभोगाद्विषयामिषस्यपरितस्तैमित्यमस्ताखि ल । ज्ञानोन्मेषतयाकथंतवभवेदास्मास्पदंदेहिनः ॥ साध्यं तद्धितदेवसाधनमितोव्यावृत्तिरेवामिषात् । तस्यांज्योतिरुपै त्यनिधनमिदंदोषत्रयंधक्ष्यति ॥ १३॥ बुद्धेरगोचरतयानगिरां प्रचारो । दूरेगुरुप्रथितवस्तुकथावतारः ॥ तत्त्वंक्रमेणविदुषां करुणावदाते । श्रद्धावतांन्हृदिपदंस्वयमादधाति ॥ १४ ॥ दुःखांगारकतीव्रः । संसारोऽयंमहानसोगहनः ॥ इहविषया मिषलालस । मानसमार्जारमानिषत ॥ १५ ॥ अरेचेतोमीन भ्रमणमधुनायौवनजले । त्यजत्वंस्वच्छंदंयुवतिजलधौपश्य सिनकिं ॥ तनूजालीजालंस्तनयुगलतुंबीफलयुतं । मनोभूः कैवर्त्तःक्षिपतिपरितस्त्वांप्रतिमुहुः ॥ १६ ॥ विषयविषधराणां दोषदंष्ट्रोत्कराणां । विषयविषविमर्दव्यक्तदुश्चेष्टितानां ॥ वि रमविरमचेतःसन्निधानादमीषां । सुखकणमपिनाहोसाहसं मास्मकार्षीः ॥१७ ॥ एकीभूयस्फुटमिवकिमप्याचरद्भिःभली नै । रेभिर्भूतैःस्मरकृतिकृतास्वांततेविगलंभाः ॥ तस्मादेषांत्य जपरिचयंचिंतयस्वव्यवस्थाम् । आभाषस्तेकिमुनविदितः खंडितःपंडितःस्यात् ॥ १८ ॥ धूर्तैरिंद्रियनामभिःप्रणयितामा

पादयद्भिःस्वयं । संभोक्तुविषयानयंकिलपुमान्सौख्याशया वंचितः ॥ तैःशेषेकृतकृत्यतामुपगतैरौदास्यमालंबितं । संभ त्येषविधेर्नियोगवशगःकर्मांतरैर्बध्यते ॥ १९ ॥ दैवेसमर्प्यचि रसंचितमोहजालं । सुस्थाःसुखंवसतकिंपरयाचनाभिः ॥ मेरुं मदक्षिणयतोऽपिदिवाकरस्य । तेतस्यसप्तुरगानकदाचिदृष्टौ ॥ २० ॥ आकाशमुत्पततुगच्छतुवादिगंतं । अंभोनिधिंविश तुतिष्ठतुवायथेष्टं ॥ जन्मांतरार्जितशुभाशुभकर्मराणां । छाये वनन्यजतिकर्मफलानुबंधः ॥ २१ ॥ उपशमफलाद्विद्यादी जाल्फलांतरमिच्छतां । भवतिविफलोयत्नारंभस्तदत्रकिमद्भु तं ॥ नियतविषयाह्येतेभावानयांतिविपर्ययं । जनयतियतः शालेर्बीजंनजातुयवांकुरं ॥ २२ ॥ यदेतेसाधूनामुपरिविमुखाः संतिधनिनो । नचैषावज्ञैषामपितुनिजवित्तव्ययभयं ॥ अतः खेदोनास्मिन्परममनुकंप्यैवभवति । स्वमांसत्रस्तेभ्यःकइहह रिणेभ्यःपरिभवः ॥ २३ ॥ तस्मादनंतमजरंपरमंविकाशि । तद्ब्रह्मवांछतबुधायदिचेतनास्ति । यस्यानुशंगतइमेभुवनाधि पत्य । भोगादयःक्षयिणएवसतांविभांति ॥ २४ ॥ इतिशांति शतकेकर्त्तव्यतोपदेशोनामतृतीयःपरिच्छेद. ॥ ॥ ३ ॥

अथब्रह्मप्राप्तिपरिच्छेदः ॥ ४ ॥

लक्ष्मीर्निर्वृतिमेतिहीनचरितैर्यैरेवतच्छिक्षया ॥ किंना द्यैवकरोमितामनुचरींरामांसकामामिव ॥ ब्रह्मांडेनिपतत्यपि स्खलतिनमायेणयेषांमन । स्तेषामार्यमनस्विनामनुपदंगंता स्मिनाहंयदि ॥१॥ लब्धाश्रियःसकलकामदुघास्ततःकिंसंत

पिताःप्रणयिनोविभवैस्ततःकिं॥न्यस्तंपदंशिरसिविद्विषतांततः किं ।कल्पंस्थितंतनुभृतांतनुभिस्ततःकिं॥२॥निष्कंदाःकिमुकंदरोदरभुवःक्षीणास्तरूणांत्वचःकिंशुष्काःसरितःस्फुरद्भिरिगुरुग्रावस्खलद्वीचयः ॥ प्रत्युत्थानमितस्ततःप्रतिदिनंकुर्वद्भिरुद्भीविभि । र्यद्द्वारार्पितदृष्टिभिःक्षितिभुजांविद्वद्भिरभ्यास्यते॥ ॥ ३ ॥ कामंजीर्णपलाशसंहतिकृतांकंथांवसानोवने । कुर्यामंबुभिरभ्ययाचितसुखैःप्राणानुबंधस्थिति ॥ सांगग्लानिसवेपितंसचकितंस्वांतंनिदाघज्वरं । वक्तुंनत्वहमुत्सहेसकृपणंदेहीतिदीनंवचः ॥ ४ ॥ सत्यंवक्तुमशेषमस्तिसुलभावाणीमनोहारिणी । दातुंदानवरंशरण्यमभयंस्वच्छंपितृभ्योजलं ॥ पूजार्थंपरमेश्वरस्यविमलःस्वाध्याययज्ञःपरं । क्षुद्बाधेःफलमूलमस्तिशमनंक्लेशात्मकैःकिंधनैः ॥ ५ ॥ संतिस्वादुफलावनेषुतरवःस्वच्छंपयोनिर्झरं । वासोवल्कलमाश्रयोगिरिगुहाशय्यालतावल्लरी ॥ आलोकायनिशामुचंद्रकिरणाःसख्यंकुरंगैःसह । स्वाधीनेविभवेव्यहोनरपतिसेवंतइत्यद्भुतं ॥ ६ ॥ पाणिःपात्रपवित्रंभ्रमणपरिगतंभैक्षमक्षय्यमन्नं । वस्त्रंविस्तीर्णमाशादशकममलिनंतल्पमस्वल्पमुर्वी ॥ येषांनिःसंगतांगीकरणपरिचितिःस्वांतसंतोषणस्ते । धन्याःसन्यस्तदैन्यव्यतिकरनिकराःकर्मनिर्मूलयंति ॥ ७ ॥ महाशय्याभूमिर्भसृणमुपधानंभुजलता । वितानंचाकाशंव्यजनमनुकूलोऽयमनिलः ॥ स्फुरच्चंद्रोदीपःस्वधृतिवनितासंगमुदितः । सुखंशांतःशेतेविगततवभीतिर्नृपइव ॥८॥ धैर्यंयस्यपिताक्षमाचजननीशांतिश्चिरंगेहिनी । सत्यंसूनुरयंदयाचभगिनीभ्रातामनःसंय

मः ॥ शय्याभूमितलंदिशोपिवसनंज्ञानामृतंभोजनंयस्यैतेहि कुटुंबिनोवदसखेकस्माद्भयंयोगिनः ॥ ९ ॥ धिग्धिक्तान्कु मिनीविशेषवपुषःस्फूर्जन्महासिद्धयो । निष्पंदीकृतशांतयो पिचतमःकारागृहेष्वासते ॥ तंविद्वांसमिहस्तुमःकरपुटीभि क्षान्नशाकेपिवा । बालावच्चसरोजिनीमधुनिवायस्याविशे षोवशः ॥ १० ॥ मातर्लक्ष्मिभजस्वकिंचिदपरंमत्कांक्षिणी मास्मभू । भोगेभ्यःस्पृहयालवस्तववशाःकानिस्पृहानाम सि ॥ सद्यःस्यूतपलाशपत्रपुटिकापात्रेपवित्रीकृते । भिक्षाश क्तुभिरेवसंप्रतिवयंवृत्तिंसमीहामहे ॥ ११ ॥ जिव्हेलोचनना सिकेश्रवणहेत्वक्कापिनोवार्यसे ।सर्वेभ्यस्तुनमस्कृतांजलिरहं संप्रश्रयंप्रार्थये ॥ युष्माकंयदिसम्मतंतदधुनानात्मानमिच्छा म्यहं । होतुंभूमिभुजांनिकारदहनज्वालाकरालेगृहे ॥ १२॥ गतःकालोयत्रप्रणयिनिमयिप्रेमकुटिलः । कटाक्षःकालिंदील घुलहरिवृत्तिःप्रभवति । इदानीमस्माकंजठरकमठीपृष्ठकठि ना ॥ मनोवृत्तिस्तस्किंव्यसनिविमुखैवक्षपयसि ॥ १३ ॥ य दासीदज्ञानंस्मरतिमिरसंस्कारजनितं । तदाज्ञातंतारामयमिद मशेषंजगदपि ॥ इदानीमस्माकंपटुतरविवेकांजनजुषां । समी भूतादृष्टिस्त्रिभुवनमपिब्रह्ममनुते ॥ १४ ॥ गतःकालोयत्रद्विच रणपशूनांक्षितिभुजां । पुरःस्वस्तोत्युक्ताविषयसुखमास्वादि तमभूत् ॥ इदानीमस्माकंतृणमिवसमस्तंकलयतां । अपेक्षा भिक्षायामपिकिमपिचेतस्लपयति ॥ १५ ॥ पूर्वतावत्कुवलय दृशांलीलालोलैरपांगै । राकर्षद्भिःकिमपिहृदयंपूजितायौवन श्रीः ॥ संप्रत्यंतर्निहितसदसद्भावलब्धप्रबोध । मन्याहारैर्वि

षदन्दह्यैवर्ततेकोपिभावः ॥ १६ ॥ गंगातीरेहिमगिरिशिला बद्धपद्मासनस्य । ब्रह्मज्ञानाभ्यसनविधिनायोगनिद्रांगतस्य॥ किंतैर्भाव्यंममसुदिवसैर्यत्रतेनिर्विशंकाः । संप्राप्स्यंतेजठरह रिणागात्रकंडूविनोदं ॥ १७ ॥ कदाभिक्षाभक्तैःकरकलितगं गांबुतरलैः । शरीरंमेस्थास्यत्युपरतसमस्तेंद्रियसुखं ॥ कदाब्रह्माभ्यासस्थिरतनुतयारण्यविहगाः । पतिष्यंतिस्थाणुभ्रमहत धियःस्कंधशिरसि ॥ १८ ॥ रथ्यांतश्चरतस्तथाधृतजरत्कंथां चलस्याश्वगैः । सत्रासंचसकौतुकंचसकृपंदृष्टस्यतैर्नागरैः ॥ निर्व्याजीकृतचिन्मुधारसमुदानिद्रायमाणस्यमे । निःशंकःक रटःकदाकरपुटीभिक्षांविलुंठिष्यति ॥ १९ ॥ एणाक्षीस्पृहया लुतानकथमप्यास्तेविवेकोदया । त्स्यंमच्युतिशंकयाक्षण मपिस्वर्गेनमोदामहे ॥ अप्यन्येषुविनाशिवस्तुविषयाभोगेषु तृष्णानमे । स्वर्णद्याःपुलिनेपरंहरिपदध्यानंमनोवांछति ॥ ॥ २० ॥ अयिबोधांबुधौभावः । स्वच्छोयंविश्वबुद्बुदः ॥ वि नीतउदितोवेतिविकल्पपटलंमनः ॥ २१ ॥ अहंकारःकापिब्र जवृजिनहेमान्वमिहभू ।रभूमिर्दर्पाणामहमपसरस्त्वंपिशुनहे ॥ अरेक्रोधस्थानांतरमनुसरानन्यमनसां । त्रिलोकीनाथोनोन्द दिवसतुदेवोहरिरसो ॥ २२ ॥ मातर्मायेभगिनिकुमतेहेपित र्मोहजाल । व्यावर्तध्वंभवतुभवतामेषदीर्घोवियोगः ॥ सद्यो लक्ष्मीरमणचरणश्लष्टगंगाप्रवाह । व्यामिश्रायांदृषदिपरमब्रह्म दृष्टिर्भवामि ॥ २३ ॥ आदित्यस्यगतागतैरहरहःसंक्षीयतेजी वितं । व्यापारैर्बहुकार्यकारणशतैःकालोपिनज्ञायते ॥ दृष्ट्वा जन्मजरावियोगमरणंत्रासश्चनोत्पद्यते । पीत्वामोहमयींप्र

मोदमदिरामुन्मत्तभूतंजगत् ॥ २४ ॥ मातर्मेदिनितातमारुतस
खेज्योतिःसुबंधोजल । भ्रातर्व्योमनिबद्धएषभवतामस्तुप्रणा
मांजलिः ॥ युष्मत्संगवशोपजातसुकृतोद्रेकस्फुरन्निर्मल। ज्ञा
नापास्तसमस्तमोहमहिमालीयेपरेब्रह्मणि ॥२५॥ आशानाम
नदीमनोरथजलातृष्णातरंगाकुला । रागग्राहवतीवितर्कविह
गाधैर्यद्रुमध्वंसिनी ॥ मोहावर्त्तसुदुस्तराऽतिकठिनोत्तुंगचिंता
तटी । तस्याःपारगताविशुद्धमनसोनंदंतियोगीश्वराः ॥ २६॥
इतिशांतिशतकेब्रह्मप्राप्तिर्नामचतुर्थःपरिच्छेदः ॥ ४ ॥ ॥

॥ इतिश्रीशिल्हनकविकृतशांतिशतकंसमाप्तं ॥ ११ ॥

हंसदूतः

दुकूलंबिभ्राणोदलितहरितालद्युतिहरं । जपापुष्पश्रेणी
रुचिरुचिरपादांबुजतलः ॥ तमालश्यामांगोदरहसितलीलां
चितमुखः । परानंदाभोगःस्फुरतिहृदिमेकोपिपुरुषः ॥ १ ॥
यदाभोगीपीतद्वयमदनोनंदसदनान् । मुकुंदोगांदिन्यास्त
नयमनुविंदन्मधुपुरीं ॥ तदामांक्षोच्चितासरितिघनघूर्णापरि
चयै । रगाधायांबाधामयपयसिराधाविरहिणी ॥ २ ॥ क
दाचिन्नूखेदाग्निविघटयितुमंतर्गतमसो । सहालीभिर्लेभेतरलि
तमनायामुनतटी ॥ चिरादस्याश्चित्तंपरिचितकुटीरावकलना
। दवस्थांतस्तारस्फुटमथसुधुमेःप्रियसखी ॥ ३ ॥ तदानिष्पं
दांगीकलितनलिनीपल्लवकुलैः । परीणाहान्मेण्णामकुशलश
ताशंकितहृदयैः॥ दृगंभोगंभीरीकृतमिहिरपुत्रीलहरिभिर्विली
नाधूलीनामुपरिपरिवत्रेपरिजनैः ॥ ४ ॥ ततस्तांन्यस्तांगीमुर

सिललितायाःकमलिनी । पलाशैःकालिंदीसलिलशिशिरै । वींजिततनुं ॥ परावृत्तश्वासांकुरचलितकंठींकलयतां । सखी संदोहानां प्रमदभरशालीध्वनिरभूत् ॥ ५ ॥ निधायांकेपंके रुहदलविटंकस्यललिता । ततोराधांनीराहरणशरणीन्यस्त- चरणा ॥ मिलंतंकालिंदीपुलिनभुविखेलांचितगतिं । ददर्शा ग्रेकंचिन्मधुरविरुतंश्वेतगरुतं ॥ ६ ॥ तदालोकस्तोकोच्छ्वसि- तहृदयासादरमसौ । प्रणामंसंशंतोलघुलघुसमासाद्यसविधं ॥ धृतोत्कंठासद्योहरिसदसिसंदेशहरणे । वरंदूतंमेनेतमतिललि तंहंतललिता ॥ ७ ॥ अमर्षान्मेमेर्ष्यासपदिदधतींकंसमथने । प्रवृत्ताहंसायस्त्वमभिलषितंशंसितुमसौ ॥ ननस्याऽदोषोयंय दिहविहगंप्रार्थितवती । नकस्मिन्विस्रंभंदिशतिहरिभक्तिम णयिता ॥ ८ ॥ पवित्रेषुप्रायोविरचयसितोयेषुवसति । प्रमो दंनालीकेवहसिविषदान्मास्वयमसि ॥ अतोहंदुःखार्त्तांशरण मबलाव्वांगतवती । नभिक्षासत्पक्षेव्रजतिहिकदाचिद्विफल तां ॥ ९ ॥ चिरंविस्मृत्यास्मान्चिरहदहनज्वालविकलाः । कलावान्सानंदंवसतिमथुरायांमधुरिपुः ॥ तदेतंसंदेशंस्वमन सिसमाधायनिखिल । भवान्क्षिप्रंतस्यश्रवणपदवींसंगमय तु ॥ १० ॥ निरस्तमन्यूहंभवतुभवतोवर्त्मनिशिवं । समुत्तिष्ठ क्षिप्रंमनसिमुदमाधायसदयं ॥ अधस्ताद्धावंतोलघुलघुसमु त्तानयनै । र्भवंतंवीक्षंतांकुतकतरलागोपशिशवः ॥ ११ ॥ किशोरोत्तंशोसौकठिनमतिनादानपतिना । ययानिन्येतूर्णंप शुपयुवतीजीवितपतिः ॥ तयागंतव्यातेनिखिलजगदेकप्रिय तया । पदव्याभव्यानांतिलककिलदाशार्हनगरी ॥ १२ ॥ ग

लद्वाष्पासारप्लुतधवलगंडाभृगदृशो । विदूयंतेयत्रभवलमद
नावेशविवशाः ॥ त्वयाविज्ञातव्याहरिचरणसंगप्रणयिनो ।
ध्रुवंसाचक्रांगीरतिसखशतांगस्यपदवी ॥१३॥ पिबन्जंबुश्या
मंमिहिरदुहितुर्वारिमधुरं । मृणालीभुंजानोहिमकरकलाको
मलरुचः ॥ क्षणंन्दृष्टस्तिष्ठन्विविडविटपेशाखिनिसखे । सुखे
नमस्थानंरचयतुभवान्वृष्णिनगरे ॥ १५ ॥ बलादाक्रंदंतीरथ
पथिकमक्रूरमिलितं । विदूरादाभीरीततिरनुययौयेनरमणं ॥
तमादौपंथानंरचयचरितार्थाभवतुते । विराजंतीसर्वोपरिपर
महंसस्थितिरियं ॥ १५ ॥ अकस्मादस्माकंहरिरपहरन्नंशुक
चयं । यमारुढोगूढमणयलहरींकंदलयितुं ॥ तवश्रांतस्यांतः
स्थगितरविबिंबःकिशलयैः । कदंबःकादंबन्चरितमवलंबःस
भविता ॥ १६ ॥ किरंतीलावण्यंदिशिदिशिशिखंडस्तबकिनी
दधानासाधीयःकनकविमलद्योतिवसनं ॥ तमालश्यामांगीस
रलमुरलीचुंबितमुखी । जगौचित्रंयत्रप्रकटपरमानंदलहरी ॥
॥ १७ ॥ तयाभूयःक्रीडारभसविकसद्वल्लववधू । वपुर्वल्लीभ
श्यन्मृगमदकणश्यामलिकया ॥ विधातव्योहल्लीसकदलितम
ल्लीलतिकया । समंतादुल्लासस्तवमनसिरासस्थलिकया ॥
॥ १८ ॥ तदंतेवासंतीविरचितमनंगोत्सवकला । चतुःशालं
शौरेःस्फुरतिनदशौतत्रविकिरैः ॥ तदालोकोद्वेदप्रमदभरवि
स्मारितगति । क्रियेजानितावत्त्वयिवतहतागोपवनिता ॥
॥ १९ ॥ ममस्यादर्थानांक्षतिरिहविलंबाद्यदपिते । विलोके
थाःसर्वंतदपिहरिकेलिस्थलमिदं ॥ तवेयंनव्यर्थाभवतुशुचि
ताक्रःसहिसखे । गुणोयश्चाणूरद्विषमतिनिवेशायनभवेत् ॥

॥ २० ॥ सकृद्वंशीनादश्रवणमिलिताभीरवनिता । रहःक्रीडा साक्षीप्रतिपदलतासद्मसुभगः ॥ सधेनूनांबंधुर्मधुमथनखट्वायि तशिलः । करिष्यन्यानंदंसपदितवगोवर्द्धनगिरिः ॥ २१ ॥ त मेवाद्रिंचक्रांकितकरपरिष्वंगरसिकं । महीचक्रेशंकेमहिशि खरिणांशेखरतया ॥ अरातिज्ञातीनांननुहरिरहयंयःपरिभवन् यथार्थस्वंनामव्यधितभुविगोवर्द्धनइति ॥ २२ ॥ तमालस्या लोकाद्रिरिपरिसरेसंतिचपलाः । पुलिंदोगोविंदस्मरणरभसो त्तमवपुषः ॥ शनैस्तापंतासांक्षणमपनयन्यास्यतिभवा । नवश्यंकालिंदीसलिलशिशिरैःपक्षपवनैः ॥ २३ ॥ तदंतेश्री कांतस्मरसमरधाटीपुटकिता । कदंबानांवाटीरसिकपरिपाटीं स्फुटयति ॥ त्वमासीनस्तस्यांनयदिपरितोनंदसिततो । बभूव व्यर्थातेघनरसनिवेशव्यसनिता ॥ २४ ॥ शरन्मेघश्रेणीप्रति भटमरिष्टासुरशिर । श्रिरंशुष्कंवृंदावनपरिसरंद्रक्ष्यतिभवान् ॥ यदारोढुंदूरान्मिलतिकिलकैलासशिखरि । श्रमाक्रांतस्वांतो गिरिशसुतदःकिंकरगणः ॥ २५ ॥ रुवन्व्याहिस्वैरंचरमदश याचुंबितरुचो । नितंबिन्योवृंदावनभुविसखेसंतिबहवः ॥ प रावर्त्तिष्यंतेतुलितमुरजिन्नूपुररवा । त्वदध्वानात्तासांबहिर पिगताःक्षिप्तमनसवः ॥ २६ ॥ त्वमासीनःशाखांतरमिलितचंद न्विषिसुखं । दधीथाभांडीरेक्षणमपिघनश्यामलरुचौ ॥ ततोहं साबिभ्रन्निखिलनभसश्चिक्रमिषया । सदाविष्णुंविष्णुंकलित दरचक्रंतुलयिता ॥ २७ ॥ त्वमष्टाभिर्नैर्वैविगलदमलप्रेमसलि लै । मुहुःसिक्तस्तंभांचतुरचतुरास्यस्तुतिभुवं ॥ जिहीथाविं ख्यातांस्फुटमिहभवद्धांधवरथं । मविष्टंमंस्यंतेविधिमटविदेव्य

स्त्वयिगते ॥ २८ ॥ उदंछन्नेत्रांभःप्रसरलहरीपिच्छिलपथ । स्खलत्पादन्यासप्रणिहितविलंबाकुलधियः ॥ हरौयस्मिन्म ग्नेत्वरितयमुनाकूलगमन । स्पृहाक्षिप्तागोप्योययुरनुपदंकाम पिदृशां ॥ २९ ॥ मुहुर्लास्यक्रीडाश्रमदमिलदाहोपुरुषिका । विकाशेनभ्रष्टैःफणिमणिकुलैर्धूमलरुचौ ॥ पुरस्तस्मिन्नीपद्रु मकुसुमकिंजल्कसुरभौ । त्वयापुण्येपेयंमधुरमुदकंकालिय न्हेद ॥ ३० ॥ तृणावर्तारातेर्विरहदवसंतापिततनोः । सदाभी रीवृंदप्रणयबहुमानोन्नतिविदः ॥ प्रणेतव्योनव्यस्तबकभरसं वर्द्धितशुच । स्त्वयावृंदादेव्याःपरमविनयाद्वंदनविधिः ॥ ॥ ३१ ॥ इतिक्रांत्वाकेकाकृतविरुतिमेकादशवनीं । घनीभू तंचूतैर्व्रजमनुवनंद्वादशमिदं ॥ पुरीयस्मिन्नास्तेयदुकुलभुवां निर्मलयशो । भराणांधाराभिर्धवलितधरित्रीपरिसरा ॥३२॥ निकेतैराकीर्णांगिरिशगिरिडिंभप्रतिभटै । रवष्टंभस्तंभावलि विलसितैःपुष्पितवना ॥ निविष्टाकालिंदीतटभुवितवाधास्य तिसखे । समंतादानंदंमधुरजनवृंदामधुपुरी ॥ ३३ ॥ वृषःशं भोर्यस्यांदशतिनवमेकत्रयवसं । विरिंचेरन्यस्मिन्गिलतिकल हंसोबिशलतां ॥ क्वचिल्लौंचारातेःकवलयतिकेकीविषधरं । विलीढेशल्लक्यानलरिपुकरीपल्लवमितः ॥ ३४ ॥ अवीधिष्टाः कासान्नहिविघटितांमच्छदृपदीं । विमुक्तामज्ञासीःपथिपथि नमुक्तावलिमपि ॥ अयिश्रीगोविंदस्मरणमदिरामत्तहृदये । सतीतिरुग्यातेतेहसतिकुलटानांकुलमिदं ॥ ३५ ॥ असव्यंबि भ्राणापदमधृतलाक्षारसमसौ । मयाताहंमुग्धेविरममभवैः किमधुना ॥ अमंदादाशंकेसखिपुरपुरंध्रीकलकला । दलिदा

येवृंदावनकुसुमधन्वाविजयते ॥ ३६ ॥ अयंलीलापांगस्त्रपि तपुरवीथीपरिसरो । नवाशोकोत्तंसश्चलतिपुरतःकंसविजयी ॥ किमस्मानेतस्मान्मनिभवनपृष्टाद्विनुदती । त्वमेकास्तब्धा क्षीस्थगयसिगवाक्षावलिमपि ॥ ३७ ॥ मुहुःशून्यांदृष्टिंवह सिरहसिध्यायसिसदा । शृणोषिप्रत्यक्षंनपरिजनविज्ञापनश तं ॥ अतःशंकेपंकेरुहमुखिययौश्यामलरुचिः । सयूनामुत्तंस स्तवनयनवीथीपथिकतां ॥ ३८ ॥ विलङ्घमारोदीरिहसखि पुनर्यास्यतिहरि । स्तवापांगक्रीडानिविडपरिचर्याग्रहिलतां॥ इतिस्वैरंयस्यांपथिपथिमुरारेरभिनव । प्रवेशेनारीणांरतिरभ सजल्पावविनिरे ॥३९॥पंचभिःकुलकं ॥ सखेसाक्षाद्दामोदरव दनचंद्रावकलन । स्फुरत्प्रेमानंदप्रकरलहरीचुंबितधियः ॥ मु हुस्तत्राभीरीसमुदयशिरोन्यस्तविपद । स्तवाक्ष्णोरानंदंविद धतिपुरापौरवनिताः ॥ ४० ॥ अथक्रमंक्रमंक्रमघटनया संकटतरा । न्निवासान्वृष्णीनामनुसरपुरीमध्यविशिखान् ॥ मुरारातिर्यत्रस्थगितगगनाभिर्विजयते । पताकाभिःसंतर्पितभु वनमंतःपुरवरं ॥ ४१ ॥ यदुत्संगेतुंगस्फटिकरचिताःसंतिपरि तो । मरालामाणिक्यप्रकरघटितत्रोटिचरणाः ॥ मुल्हद्दुत्थ्या हंसाःकलितमधुरस्यांबुजभुव :। समर्यादायेषांसपदिपरिचर्यां विदधति ॥ ४२ ॥ चिरान्मृग्यंतीनांपशुपरमणीनामपिकुलै । रलब्धंकालिंदीपुलिनविपिनेलीनमभितः ॥ मदालोकोल्लासि स्मितपरिचितास्यंप्रियसखी । स्फुरंतंवीक्षिष्येपुनरपिकिमग्रे मुरभिदं ॥ ४३ ॥ विषादंमाकार्षीद्भुतमवितथव्यात्तिरसौ । समागंतारार्धेधृतनवशिखंडस्तवसखा ॥ इतित्रूतेयस्यांशुकमि

थुनामिद्रानुजकृते । यदाभीरीवृंदैरुपलतमभूदुद्धवकरे॥ ४४ ॥
युग्मकं॥वनश्यामाभ्राम्यन्युपरिहरिहर्म्यस्थशिखिभिः । कृत
स्तोत्रामुग्धैरगुरुजनिताधूमलतिका ॥ तदालोकाद्धीरस्फुरति
तवचेन्मानसरुचि । जितंतार्हस्वैरंजनसहनिवासप्रियतया ॥
॥ ४५ ॥ ततोमध्येकक्षंप्रतिनवगवाक्षस्तवकितं । चलन्मुक्ता
लंबस्फुरितममलस्तंभनिवहं ॥ भवांदृष्टाहेमोल्लिखितदशम
स्कंधचरितै । र्लसद्भित्तिमांतंमुरविजयिनःकेलिनिलयं ॥
॥ ४६ ॥ अलिंदेयस्यास्तेमरकतमयीयष्टिरमला । शयालुर्या
रात्रौमदकलकलापीकलयति ॥ निरातंकंतस्याःशिखरमधिरु
ह्याश्रमनुदं । प्रतीक्षेथाभ्रातर्वरमवसरंयादवपतेः ॥ ४७ ॥ नि
विष्टःपर्यंकेमृदुलतरतूलीधवलिते । त्रिलोकीलक्ष्मीणांककुदि
दरसाचीकृततनुः ॥ अमंदंपूर्णेंदुप्रतिममुपधानंप्रमुदितो । नि
धायास्येतस्मिन्नुपहितकपोलिद्वयभरः ॥ ४८ ॥ उदंचत्कालि
दीसलिलसुभगंभावुकरुचिः । कपोलांतेमेखन्मणिमकरमुद्रा
मधुरिमा ॥ वसानःकौषेयंजितकनकलक्ष्मीपरिमलं । मुकुंद
स्तेसाक्षान्ममदसुधयासेक्ष्यतिदृशौ ॥ ४९ ॥ विकट्टुःपौराणी
रखिलकुलवृद्धोयदुपते । रदूरादासीनोमधुरभणितिर्गास्यति
तदा ॥ पुरस्तादाभीरीगणभयदनामासकठिनो । मणिस्तंभा
लंबीकुरुकुलकथांसंकलयिता ॥ ५० ॥ शिलीनामुत्तंसःसकि
लकृतवर्माप्युभयतः । प्रणेष्यतेबालव्यजनयुगलांदोलनविधि
॥ सजानुभ्यामष्टापदभुवमवष्टभ्यभविता । गुरोःशिष्योनूनं
पङ्कजमलसंबाहनरतः ॥ ५१ ॥ विहंगेंद्रोयुग्मीकृतकरसरो
जोभुविपुरः । कृताशंकोभावीव्रजवनिनिदेशेऽर्पितमनाः ॥

छदद्वंद्वेयस्यध्वनतिमधुरावासिवट्वी । व्युदस्यंतेसामस्वरक
लितमन्योन्यकलहं ॥ ५२ ॥ ननिर्वक्तुंदामोदरपदकनिष्ठांगु
लिनख । द्युतीनांलावण्यंभवतिचतुरास्योपिचतुरः ॥ तथापि
स्त्रीभज्ञासुलभतरलत्वादहमसौ । भवृत्तात्मूर्त्तिस्तवरतिमहा
साहसरसे ॥ ५३ ॥ विराजंतेयस्यव्रजशिशुकुलस्तेयविकल ।
स्वयंभूचूडाग्रैर्लुलितशिखराःपादनखराः ॥ क्षणंयानालोक्य
प्रकटपरमानंदविरसः । सदेवर्षिर्मुक्तानपितनुभृतःशोचतिभृशं
॥ ५४ ॥ सरोजानांव्यूहःश्रियमभिलसन्यस्यपदयो । र्ययो
रागाढ्यानांविधुरमुदवासव्रतविधिं ॥ हिमंवंदेनीचैरनुचित
विधानव्यसनिनां । यदेषांप्राणांतंदमनमनुवर्षप्रणयति ॥
॥ ५५ ॥ रुचीनामुल्लासैर्मरकतमयस्थूलकदली । कदंबाहं
कारंकवलयतियस्योरुयुगलं ॥ यदालानस्तंभद्युतिमवलले
बेवलभृतां । मदाद्दुद्दामानांपशुपरमणीचित्तकरिणां ॥ ५६ ॥
सखेयस्याभीरीनयनसफरीजीवनविधौ । निदानंगांभीर्यप्र
सरकलितानाभिसरसि ॥ यतःकल्पस्यादौसनकजनकोत्प
त्तिवडभी । गभीरांतःकक्षाधृतभुवनमंभोरुहमभूत् ॥ ५७ ॥
द्युतिधत्तेयस्यत्रिवलिलतिकासंकटतरं । सखेदामश्रेणीक्षण
परिचयाभिज्ञमुदरं ॥ यशोदायस्यांतःसुरनरभुजंगैःपरिवृतं
। मुखद्वारावारद्वयमवलुलोकेत्रिभुवनं ॥ ५८ ॥ उरोयस्य
स्फारंस्फुरतिवनमालावलयितं । वितन्वानंतन्वीजनमनसिस
द्योमनसिजं ॥ मरीचीभिर्यस्मिन्नूरविनिवहतुल्योपिवहते ।
सदाखद्योताभांभुवनमधुरःकौस्तुभमणिः ॥ ५९ ॥ समंताद्
न्मीलद्बलभिदुपलस्तंभयुगल । प्रभाजैत्रंकेशिद्विजकुलितके

यूरललितं ॥ स्मरस्कास्यद्रोपीपटलहठकंठग्रहपरं । भुजद्वंद्वं यस्यस्फुटसुरभिगंधविजयते ॥ ६० ॥ जिहीतेसाम्राज्यंजगतिनवलावण्यलहरी । परीषाकस्यांतर्मुदितमदनावेशमधुरं ॥ नटभ्रूवल्लीकंस्मितनवसुधाकिलिसदनं । स्फुरन्मुक्तापंक्तिप्रतिमरदनंयस्यवदनं ॥ ६१ ॥ किमेभिर्व्याहारैःकलयकथयामिस्फुटमहं । सखेनिःसंदेहंपरिचयपदंकेवलमिदं ॥ परानंदोयस्मिन्नयनपदवीभाजिभविता । त्वयाविज्ञातव्योमधुररवसोऽयंमधुरिपुः ॥ ६२ ॥ विलोकेथाःकृष्णंमदकलमराली रतिकला । विदग्धव्यामुग्धयंद्विपुरवधूविभ्रमभरैः ॥ तदानास्मान्ग्राम्याःश्रवणपदवींतस्यगमये । सुधापूर्णंचेतःकथमपिनतत्कंमृगयते ॥ ६३ ॥ यदावृंदारण्यस्मरणलहरीहेतुरमलं । त्रिकानांबिंबोष्टिप्रतिहरितमुच्चैर्मुहुरतं ॥ वहंतेवावाताःस्फुरितगिरिमल्लीपरिमला । स्तदैवास्माकीनांगिरमुपहरेथामुरभिदि ॥ ६४ ॥ पुरातिष्ठन्गोष्ठेनिखिलरमणीभ्यःप्रियतया। भवान्यस्यांगोपीरमणविदधेगौरवभरं ॥ सखीतस्याविज्ञापयतिललिताधीरललित । प्रणम्यश्रीपादांबुजकनकपीठीपरिसरे ॥ ६५ ॥ मयत्नादाबाल्यंनवकमलिनीपल्लवकुलै । स्त्वयाभूयोयस्याःकृतमहहसंवर्द्धनमभूत् ॥ चिरादूधोभारस्फुरणगरिमाक्रांतजघना । बभूवमष्टौहीमुरमथनसेयंकपिलिका ॥ ६६ ॥ समीपेनीपानांत्रिचतुरदलाहंतगमिता । त्वयामाकंदस्यप्रियसहचरीभावनियति ॥ इयंसावासंतीगलदमलमाध्वीकपटली । मिषादग्रेगोपोरमणरुदतीरोदयतिनः ॥ ६७ ॥ प्रसूतेदेवक्यामुरमथनयःकोपिपुरुषः । सजातोगोपालीष्वनु

दयपरमानंदवसतिः ॥ धृतोयोगांदिन्याकठिनजठरेसंप्रतिततः । समंतादेवास्तंशिवशिवगतागोकुलकथा ॥ ६८ ॥ अरिष्टेनाहूताःपशुपसदशोयांतिविपदं । तृणावर्त्ताक्रांत्यारचयतिभयंचत्वरचयः ॥ अमीव्योमीभूतावजवसतिभूमीपरिसरा। वहंतेनस्तापंमुरहरविदूरंत्वयिगते ॥ ६९ ॥ त्वयानागंतव्यंकथमिहहरेगोष्ठमधुना । लताश्रेणीवृंदावनभुवियतोऽभूद्विषमयी ॥ प्रसूनानांगंधंकथमितरथावातनिहितं । भजन्सद्योमूर्छांवहतिनिवहोगोपसुदृशां ॥७० ॥ कथंसंगोत्साभिःसहसमुचितःसंप्रतिहरे । वयंग्राम्यानार्यस्त्वमसिनृपकन्यार्चितपदः ॥ गतःकालोयस्मिन्पशुपरमणीसंगमकृते । भवान्व्यग्रस्तस्थौतमसिगृहवाटीविटपिनि ॥ ७१ ॥ वयंत्यक्ताःस्वामिन्यदिहतवकिंदूषणमिदं । निसर्गःश्यामानामयमतितरांदुष्परिहरः ॥ कुहूकंठैरंडावधिसहनिवासान्परिचिता ।विसृज्यंतेसद्यःकलितनवपक्षैर्बलिभुजः ॥७२ ॥ अयंपूर्वोरंगःकिलविरचितोयस्यतरसा । रसादाख्यातव्यंपरिकलयतन्नाटकमिदं॥मयाभक्तव्योसिमथमितिवृंदावनपते । किमाहोराधेतिस्मरसिकृपणंवर्णयुगलं ॥७३ ॥ अयेकुंजद्रोणीकुहरगृहमेधिन्नकिमधुना । परोक्षंवर्त्यंतेपशुपरमणीर्दुर्नियतयः ॥ प्रवीणागोपीनांतवचरणयोर्पितमना । ययौराधासाधारणसमुचितप्रश्नपदवीं ॥७४॥ त्वयागोष्ठंगोष्ठीतिलककिलचेद्विस्मृतमिदं ।नतूर्णंधूर्णापतिरपिविधत्तेयदिकृपां ॥ अहर्वृंदंवृंदावनकुसुमपालीपरिमलै । र्दुरालोकंशोकास्पदमथकथंनेष्यतिसखी ॥७५॥ तरंगैःकुर्वाणाशमनभगिनीलाघवमसौ । नदीकांचिद्रोष्टेनयनजलपूरैरजनयन्

इतीवास्थाद्वेषादभिमतदशाप्रार्थनमयी । मुरारेर्विज्ञप्तिर्निशम
यतिमानीनशमनः ॥ ७६ ॥ कृताकृष्टिक्रीडंकिमपितवरूसंमन
सखी । सकृद्दृष्टादूरादहितहितबोधोज्झितमतिः ॥ हताशेयं
मेमानलमनुविशंतीसरभसं । पतंगीवात्मानंमुरहरमुहुर्दाहित
वती ॥ ७७ ॥ मयावाच्यःकिंवात्वमिहनिजदोषान्परमसौ ।
ययोमंदावृंदावनकुमुदबंधोर्विधुरतां ॥ यदर्थंदुःखाग्निर्दहति
नतमद्यापिहृदया । न्यधस्माद्धैर्यालवमपिभवंतंदवयति ॥
॥ ७८ ॥ त्रिवक्राहोधन्यात्ह्रदयमिवतेस्वंवपुरियं । समासाद्य
स्वैरंयदिहविलसंतीनिवसति ॥ ध्रुवंपुण्यश्रेशाद्जनिसरलेयं
ममसखी । भवेशस्तत्रासीत्क्षणमपियदस्यानसुलभः ॥ ७९ ॥
किमाविष्टाभूतैःसपदियदिवाक्रूरफणिना । क्षतापस्मारेण
च्युतमतिरकस्माक्किमपतत् ॥ इतिव्यग्रैरस्यांगुरुभिरभितो
वेणुनिनद । श्रवाद्विश्रष्टायांमुरहरविकल्पाविदधिरे ॥ ८० ॥
नवीनेयंसंमत्यकुशलपरीपाकलहरी । नरीनर्तिस्मेरंममसह
चरीचित्तकुहरे ॥ जगन्नेत्रश्रेणीमधुरमथुरायांनिवसत । श्रि
रादार्त्तावार्त्तांमपितवयदेषानलभते ॥ ८१ ॥ जनान्सिद्धादे
शान्मतिभजतेमांत्रिकगणा । त्विधत्तेशुश्रूषामधिकविनये
नौषधिविदां ॥ त्वदीक्षादीक्षायैपरिचरतिभक्त्यागिरिसुतां ।
मनीषाहिव्यग्राकिमपिसुखहेतुंनमनुते ॥ ८२ ॥ पशूनांपाता
रंभुजगरिपुपत्रभ्रमणयिनं । स्मरोद्वर्द्धिक्रीडंनिविडघनसारद्युति
हरं ॥ सदाभ्यर्णेनंदीश्वरगिरिभुवोरंगरसिकं । भवंतंकंसारे
भजतिभवदाप्तैममसखी ॥ ८३ ॥ भवंतंसंतमाविदलिततमा
लांकुररुचै । विलिख्यभ्रूभंगीलुतमदनकोदंडकदनं ॥ निधा

स्यंतीकंठेतवनिजभुजावल्लरिमसौ । धरण्यामुन्मीलज्जडिमनि विडांगीविलुठति ॥ ८४ ॥ कदाचिन्मूढेयंनिविडभवदीयस्मृति मदा । दमंदादात्मानंकलयतिभवंतंमसखी ॥ तथास्याराधा याविरहदहनाकल्पितधियो । मुरारेदुःसाधाक्षणमपिनराधा विरमति ॥ ८५ ॥ त्वयासंतापानामुपरिपरिमुक्तापिरभसा । दिदानीमापेदेतदपितवचेष्टांप्रियसखी ॥ यदेषाकंसारेभिदुर त्वदयंत्वामवयती । सतीनांमूर्द्धन्याभिदुरत्वदयास्भूदनुदिनं ॥ ८६ ॥ समक्षंसर्वेषांनिवससिसमाधिप्रणयिना । मितिश्रु त्वानूनंगुरुतरसमार्धिकलयति ॥ सदाकंसारातेभजसियमिनां नेत्रपदवी । मितिव्यक्तंसज्ञीभवतियममालंबितुमपि ॥ ८७ ॥ मुरारेकालिंदीसलिलचलदिंदीवररुचे । मुकुंदश्रीवृंदावनमद नवृंदारकमणे ॥ व्रजानंदिन्नंदीश्वरदयितनंदात्मजहरे । स देतिक्रंदंतीपरिजनशुचंकंदलयति ॥ ८८ ॥ समंतादुत्तप्तस्तव विरहदावाग्निशिखया । कृतोद्वेगःपंचाशुगमृगयुवेधव्यतिक रैः ॥ तनूभूतंसद्यस्तनुवनमिदंहास्यतिहरे । हठादध्याःश्वोवा ममसहचरीप्राणहरिणः ॥ ८९ ॥ पयोराशिस्कीतत्विषिहि मकरोत्तंसमधुरे । दधानेदृग्भंग्यास्मरविजयिरूपंममसखी ॥ हरेदत्तस्वांताभवतितदिमांकिंमभवति । स्मरोहंतुंकितुव्यथय तिभवानेवकुतुकी ॥ ९० ॥ विजानीषेभावंपशुपरमणीनां यदुपते । नजानीमःकस्मात्तदपिबतंमायांरचयसि ॥ समंताद ध्यात्मंयदिहपवनव्याधिरलप । द्बलादस्यास्तेनव्यसनकुल मेवद्विगुणितं ॥ ९१ ॥ गुरोरंतेवासीसभजतियदूनांसचिवतां । सखीकालिंदीयंकिलभवतिकालस्यभगिनी ॥ भवेदन्यः

कोवानरपतिपुरेमत्परिचितो । दशामस्याःशंसन्यद्रुतिलक यस्त्वामनुनयेत् ॥ ९२ ॥ विशीर्णांगीमंतर्व्रणविलुठनादुत्क लिकया । परीतांभूयस्यासततमपरागव्यतिकरां ॥ परिघ्व स्तामोदांविरमितसमस्तालिकुतुकां । विधोपादस्पर्शादपिसु खयराधाकुमुदिनीं ॥ ९३ ॥ विपत्तिभ्यःमाणान्कथमपिभव त्संगमसुख । स्पृहाधीनाशैरिममसहचरीरक्षितवती ॥ अ तिक्रांतेसंप्रत्यवधिदिवसेजीवनविधौ । हताशांनिःशंकंवितर तिदशौचूतमुकुले ॥ ९४ ॥ प्रतीकारारंभश्लथमतिभिरुद्य त्परिणते । विमुक्तायाव्यक्तस्मरकदनभाजःपरिजनैः ॥ अमुं चंतीसंगंकुवलयदृशःकेवलमसौ । बलादद्यमाणानवतिभवदा शासहचरी ॥९५॥ अयेरासक्रीडारसिकममसख्यांनवनवा। पुराबद्धायेनप्रणयलहरीहंतगहना ॥ सचेन्मुक्तापेक्षस्त्वमसि धिगिमांतूलशकलं । यदेतस्यानासानिहितमिदमद्यापिचलति ॥ ९६ ॥ मुकुंदश्रांताक्षीकिमपियदसंकल्पितशतं । विधत्तेत द्वर्तुंजगतिमनुजःकःप्रभवति ॥ कदाचित्कल्याणीविलपति यदुत्कंठितमति । स्तदाख्यामिस्वामिन्गमयमकरोत्तंससवि धं ॥ ९७ ॥ अभूत्कोपिप्रेमामधिमुररिपोर्यःसखिपुरा । पराद्धमपेक्षामपितदवलंबादलघयं ॥ तथेदानींहाधिक्समजनि तटस्थःस्फुटमहं । भजेत्जांयेनक्षणमिहपुनर्जीवितुमपि ॥ ॥ ९८ ॥ अमीकुंजाःपूर्वंममनदधिरेकामपिमुदं । द्रुमालीयं चेतःसखिवनकतिशोनंदितवती ॥ इदानींपश्यैतेयुगपदुपतापं विदधते । प्रभौमुक्तापेक्षेभजतिनहिकोवाविमुखतां ॥ ९९ ॥ गरीयान्मेप्रेमाव्वयिपरमितिस्नेहलघुता । नजीविष्यामीति

मणयगरिमाख्यापनविधिः ॥ कथंनाथासीतिस्मरणपरिपा टीप्रकटनं । हरौसंदेशायप्रियसखिनमेवागवसरः॥ १०० ॥ ययौकालःकल्पान्यवकलितकेलीपरिमलं । विलासार्थोय स्मिन्नचलकुहरेलीनवपुषी ॥ समांधृत्वाधृतःकृतकपटरोषां सखिहठा । दकार्षीदाकर्षन्नुरसिशशिलेखाशतवृतां ॥१०१॥ कदामेमोन्मीलन्मदनमदिराक्षीसमुदयं । बलादाकर्षंतंमधुर मुरलीकाकलिकया ॥ मुहुर्भ्राम्यच्छ्रीचुलुकितकुलस्त्रीव्रत महं । विलोकिष्येलीलामदमिलदपांगीमुरभिदं ॥ १०२ ॥ र णद्भंगश्रेणीमुन्दहिसरदारंभमधुरे । वनांतेचांद्रीभिःकिरणल हरीभिर्धवलिते ॥ कदामेमोहंडस्मरकलहवैतंडिकमहं । क रिष्येगोविंदंनिबिडभुजबंधप्रणयिनं ॥ १०३ ॥ मनोमेहाक ष्टंज्वलतिकिमहंहंतकरवै । नपारंनावारंकिमुषिकलयाम्य स्यजलधेः ॥ इयंवंदेमूर्ध्नासपदितमुपायंकथयमे । पराभृष्ये यस्माद्भृतिकलिकयापिक्षणिकया ॥ १०४ ॥ प्रयातोमांहि त्वायदिविबुधचूडामणिरसौ । प्रयातुस्वच्छंदंममसमयधर्मः किलगतिः॥ इदंसोढुंकावाप्रभवतियतःस्वमकपटा । दिहाया तोवृंदावनभुविबलान्मांरमयति ॥ १०५ ॥ अनौचित्यंतस्य व्यथयतिमनोहंतमथुरां । त्वमासाद्यस्वैरंचपलहृदयंधावयह रिं ॥ सखिस्वमारंभेपुनरपियथाविभ्रममदा । दिहायातोधू र्तःक्षपयतिनमेकिंकरिगुणं ॥ १०६ ॥ अयिस्वमोदूरेनिवस तुसमक्षंशृणुहठा । दविश्वस्तामाभूरिहसखिमनोविभ्रमधिया॥ वयस्यस्तेगोवर्द्धनविपिनमासाद्यकुतुका । दकांडेयद्भ्रूभः स्मर कलहपांडित्यमकरोत ॥ १०७ ॥ अमर्षाद्धावंतींगहनकुहरे

सूचितपथां । तुलाकोटिक्वाणैश्चकितपदपातद्विगुणितैः ॥ दि
धीर्षन्मांहर्षोत्तरलनयनांतःसकुतुकौ । नवंशीमज्ञासीद्भ्रुविकर
सरोजाद्विगलितां ॥ १०८ ॥ अशक्तांगंतव्येकलितनवचेलां
चलतया । लताली भिःपुष्पस्मितशवलिताभिर्विरुधतीं ॥ प
रीहासारंभीभियसखिसमालंबितमुखीं । मपेदेचुंबायस्फुरद
धरंबिंबस्तवसखा ॥ १०९ ॥ ततोहंधम्मिल्लेस्थगितमुरली
कासखिशनै । रलीकामर्षेणभ्रमदविरलभ्रूरुदचलं ॥ कचा
कृष्टिक्रीडाक्रमपरिचितेचौर्यचरिते । हरिर्लब्धोपाधिःप्रसभ
मनयन्मांगिरिदरीं ॥ ११० ॥ कदाचिद्वासंतीकुहरभुविधृष्टः
सरभसं । हसन्पृष्ठालंबीस्थगयतिकराभ्यांममदशौ ॥ दि
धीर्षोर्जातेर्ष्यमयिसखितदीयांगुलिशिखां । नजानेकुत्रार्यंत्र
जतिकितवानांकुलगुरुः ॥ १११ ॥ अतीतेयंवार्तांविरमतुपुरः
पश्यसरले । वयस्यस्तेसोऽयंस्मितमधुरिमोन्मृष्टवदनः ॥ भु
जस्तंभोल्लासादभिमतपरीरंभरभसः । स्मरक्रीडासिधुःक्षि
पतिमयिबंधूककुसुमं ॥ ११२ तदुत्तिष्ठव्रीडावतिनिविडमुक्ता
लतिकया । वधानैनंधूर्त्तसखिमधुपुरीयातिनयथा ॥ इतिमे
नोन्मीलद्भवदनुभवारूढजडिमा । सखीनामाक्रंदंनकिलक
तिशःकंदलयति ॥ ११३ ॥ अहोकष्टंबाल्यादहमिहसखीदु
ष्टहृदया । मुहुर्मानग्रंथिसहजसरलांयाहितवती ॥ तदारंभा
द्गोपीगणरतिगुरोर्निर्भरमसौ । नलेभेलुब्धापित्वदमलभुजस्तं
भरभसं ॥ ११४ ॥ अलिंदेकालिंदीकमलसुरभौकुंजवसते ।
र्वसंतींवासंतीनवपरिमलोद्गारचिकुरां ॥ स्वदुत्संगेलीनांमद
मुकुलिताक्षींपुनरिमां । कदाहंसेविष्येकिसलयकलापव्यज

निनी ॥ ११५ ॥ धृतानंदांवृंदावनपरिसरेशारदनिशा । वि
लासोल्लासेनश्लथितकबरीस्रस्तकुसुमां ॥ तवस्कंधोपांतेवि
निहितभुजावल्लरिमहं । कदाकुंजेलीनारहसिविहसिष्या
मिसुमुखीं ॥ ११६ ॥ विदूरादाहर्त्तुंकुसुममुपयामित्वमधुना ।
पुरस्तीरेतीरेकलयतुलसीपल्लवमिदं ॥ इतिव्याजादेनांविदि
तभवदीयस्थितिरहं । कदाकुंजेगोपीरमणगमयिष्यामिसम
ये ॥ ११७ ॥ इतिश्रीकंसारेःपदकमलयोर्गोकुलकथां । निवे
द्यप्रत्येकंभजपरिजनेषुप्रणयितां ॥ निजांगेकादंबीसहचरवह
न्मंडनतया । सयात्युच्चैःप्रेमप्रवणमनुजग्राहभगवान् ॥११८
मिलद्भृंगीहंसीरमणवनमालांप्रथमतो । मुदाक्षेमंपृच्छन्निदमु
पहरेथाममवचः ॥ चिरंकंसारातेरुरसिसहवासप्रणयिनी ।
किमेनामेणाक्षीगुणवतिविसस्मारभवति ॥ ११९ ॥ इदंकि
वाहंतस्मरसिरसिकेखंडनरुषा । परीतांगीगोवर्द्धनगिरिनितंबे
ममसखी ॥ भियासंश्रांताक्षंयदिहविचकर्षत्वयिबला । ब्रूही
त्वाविश्रश्यन्नवशिखिशिखंगोकुलपति ॥ १२० ॥ ततःसंभा
षेथाःश्रुतिमकरमुद्रामितिमुदा । भवत्यांकर्तव्यःकिमितिकुशल
मश्रजडिमा॥रुचिस्मेरायास्वंरचयसिबलाच्चुंबनकलां । अपांगे
नस्पृष्टासखिमुररिपोर्गंडकुहरे ॥१२१॥ निवासस्तेदेविश्रवण
लतिकायामितिधिया । मयत्नात्त्वामेवप्रणयत्ददयायामिश
रणं ॥ परोक्षंवृष्णीनांनिभृतनिभृतंकर्णकुहरेाहरेःकाकून्मिश्रां
कथयसविराधाविधुरतां ॥ १२२ ॥ परीरंभेम्णाममस
विनयंकौस्तुभमणौ । ब्रुवाणःकुर्वीथाःपतगवरविज्ञापनमिदं॥
अगाधाराधायामपितवससेविस्मृतिरभू । स्कथंवाकल्या

णंवहतितरलेहिमणयिता ॥ १२३ ॥ मुहुःक्रूजत्कांचीमणि वलयमंजीरमुरली । वरालंबीभ्राम्यद्युवतिकलगीतैःमुरमणे ॥ सकिंसाक्षाद्भावीपुनरपिहरेरस्तांडवरसै । रमंदःकालिंदीपु लिनभुवितौर्यत्रिकभरः ॥ १२४ ॥ नवीनस्त्वंकंबोपशुपरम णीभिःपरिचयं । नधत्सेराधायागुणगरिमगंधेपिनरुती ॥ तथापिन्वांयाचेत्तदयनिहितंदोहदमहं । वहंतेहिक्लांतेमणय मवदातमरुतयः ॥ १२५ ॥ गृहीत्वागोविंदंजलधितदयानंद नसखे । सुखेनश्रीवृंदावनपरिसरेनंदतुभवान् ॥ कथंवातेगो ष्ठंभवतुदयितंहंतबलवा । न्यदेतस्मिन्वेणोर्जयतिचिरसौभा ग्यमहिमा ॥ १२६ ॥ इतिप्रेमोद्गारप्रवणमनुनीयक्रमवशा । त्परीवारान्भ्रातॄनशमयतिचाणूरमथने ॥ पुनःकोपोद्दिप्त प्रणयचटुलंतस्यनिकटे । कथामाचक्षीथादशभिरवतारैर्वि लसितां ॥ १२७ ॥ ग्रहीतुंत्वांप्रेमामिषपरिवृतंचित्तबडिशं । महामीनक्षिप्रंन्यधितरसपूरेममसखी ॥ विवेकाख्यंछित्वा गुणमथतदयासिभवता । हताशेयंकिंवाशिवशिवविधातुंप्र भवति ॥ १२८ ॥ वराकीयंदृष्ट्वासुभगवपुषोविभ्रमभरं । तवाभ्यर्णंमेजेपरमकुतुकोल्लासितमतिः ॥ तिरोधायस्वांगं प्रकटयसियत्त्वंकठिनतां । तदैतत्किंनस्यात्तवकमठमूर्त्तेःसमु चितं ॥ १२९ ॥ सदाकंसारातेस्फुरतिचिरमद्यापिभवतः । स्फुटंक्रोडाकारेवपुषिनिविडप्रेमलहरी ॥ यतःसासैरंध्रीमलय रुहपंकमणयिनी । त्वयाक्रोडीचक्रेपरमरभसादात्मदयिता ॥ १३० ॥ चिरादंतर्भूतानरहरिमयीमूर्त्तिरभित । स्तदीयो व्यापारस्तवहिनययौविस्मृतिपथं ॥ विनीतमल्हादस्त्वमिह

परमक्रूरचरित । मयुक्तोयन्दूयःपरदृदधभेदंजनयसि ॥१३१॥
यदात्मानंदर्पादगणिततगुरुर्वामनमुदा । मनोवाद्येनाटयंत्वयिब
लितयाकल्पितवती ॥ मपेदेतस्येदंफलमुचितमेवप्रियसखी ।
विदूरेयल्क्षिप्राव्यसनकुलपाशैर्निगडिता ॥ १३२ ॥ इयंनाथ
क्रूराभृगुपतनमाकांक्षततो । यदस्यांकाठिन्यंतवसमुचितं
तद्भृगुपतेः ॥ इयंतेदुर्बोधाकृतिरयमवद्विस्मृतिपथं । यतोया
तःसाक्षाद्गुरुरपिसनंदीश्वरपतिः ॥ १३३ ॥ निरानंदागाव
श्चिरमुपहतादूषणकुलैः । खरायंतेसद्योरधुतिलकगोवर्द्धनत
टाः ॥ विराधत्वंधोषोव्रजतिभवदीयप्रवसना । दिदार्नीमारी
चःस्फुटमहनरीनर्तिपरितः ॥ १३४ ॥ मपल्लःकालोयंपुन
रुदयितुंरासभजनै । विलासिन्नद्यापिस्फुटमनपराधाश्रयम
पि ॥ वितन्वानःकांतिवपुषिशरदाकाशवनितां । कथंनत्वं
सीरध्वजभजसिवृंदावनमिदं ॥ १३५ ॥ नरागंसर्वज्ञकचिद
पिविधत्तेनरपतिं । मुहुर्द्वेष्टिद्वीहंकलयतिबलादिष्टविधये ॥
चिरंध्यानासक्तानिवसतिसदासौगतिरति । स्तथाप्यस्यां
हंहोसदयहृदयस्त्वंनदयसे॥१३६ ॥ परिक्लेशम्लेच्छान्समद
मधुपालीमधुरया । निकृंतन्नेत्रांतप्रणयरचनाखड्गलतया ॥
त्वमासन्नःकल्किन्निहचतुरगोपाहितरुचिः । स्वदेशंकुर्वी
थाःप्रतिमुदितधीराधिकमिदं ॥ १३७ ॥ इतिप्रेमोद्राढस्य
पुटितवचोभंगिरखिलं । त्वमावेद्यक्लिद्यन्मुखपरिसरोलोचन
जलैः ॥ ततोगोविंदस्यप्रतिचरणमाध्वोकपदवी । मुपासीनो
दृश्यांक्षणमवदधीथाःखगपतेः ॥ १३८ ॥ प्रणेतव्योदृष्टेरनुभ
वपथंनंदतनयो । विधेयागोपीनांस्मरपतिवृतानामुपकृतिः ॥

दयंयामैर्गम्याचतुरमथुरापित्रिचतुरै । रितिद्वैधंनांतःकलयक
ढंसीकुलपते ॥ ११९ ॥ अपूर्वायस्यांतर्विलसतिमुदासार
सरुचि । विवेक्तुंशक्येतेसपदिमिलितेयेनपयसी ॥ कथंकारं
युक्तोभवतुभयतस्तस्यकृतिनो । विलंबःकादंबीरमणमथुरासं
गमविधौ ॥ १२० ॥ प्रपन्नःप्रेमाणंभगवतिसदाभागवतभा
क् । पराचीनोजन्मावधिभवरसाद्भक्तिमधुरः ॥ चिरंको
पिश्रीमान्जयतिविदितःसाकरतया। धुरीणोधीराणामधिधर
णिवैयासकिरिव ॥ १२१ ॥ रसानामाधारैरपरिचितदोषः
सन्दद्यै । मुरारातिक्रोडानिबिडघटनारूपसहितः ॥ प्रबंधो
यंबंधोरखिलजगतांतस्यसरसां । प्रभोरंतःसांद्रंप्रमदलहरीं
पल्लवयतु ॥ १२२ ॥ ॥ इतिश्रीरूपगोस्वामिविरचितंहंसदू
ताख्यंकाव्यंसमाप्तं ॥ १२ ॥

पदांकदूतः

गोपीभर्तुर्विरहविधुराकाचिदिंदीवराक्षी । उन्मत्तेवस्ख
लितकबरीनिःश्वसंतीविशाला ॥ अत्रैवास्तेपुररिपुरितिभ्रांति
दूतीसहाया । त्यक्तागेहंझटितियमुनामंजुकुंजंजगाम ॥ १ ॥
अप्राप्यैवव्रजपतिसुतंतत्रकालंकियंतं । मूर्छामाणमियतमस
स्त्रीसंगतासंगमभ्य॥तस्योपांतेकुलिशकमलस्यंदनांगादियुक्तं।
पद्माकारंमुरहरपदश्चारुचिन्हंददर्श ॥ २ ॥ तस्मिन्लुब्धन्नवज
लधरध्वानमाकर्ण्यभूयः । कंदर्पेणव्यथितहृदयोन्मत्ततुल्याय
याचे ॥ प्रज्ञाहीनंवचनरहितंनिश्चलंशोत्रहीनं । दौत्यंकर्तुमुर

हरपदोल्लक्ष्मणपद्मलाक्षी ॥ ३ ॥ रम्यंयावन्मुरहरपदेशोभ
तेतावदेव । स्वच्यप्यास्तेकुलिशकमलस्यंदनांगांकुशादी ॥
गोपीदौत्यप्रकटनभियासन्निधौचक्रपाणे । यानेधीरंमसुख
मुखरोनूपुरोनप्रहीतः ॥ ४ ॥ युक्तंचैतत्त्वयिमधुपुरीप्रस्थितेपु
ण्यशीलाः । कीलालोत्थैःसुरभिकुसुमैरर्च्चयंतोपिभक्त्या ॥
पश्यंतस्त्वांनयनसुभगंसाश्रुधाराक्षियुग्मं । वास्यंत्युच्चैःपुल
किततनुप्रेमधारामुदारां ॥ ५ ॥ चेतःप्रस्थापितमणुतयादौत्य
कर्मोपयुक्तं । तत्रैवास्तेमुरहरपदस्पर्शमासाद्यमुग्धं ॥ आकां
क्षेयंतनुगुरुतयानैवगंतुंसमर्था । कोऽन्योगच्छेद्वदमधुपुरीं
गोपिकानांहिताय ॥ ६ ॥ आर्गतव्यंझटितिमथुरामंडलाद्वोप
कांते । शांतेतिव्वंभवमधुरिपुःप्रस्थितःप्रोच्यचेदं ॥ वाक्यं
तच्चश्रवणमभवत्तेनमेनेक्रमांक । प्रायःसत्यंमतमिदमहोका
रणंकार्यमेव ॥ ७ ॥ तूर्णंतस्यांगमनमुचितंतेनमेतद्वियोग ।
व्याधेःशांतिस्तवचभवितातत्पुरीस्पर्शपुण्यं ॥ वृंदारण्याद्भ
वतुसुकृतंभूरितेनैवकिंस्या । न्नाकांक्षार्किभवतिविपुलश्रीम
तोऽर्थांतरेषु ॥ ८ ॥ अक्रूरस्यव्रजकुलवधूशाणपानोबतस्य ।
भीतिर्भूयोभवतुभवतोदर्शनात्तेनकिंवा ॥ कार्यासिद्धिर्भवतिय
दहोमादृशांदुःखहेतु । नैवोन्नत्यंसकलभुवनप्रार्थनीयंरिपूणां
॥ ९ ॥ संत्येवास्मत्कलुषकरिणःकोटिशोवारणीया । स्तेष्य
स्माभिःस्मृतिकरवरेणांकुशंतेगृहीत्वा ॥ स्वच्छंदेनव्रजमधुपु
रींकोभवेद्वाविरोधी । गोपीभर्त्तुर्विरहजलधिगोपकन्यास्तरं
तु ॥ १० ॥ आस्तेनूनंयदुषुमथुरामंडलेचक्रपाणिः । कूजद्भृं
गैरमलकमलैराकुलेगोकुलेवा ॥ तस्माद्गच्छेरतिलघुपुरीतांच

जन्मावनीव । द्वालक्रीडांरचयतिमुद्वर्यत्रतत्रानुरागः ॥ ११ ॥
आस्तांमध्येतरणितनयाभीषणाभूरिनक्रै । रावर्त्तौघैरपिनभ
यदैस्तांतरिष्यस्यवश्यं ॥ संसाराब्धितरतिसहसायत्क्षणांचि
तयित्वा । तस्यासाध्यंभवतिकिमहोपारयानंतदिव्याः॥१२॥
दृष्ट्वैवस्वांविदितमधुनापूर्ववत्पद्मनाभं । प्राप्यावश्यंविरहजल
धेःपारमासादयिष्ये ॥ मोदिष्येचक्षणमपिहरेरास्यचंद्रामृते
न । ग्रामग्राणासुरभिकुसुमामोदितमंजुकुंजे ॥ १३ ॥ संपर्का
त्तेतरणितनयातीरसोपानवृंदं । राज्ञःपंथास्तलमपितरोरांचितं
पद्मरागैः ॥ शोभांयास्यत्यविरमतुलांस्वीयकार्यानुरोधा ।
दुक्तैरेतैर्मुहुरपिसखेतत्रनस्थेयमेव ॥ १४ ॥ येवीक्षंतेसततम
धुनाश्रीपतेरंघ्रिपद्मं । मंजीराद्यैःकनककलितैर्भूषणैर्भूषितंच ॥
तेषांचत्वंकिमुनभवितालोचनप्रीतिहेतु । व्यक्तैरेतैःकुलिशक
मलस्यंदनांगादिचिन्हैः ॥ १५ ॥ यस्यासंगादलभततनुंमानु
षींगौतमस्त्री । ध्यानेनैवग्रथितमहिमश्रीपतिनारदादिः ॥ त
स्माज्जातेत्वयिमधुरिपोरंघ्रिपद्माद्विचित्रः ॥ किंदीनानामुपरि
करुणालिंगितोदृष्टिपातः ॥ १६ ॥ एकंचिन्हंहरिपदभवंपल्व
लस्योत्तमांगे । तादृक्शोभामखिलगपतेर्नाभ्यपद्मंवंचकार ॥
पिंडेनान्यत्तरणिरभवद्घोरसंसारसिंधौ । ध्यातंतादृक्कमपि
महतांजन्मविश्वोपकल्पै ॥ १७ ॥ उत्फुल्लानामतिसुरभयः
सौरभैरंबुजाना । मंभोलेशैस्तरणिदुहितुःशीतलैःशीतलाश्च ॥
अद्यावश्यंसततगतयःस्वैरमाधूतबर्हा । वर्त्तिष्यंतेभवदभिम
तप्रीतयेलोचनाग्रे ॥ १८ ॥ त्यक्तव्येयंचिरपरिचिताजन्मभू
मीतिबुध्या । माखिद्यस्वत्रिभुवनजनत्राणहेतोःक्रमांक ॥

किंनत्याज्यंभवतिमहतांचेत्परस्योपकारो । वाराणस्यामुनिरपिगतोदक्षिणाशामगस्त्यः ॥ १९ ॥ कर्पूरादेःसलिलमभवद्वैतरण्यंबुतुल्यं। वाक्यागम्यंनदतिकठिनंकोकिलःषट्पदोपि॥ वृंदारण्येकिरतिगरलंदुःसहंशीतरश्मिः। नैतद्वाच्यंसलदपिसखेसन्निधौकेशवस्य ॥ २० ॥ प्रस्थानंतेकुलिशकलनान्निश्चितंपंडिताग्रै । श्चित्तेऽस्माकंतदपिरमतेयाहियाहीतिवाणी ॥ अश्रामाण्यंजनयतिसदानंदसूनोर्वियोगो । व्याप्यज्ञानाद्व्यजकुलभुवांव्यापकस्यापिसिद्धौ ॥ २१ ॥ उक्तगायंतरणितनयानागयोस्तत्कथाया । मास्तेकोवाजगतिभवतांभीतिहेतुःक्रमांक ॥ किंचस्वांतेक्षणमपिभवत्संगमेयातिदूरं । भीतिर्मृत्योरपिकिमशनिर्लोकरीत्यादधासि ॥ २२ ॥ येनारूढंविषधरशिरोभूरिवक्तव्यमन्थ । ल्किंवाकारिस्तनगिरिवरारोहणंचभुतंच ॥ उत्पन्नस्यप्रियतमपदातेनभीतिस्तवास्ते । कोवाब्रूयादितिहिसदृशंकारणेनैवकार्यं ॥ २३ ॥ ज्ञातंज्ञातंकुलिशसदृशंचिन्हमेतन्नवज्रं । नोचेदेवंजनयतिकथंलोचनप्रीतिधारां ॥ दूरस्थंचग्लपयतिमनोनिस्वनोयस्यतस्या । स्नेवप्रीतिप्रदमितिवचोनश्रुतंकापिकेन ॥ २४ ॥ आस्तेचैवंनवजलधरोयंविलोक्यप्रमोदा । न्नृत्यंत्युच्चैर्विषधरभुजोनिस्वनोप्यस्यभीष्मः ॥ मिथ्यैवायंयदवधिमयावीक्षितस्तादृशोयं । कंदर्पोमां तदवधिदहत्येवबाणैरसह्यैः ॥ २५ ॥ क्रोशस्यांतेचरणयुगलंक्षालयन्सूरजायां । यायाःकिंचक्षणमपितरोर्मूलमासाद्यतिष्ठेः ॥ उत्कृष्टंयज्जनयतिपदंसेवकानांजनानां । पश्चांहीनंदितिजगतांमत्ययःकूर्मलोम ॥ २६ ॥ आरुह्यात्मद्रुदयमथवा

गच्छतुंगतुरंगं । सौरंतेजःसजलजलदच्छायमावारणीयं ॥
वृष्टिनैवत्वदुपरिकरिष्यत्ययंचंडरश्मिः । खेदाशंकीसरसिज
सखस्त्वद्धृतांभोरुहस्य ॥ २७ ॥ एतेनस्यान्मधुपुरगतिःक्लेन
मेपंकिलोऽभूत् । पंथानंदव्रजकुलभुवांलोचनांभोभिरुच्चैः ॥
नोवाशुष्कोहरिविरहजोत्तापितोपींदुवक्त्रे । निर्य्योत्पत्तेर्नय
नपयसांवाक्यमेतन्निरस्तं ॥ २८ ॥ अद्भिस्तांभिस्तरणितन
यापीनतांनैवलब्धा । गोपीभर्त्तुर्विरहदहनैःप्रत्युतक्षीणतांच॥
नोचेदेवंसलिलतरसागोकुलेमास्तुकिंतु । प्रस्थानंतेकिलमधु
पुरेनिर्विरोधंक्रमांक ॥ २९ ॥ क्षीणेवास्तेतरणितनयावस्तु
तस्त्वद्वियोगे । कावापीनाभवतिवचनंकस्यचिन्नेतियुक्तं ॥
गोपस्त्रीणांनयनसलिलैर्वर्द्धतेसाविशीर्णा । अन्येनंदव्रजपुर
जनानूनमत्यर्थंकंयत् ॥ ३० ॥ सामग्रीचेन्नफलविरहोव्या
भिरेवेतितत्वं । तत्वंगोपीनयनसलिलेकेवलेप्यस्तिमैवं ॥ उ
त्कंठायांन्हृदिनकुरुतेकारणानांसहस्रं । लक्षंवापिक्षणमपि
यतःपीवरत्वंजनानां ॥ ३१ ॥ तस्मात्तस्याविरतिरथवाहेतु
न्याद्दशोऽस्या । नस्यादेवक्वचिदपिफलंकारणासन्निधानं ॥
नष्टेहेतौभवतिकुतःकार्यमित्यप्ययुक्तं । यागेऽपूर्वादिवजल
कताद्वारतस्तस्यसिद्ध्या ॥ ३२ ॥ क्लेशोस्माकंनलयपवनैपूं
र्च्छयाचोपकार । स्तस्मात्सर्वंकिलविधिकृतंकारणंकारणा
नां ॥ अंभोजानामृतकिरणज्योतिषाम्लानरुच्चैरुग्रज्योतिः
किरणमिलनाज्जायतेचमत्काशः ॥ ३३ ॥ स्त्रीभिःप्रेमप्रियतम
कृतंनैवशक्यंविहातुं । यातेऽतस्त्वांकिलमधुपुरीं चंक्रमायक्र
मांक ॥ दग्धेनापिव्यथितहृदयापंचबाणेनबाणैः । क्रूरैरुच्चै

र्मदनरमणीतत्कृतेरादितस्म ॥ ३४ ॥ आस्तेचित्तेकिलकल यितुंवासनासंबरारे । ऐकैकेनव्रजकुलवधूमाणमेकैकमंक ॥ बाणेनातःसततमतनुर्जातकोपाहितुल्यैः । क्रूरैरस्मान्दहतिकु सुमैःशायकैःपंचसंख्यैः ॥ ३५ ॥ यच्छांकानामपकृतिभया त्कालकूटोपिपीत । स्तानेवायंदहतिगरलैस्तादृशैरर्चितेन ॥ बाणेनेतित्रिपुररिपुणाजातकोपेनदग्धो । नेत्रोत्थेनप्रबलशि खिनानिर्दयंसंबरारिः ॥ ३६ ॥ नैवंन्यूनःसगरजगरःशम्बरा रेःशरस्य । ब्रह्मादीनामयमपियतोधैर्यविध्वंसहेतुः ॥ एतद्वा क्यंगिरिशचरणैःखंडितंमंडिताक्षै । रन्यासंगाव्यथितहृदयै र्निर्दयंदग्धुकामैः ॥ ३७ ॥ उत्तापोयंमदनजनितोवर्द्धतेनिन्य मुच्चै । र्वृंदारण्येवसतिरधुनाकेवलंदुःखहेतुः ॥ किंचास्माकंन यनसलिलैर्वर्द्धतेचेन्नदीयं । केनस्थेयंद्रुतगतिजलैराचितेकुंज मध्ये ॥ ३८ ॥ यस्यध्यानंजनयतिसुखंयादृशंतादृशानां । स्वर्लोकादावपिकिमपरंब्रह्मसाक्षात्कृतौच ॥ ज्ञेयंचैतन्मुनि वरमुखांभोजतःकीदृशीते ॥ बुद्धिस्तादृग्जनकविधयेदर्शनेना स्तियत्नः ॥ ३९ ॥ वक्तव्यंयन्मदनजनितंदुःखमस्माकमेत । द्भूयोभूयःप्रियतमपदेगोपयित्वास्वदेहं ॥ दृष्टेतेनत्वयिनयन योर्निस्तुलप्रीतिहेतौ । यास्यत्येवक्षणमपिमनस्तत्कथायांन तस्य ॥ ४० ॥ वक्तव्यंचस्फुटमितियदानिर्जनस्थोमुकुंदः । पद्माद्यैकैरतिसुललितैरंकितंतत्पदाब्जैः ॥ वृंदारण्यस्मरसिन कथंश्रीपतेर्मंजुकुंजं । ज्ञातंज्ञातंयदिहनपरीरंभणंकुब्जिकायाः ॥ ४१ ॥ आकांक्षायाग्लपयतिमनोमादृशांवासनासा । शा ब्देधर्मेसतिनभविताहानिरेवक्रमांक ॥ साकांक्षोक्त्यामुरहर

पदेसर्वमेतन्निवेद्यं । नोचेत्तस्यप्रमितिजननेकेनहेतुस्तवोक्तिः ॥ ४२ ॥ आगंतव्यंसरसिजदृशाबोधितेनत्वदुक्त्या । नाप्रत्यक्षंप्रमितिकरणंवाक्यमेतन्नयुक्तं ॥ स्वीकर्त्तव्यंनयनविरहाप त्तिभीत्येतिसर्वं । मानाभावाद्वृशिनहिभवेन्मानमन्यद्वितीया त् ॥ ४३ ॥ बौद्धस्यैतन्मतविटपिनोमूलमाच्छादितंस्यात् । मृद्धिस्तस्यानृतवचनतोयन्मयापूर्वमुक्तं ॥ यद्यस्माकंसततम तनोःशायकक्षुण्णदेहः । मामाप्येस्यात्कुसुमविशिखोस्ती तिवाक्येनसाक्षी ॥ ४४ ॥ मूर्खाएवक्षणिकमनिशंविश्वमा द्रुर्नधीराः । खेदोऽस्माकंहरिविरहजःसर्वदैवास्तिचित्ते॥ नांन्यःशब्दोवचनमपियत्तादृशंतस्यकिंतु । मेमैवास्मन्मियतमकृ तंतच्चगोपांगनासु ॥४५॥शाकेसायकवेदषोडशमितेश्रीकृष्णश र्मर्षय । ल्लानंदप्रदनंदनंदनपदद्वंद्वारविंदंदृदि ॥ चक्रेकृष्णपदां कदूतरचनंविद्वन्मनोरंजनं । श्रीलश्रीयुतरामजीवनमहाराजा धिराजादृत. ॥ ४६ ॥ इतिमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णसार्व भौमविरचितंपदांकदूतकाव्यंसमाप्तं ॥ १३ ॥

उद्धवदूतः

गोपीबंधोरनवधिकृपादाक्ष्यदाक्षिण्यसिंधो । रादेशेनम णयपटुनाप्रापितंगोकुलाय ॥ गोधुग्वृंदव्यसनविसरालोकदुः स्थंरहस्थं । मध्येकृत्यप्रियसहचरीमुद्धवंकाचिदूचे ॥ १ ॥ कस्त्वंसाधोकुवलयदलस्यामविस्तीर्णदृष्टे ।दृष्टेसद्यो भवतिभव तिस्निग्धमन्यंतमंतः ॥ किंवाप्रश्नैरहहमधुरानाथमुक्तंतदेत ।

द्यत्तनौलोकनककपिशंसौरभोद्धारिवासः ॥२॥ तस्त्वंतस्त्वंमधु पुरपतेर्लब्धलोभ्यप्रसादः । स्तद्विश्रंभस्थलमतिमहन्नेहसंदेह लेशः ॥ वक्षस्येतन्ममचकिमिदंकथ्यतेदर्शतेवा । जातंय स्नादखिलमधुनाहंतहास्यास्पदंनः ॥ ३ ॥ प्रस्थानंतेभवतु भगवन्नत्रवाप्यान्यतोवा । गंभीरस्वंभजतुसभवानित्थमुत्ता नतांवा ॥ यद्वातद्वाभवतुविधिनावंचितेयंवराकी । यत्तेवि ज्ञापयतिनिमिषंपातनीयोत्रकर्णः ॥ ४ ॥ कैषायोषिन्मकृतिच पलापामरीकातराच । ज्यायान्यातोयदुकुलपतिर्वल्लुभत्वंक चत्वं ॥ विज्ञौमैतदपिभवताभव्यनोदासितव्यं । सानुक्रो शंवहतिहिमनोदुर्गतेदुर्जनोपि ॥ ५ ॥ त्वंकल्याणीननुकुल वधूःसार्द्धमन्येनपुंसा । संलापस्तेसपदिसमुदाचारसेतुंभिन त्ति ॥ जल्पन्नेवंनहिजहिधनश्यामदास्योन्मदानां । लोका तीतंकिमपिचरितंकेननालोकितंतः ॥ ६ ॥ अभ्रश्यामंस्मर सिनमनागित्थमुद्भाषिणीनां । माणत्राणप्रवणमनसोगोदुहो गेहिनीनां ॥ एताःशश्वत्कुसुमशयनेशायथित्वासखीव । मंदंमंदंसरसबिसिनीपल्लवैर्वीजयंति ॥ ७ ॥ सिंहव्याघ्रप्रभृ तिभिरपिप्रेक्ष्यमाणाःप्रजाष्वै । राक्रंदेषुप्रखरकुररीसंसदं शिक्षयंत्यः ॥ एकाकिन्यस्तरुणतिमिरास्तत्पदस्पर्शपुण्ये । वृंदारण्येकतियुवतयोयामिनीर्यापयंति ॥ ८ ॥ पश्यन्नक्षिद्व यमविरलस्यंदमानाश्रुधारा । क्लिन्नाभोगंममचकिमभूर्लोध तोविस्मयेन ॥ गोगोपानांविरमतुकथानेहभीरस्तिगत्वा । सारंगाणामपिवनजुषांपश्यकीदृक्समाक्षि ॥ ९ ॥ राधेमन्युप रिहरहरिःपादमूलेतवायं । जातंदैवादसदृशमिदंवारमेकंक्षम

स्व ॥ एतानाकर्णयसिनयवन्कुंजकीरानुवादा । नैभिःक्रू रैर्वयमविरतंवंचितावंचिताःस्म ॥ १० ॥ त्वंचेदंचेदिहविमुख तामत्रबालेतमाले । प्राणान्मोक्ष्येवनलतिकयाकंठमुद्बध्यस थः ॥ आर्तंकोवाकइहभवतांसेवकास्तस्ययूयं । यस्योद्दे श्यंनखलुकिमपिस्त्रीवधादन्यदस्ति ॥ ११ ॥ पीतप्राणाप्रथम मनुनापूतनास्तन्यदात्री । दिष्टस्यांतंकतिनगमितावेणुगीतेन गोप्यः ॥ तस्यप्रीत्याजगतिविदितंयत्कृतंयज्ञपत्न्या । स्वातं त्र्येणप्रविशतिमनस्तत्रतत्किकरोमि ॥ १२ ॥ अश्रुस्निग्धं नयनयुगलंरूढरोमांचराजि ॥ मत्यंगंतेतदलमनयादेवदुःशंक यानः ॥ एतद्दीनोद्धरणपटवेतुभ्यमभ्यर्थनीयं । मत्संदिष्टंमु दिरमहसिप्रेमसिप्रापयेति ॥ १३ ॥ नंदोनस्त्वांत्यजतिनिमिषं नापिदेवीयशोदा । श्रीदामाद्याअपिनशिशवोनापिपौराःस दाराः ॥ सत्वंलब्धोरहसिचमयाकेनचिन्नापिदृष्ट । स्तन्नि र्णीतंकिमपिसुकृतंशिष्टमस्माकमस्ति ॥ १४ ॥ द्वित्रानत्राव ससिदिवसानास्पदंघोषभर्तुं ।स्तेनाशंकेपुरमिदमसिप्रेषितोमा धवेन ॥ एतद्वीजंकिमपिबहुधामद्विधाभावयंत्य । स्तस्यात्र त्यंकिमपिनपुनःकृत्यमालोकयंति ॥ १५ ॥ तेनप्राप्तेसपदि जनकौपोषकाभ्यांकिमाभ्यां। किंगोरक्षैःसखिभिरथुनाराज पुत्राःसखायः ॥ तस्यद्वारंकतिकरटिनस्तर्णकादेःकचिंता । हंताभीरीस्मरतुसकथंसंवृतोनागरीभिः ॥ १६ ॥ आस्तामे तन्ममकिमनयाकूटकृत्यानुवृत्त्या । सारंफल्गुत्रियमथपरंप थ्यमन्यादृशंवा ॥ धर्माधीनैरितिममवचःपुंडरीकाक्षसाक्षा। दाख्यातव्यंयदनुकरणेकुत्रचिन्नैवदोषः ॥ १७ ॥ विख्यातो

भूर्दिनकतिपयंनंदसूनुर्यशोदा । नेत्रानंदीव्रजजनपतिर्वल्लभो वल्लवीनां ॥ अद्यख्यातोमधुपुरपतिर्माधवीप्राणनाथः । सूनुः शौरेरगणितगुणोदेवकीनंदनोसि ॥ १८ ॥ गोपीषूद्धुष्विवतव समोभोगकालःकलानां । भर्तुःकर्तुर्निखिलनयनानंदमिंदो रिवासीत् ॥ तासांमध्येतदपिरमणीरोहिणीवप्रसिद्धा । सा त्वांनव्वारहसिपरमार्किंचनार्किंचिदाह ॥ १९ ॥ इत्यत्रत्यै रुपधिभिरपिस्निग्धसंबोधनंते । जायेतारुंतुदमुदयिनीरीतिर न्याद्ययद्वः ॥ माक्संस्कारास्तदपियदिमांतेनुबध्नंतिदोषः । क्षंतव्योऽयंभवतुभवतावाचिकभक्रियासु ॥ २० ॥ वाक्चा तुर्यैत्वयिवतवृथासंततांतश्चरेण । ज्ञातंचेतश्चरितमखिलंमन्मथे नत्वयाच ॥ विज्ञप्तिर्मेतदपिमथुरानाथनैर्यविरुद्धा । संतमादे र्वचसिविदितंपौनरुक्त्यंनदोषः ॥ २१ ॥ गोरक्षत्वंसमजनिय दातावकीनंतदैव । स्वच्छंदत्वंतवतिरयितुंनाथमाभूदशक्ताः॥ वश्यःकस्यत्वमथजगतामीशितार्किंतुवाचा । माविष्कारैर दयत्हृदयग्रंथिमुद्घाटयामि ॥ २२ ॥ किंतेजन्मांतरमुपगतं पारसंचारकाले । धौतंनद्याःकिमिदमथवाकार्मणंमाथुरी णां॥विस्मर्त्तव्यंयदिहनतनौयत्रबद्धःपशोर । प्यत्रस्त्रैणिक्षण कतिपयैर्नाथनिर्लेपकोऽसि ॥ २३ ॥ कर्ताकृष्णोनियतमधु नागोकुलंराजधानी । बंधुभ्योपिप्रगुणममुनागोदुहोमाननी याः ॥ काचिद्दोषीभवतिमहिषीभ्युक्तमग्रेनवाकैः । तद्वैदग्ध्ये नतुपितृवनश्रेतवत्कारिताःस्मः ॥ २४ ॥ नीतेनामन्यपिचभ वतःप्रत्ययानांस्तनाभ्यां । बिभ्रत्यंकेपुलकिनिभवद्वेणुवेत्रप्र तोदान् ॥ सोरस्ताडंनवहतुतवाक्रंदमंबाकथंवा । यस्मादद्य

प्रशमितपरोराजराजेश्वरोसि ॥ २५ ॥ तैरुत्साहैःक्वखलुच लितंकुत्रतेनर्मवादाः । कंठीमग्नःकरुणकरुणैस्तातकृष्णेतिश ब्दैः ॥ पर्वस्वंतःकिमपिविरुजन्नाममात्रानुकारी । विच्छेद स्तेतमपिकृतवान्नंदमस्पंदमेव ॥ २६ ॥ दोहःमायोनभवतिग वांदोहनंचेन्नपाकः । क्षीराणांस्यात्सभवतियदादुर्लभंतद्धि त्वं ॥ दध्नःसिद्धौक्वखलुमथनंमंथनेकोपयोग । स्तक्रादीना मितिगतिरभूद्यगोधुग्गृहेषु ॥ २७ ॥ तन्नक्षोणीखुरविलिख नंवप्रभंगोनशृंगै । नैवास्पर्द्धीवनजलमुचांघोरहंबानिनाद॥ कामोन्मादैरुदयतिनवासोषसर्यासपर्या । नामावाहामधुपु रपथादन्यदालोकयंति ॥ २८ ॥ वत्सालोकस्मरणसुलभप्र स्रवस्नावनीयं । धूलीजालंनयनसलिलैरध्वसुस्रावयंत्यः ॥ त्वामन्विष्यव्रजपुरसरित्तीरभूषुभ्रमंत्यः । सद्योजातानपिसु रभयोनाभंकाम्पायंति ॥ २९ ॥ निःप्रेमाणोललितयवस श्यामश्रीमन्नरण्ये । न्यस्यन्यस्यत्वदनुसृतयेचक्षुषीदिक्षुदि क्षु ॥ आजिघ्रंतिव्यथितमनसःकिंचासंचंतिबाष्पैः । क्रीडा नीपंतवयदुपतेवत्सलावत्सतर्यः ॥ ३० ॥ भास्मत्कन्याकमल विपिनंकर्णिकाशेषमेत । ह्रदारण्यद्रुमकिसलयाःपांडुपत्रीभवं ति ॥ शस्यैःपक्वैःपिहितमभितस्त्वद्विलासानुकूलं । मूलंध त्तेसतवकमलाकांतकेलीकदंबः ॥ ३१ ॥ येवैगोवर्द्धनधरतव स्निग्धगंभीरघोषैः ॥ केकावाचस्तिमितनयनास्तेनिरेतांडबा नि ॥ अध्यप्रावृड्घनघनघटागर्जितेपिप्रवृत्ते । भुग्नग्रीवाःकिम पिनहितेपुच्छमुल्लासयंति ॥ ३२ ॥ यस्यस्कंधोमसृणसुरभि स्तारकैरंगसंगै । र्यत्रास्माकंसिचयनिचयंचोरयन्नुत्थितो

सि॥यस्याधस्तात्तवचरणयोश्चक्रचिन्हाधरित्री । धन्योनीपः समभवदसौदेवदुग्धंदशौनः ॥ ३३ ॥ पांडुच्छायाःकुसुमरज साशृंगमालाजटालाः । संवीतांगाःकिसलयरुचापाठलेनांबरेण ॥ भोगाभावादपगतरुजःपावनाभ्यासभाजः । सर्वेवृंदा वनविटपिनोयोगिचर्याचरंति ॥ ३४ ॥ शृंगस्वानप्रियसखस माहूतिगोरक्षहिक्काः । मन्याख्यायव्रजपुरपथस्योपकंठेविशि ष्य ॥ श्योतद्वाष्पाःसहसुरभयस्तोककृष्णादयस्ते । सायंप्रात र्नगरसरणौचौरवत्संचरंति ॥ ३५ ॥ विस्मृत्यस्वम्मधुपुरगतिं वासरांतेपुरांतः । श्रीदामादौविशतिविशतीहस्तहैयंगवीना ॥ वत्सकासिक्चममसुतेन्युन्मदेवभ्रमंती । त्वामप्राप्यव्रजपति वधूःक्रंदयत्यश्यनोपि ॥ ३६ ॥ वीतासंगाःभयनवसनस्नान पानाशनादौ । गायंत्यस्त्वच्चरितगुणिताःसंततंगोतगाथाः ॥ औदासीन्यंकिमपिसकलाबंधुवृंदेवहंत्यो । गोप्योलीलाक्षि तिषुभवतोयोगिनीवद्भ्रमंति ॥ ३७ ॥ स्वार्थंनैतत्समुचितत यावच्चिमकर्मातितीव्रं । सह्यंयस्मिन्नजनिसमयेनाथयातःस कालः ॥ अद्यत्रस्यत्त्रिभुवनवशीकारमाधुर्यधूर्यं । स्वच्चातुर्यं नभवतियथालांछनंतद्विदध्याः ॥ ३८ ॥ एकैकाभिर्विहितम सकृत्तत्तवेहानुगन्त्यं । यस्मैकस्मिन्नपिगणयतिक्रीतमात्मान मन्यः ॥ धिग्वैदग्ध्यंतवतदिहताःसिंधुपारंविहाय । स्मैरीवै रीपरमहवयन्निर्भरंनिर्वृतोसि ॥ ३९ ॥ कूलक्रोडेतपनदुहितु श्चालंपेकनिमग्नं । यत्नादुत्थापितमथकृतोपस्किरंयंकौशले न ॥ न्यस्तंपीठेतवचरणयोश्चक्रचिन्हंपदंतत् ॥ शालिग्रामोप लमिवसदामद्विधाःपूजयंति ॥ ४० ॥ युक्तासर्वात्मनिमयिम

नःसच्चिदानंदरूपे । चेतस्तापंजहितनुहितःकश्चिदेवांगसंगः ॥ दन्युद्देशान्कथयसिवृथामादृशांबालिशानां । एतेहित्वद्विरह शिखिनःसामिधेनींभजंति ॥ ४१ ॥ वेशेवाम्यंतदपिमुदिर श्यामसावर्ण्यतस्ते । मुग्धाहस्तेमरकतमयीकंकणश्रेणिरिद्ध कृ ॥ अंगालेपोमृगमदरसैःस्निग्धनीलंदुकूलं । सर्वांगी नंव्रजपुरजुषामंगनानामिदानीं ॥ ४२ ॥ साक्षादीक्षाघटय तिघनश्यामयत्तेकुतस्तत् । तल्लावण्यंकथयकृतिनाकेनचि त्रेणलेख्यं ॥ अक्रूरस्यागमनदिवसान्निद्रयानाथनष्टं । कुत्रे स्वमःशिवशिवदृशौबाष्पदृष्यैपरंनः ॥ ४३ ॥ दत्तस्वमोभव सियदिमेदर्शनीयःकदाचि । द्वर्हापीडंमधुरमुरलीधामतद्धाम दृष्याः ॥ अस्मादन्यद्यदिवितनुषेदीयतेदिव्यमुच्चं । पादस्पर्शः पुरमृगदृशांदुर्लभस्तत्तवस्यात् ॥ ४४ ॥ मद्भावेनस्थिरमथ चरंभावयंस्त्वंभवन्यः । संतुष्यंतुत्वमितिबहुधासत्वमस्मानवा दीः ॥ आख्यातव्यंकिमिहभवतःकिंचिदूनोनवासौ । नैवा स्माकंमदयतिमनोनामनीलांबरोपि ॥ ४५ ॥ व्यक्तीभूतः स्वयमयमसिश्लाघनीयःसमृध्या । ऋज्वीपूर्वंकथमिहपरी तोषमस्मासुयायाः ॥ तत्तद्वेधुमकरपुरतस्तत्रकापित्रिवक्रा । धृ त्वायत्त्वामधिनिवसनंनाथनिष्पोचकार ॥ ४६ ॥ गव्यस्तेन मथमुदभूर्वत्सपालश्चपश्चा ॥ तत्रेदानींतदनुतदनुछिद्रनौक र्णधारः ॥ लुंठाकोभूदथकुलवधूजातिजीवार्थसार्थ । धिग्धाता रंभवतिनिहितोयेनभूचक्रभारः ॥ ४७ ॥ भक्तिप्रीतिप्रणयस हितंमानदंभाद्यपेतं । चेतोस्माकंगुणवदगुणंगोदुहांदेहभेतत् ॥ विक्रीतंतेयुगपदुभयंस्वीकृतंचत्वयाथो । दृष्ट्वाहासिन्यज

सिचवपुर्नाथकोयंविचारः ॥ ४८ ॥ यत्राधर्मःप्रसवतितरांय त्रभूयाननर्थो । यत्राकामःसपरमुदयीयत्रतेनास्तिमोक्षः ॥ त्यागेतस्मिन्नपिषरिजनेगोचरेयत्त्वनर्थो । तस्मादर्थीभवति विदुषांपौरुषव्यत्ययोपि ॥ ४९ ॥ शैलोद्धर्त्तादमितभुजगःपी तदावाग्निचक्रो । माद्यन्नागायुतबलगजाधीशभोजेंद्रहंता ॥ सत्वंदोषैष्यसतिकुरुषेकिंकरीणामभद्रं । वक्तुंनास्तेजनइति नभोःकर्तुमेवंयुनक्ति ॥ ५० ॥ लोकातीतंयइहकुरुतेकर्मकिं धर्मधारा । तेनत्याज्याकिमिहविहितंश्रीमतारावणेन ॥ त्य क्तासीतातदपिसुचिरंसैवहैमीप्रियाभूत्। त्यक्तायस्मिन्नहनितु वयंतत्रकुब्जारतोसि॥५१॥व्यावर्त्तध्वंस्वभवनमितःकुत्रयात मुग्धा । ऋज्वीरद्यस्पृशतुसकथंवल्लुभःकुब्जिकायाः ॥ संभृ यत्वच्चरणकमलस्पर्शलोभेनयांती ॥ रित्थंगोपीपथिपथि बलाद्ध्वगाअप्यरुंधन् ॥ ५२ ॥ पीयूषान्मातवकुलगुरुर्ज न्मदातावदातो । मातायाभूदियमपिजगत्पावनीतिर्मसिद्धं ॥ एकैकंतेजयतिजगदानंदिचित्रंचरित्रं । कस्मादेवंविरहदहने देवदासीर्जुहोषी ॥ ५३ ॥ स्वामीवामीभवतियदितत्सन्निधौ संचरिष्णुः । पथ्यंमन्यापयतिसमयःसोयमीशानयानां ॥ लोकद्विष्टंकिमपिभवतेकुर्वतेयुक्तवादी । साधुस्तस्मिन्नकिमुप थुरामंडलेकश्चिदस्ति ॥ ५४ ॥ येनागत्यत्वमपिमथुरांयानमा रोप्यनीतो । यश्चाविष्टस्तवचरणयोश्चक्रचिन्हेलुलोठ ॥ अ स्माकंत्वद्गमनसमयेसादशायेनदृष्टा । सोपिस्वामिन्किमपि करुणाकातरोनब्रवीति ॥ ५५ ॥ अस्मन्मर्मच्छिदुरमकरो त्क्लम्यमत्युत्कटंयत् । कंसस्तेनत्रिभिरपिदिनैस्तत्फलंसाधुले

मे ॥ त्वामुत्थाप्यत्वरिततुरगंयेनयानंवितेने ॥ किंचित्तस्यम
भुवरकुतःश्रूयतेनाधुनापि ॥ ५६ ॥ श्यामंतेजःप्रकृतिविमलत्वे
नसंक्रांतसर्वं । प्रत्यक्षंचव्यवधिबहुलंविश्वरूपप्रकाशि ॥ आं
ध्यंजन्मावधिजनयताशेषलोकैकरत्नं । हाहातेनत्वमपिमुषि
तंतारकंचक्षुषोनः ॥ ५७ ॥ सूक्ष्मंसूक्ष्मादपिचकलयन्नंधवच्चे
ष्टतेयो । नांघ्यंतस्मात्तिरयतिरसैरश्विनीनंदनोपि ॥ विज्ञातुं
सत्वमपिरचयन्नेवमंगव्यवस्थां । वंकीकार्यःकथमिववृथा
किंपरंदूषयामि ॥ ५८ ॥ तत्तेचित्तंशरणमपिनःसर्वतोभद्ररूपं ।
व्यावृत्तास्मान्वसतिबलवन्नागरीवृंदमत्र ॥ वैदग्ध्यंतेकिमिदम
धुनातद्बहिर्वीथिकांते । वासोरासोत्सवनटविभोर्दुर्लभोयन्म
मापि ॥ ५९ ॥ किंनोवृष्ट्यानक्रिमशनिभिर्भूभृतावाहताःस्म ।
किंनश्रुष्टादवद्भुतवहैर्दंशिताःकिंनसर्पैः ॥ प्रेमप्रौढंकिमपिजन
यन्नव्यलीकाश्चमुचं । न्यंचन्नेवंकथमपयशोघोरमंगीकरो
ति ॥ ६० ॥ अस्मत्प्राणास्तवपदनखच्छायनीराजनाय । तंया
तोभूःसपदियदितेयांतिकोवाविषादः ॥ एकंकिंतुव्यथयतिमन
श्छन्नानांकिंकरीणां । प्राणान्निन्येयदुपतिरितित्वद्वृतांकिंवदं
ति ॥ ६१ ॥ संकोचोयस्तवगुरुजनेयश्चपौरांगनास । व्यक्ती
भूतंतदुभयमभूत्कुब्जिकोपग्रहेण ॥ अस्मानेवक्षिपसिसह
सादेवदूराद्वीयः । कर्तुंयःपारयतिसकृतीकिंकरोन्येवमेव
॥ ६२ ॥ एतस्मादप्यधिकमधिकंयत्तदस्मासुकुर्या । नस्वमे
पित्वयिविसदृशंचिंतयन्येतदंतः ॥ दंतैकृत्वातृणमितिमहास
भ्यमभ्यर्थयामि । स्वामिन्नेवंनहिमधुपुरीक्षीणमध्यांविद
ध्याः ॥ ६३ ॥ द्रोणीरादौमलयजयुताशोचिताःसंचिनुध्वं ।

वापीर्निमीकुरुतशतशोलालशैवालपूर्णा ॥ सख्यंसख्योयदि यदुपतौपातनीयंतदेति । श्रेष्योवश्योमिलतियदितन्माथुरीर्वेद यिष्ये ॥ ६४ ॥ सौभाग्येनव्रजकुलवधूसार्थसीमंतरत्नं । या कंसारेरतिगुणवतीस्कंधमप्यारुरोहे ॥ सेयंराधाकिमिदमिति मामुद्दिशंत्यंगुलीभिः । लोकानोत्रस्वतितनयनाःशाखिनोरो दयंति ॥ ६५ ॥ योविद्यायांतमसिभवतोज्येष्ठएवादिदेवो । माद्यन्मायाविभवभवतावंचितःसोपिदृष्टः ॥ यान्वामंबाशरण मविशद्वंचकश्चापितस्या । स्त्वामुद्दामाकथयनकथंलोकलज्जा रुणद्धि ॥ ६६ ॥ आदावेवक्षणसुखकरंकृष्णकल्पांतभोग्य । केशारंभित्वयिममहत्पातकंप्रेममन्ये ॥ प्रायश्चित्तंभवतिनच मेदुर्गतायाविधेयं । तेनैवत्वामहमविरतंसानुतापास्मरामि ॥ ६७ ॥ मातुर्नापिस्मरणमियतालक्षितंलौकिकंते । धर्माधी नोयदसितदपिव्यक्तमेतावतैव ॥ किंचब्रूतेतवरसिकतांनिग्रहः कामिनीनां । कोजानीतेकितवभवतःकुत्रतात्पर्यमस्ति ॥६८॥ तत्वज्ञानंकथयशतधाप्रेषयप्रेषलक्षं । चिंतारत्नंवितरकुरुवा सानुतापप्रसंगान् ॥ यावद्दोर्म्यांतवनवघनश्यामलंधाममगाढं । नाश्लिष्यामित्रुटतिनहिमेतावदेवैषतापः ॥ ६९ ॥ लक्ष्मीकां तंकतिचनचिदानंदमन्येविदुस्त्वां । मायाकारंकतिचिदपरे साधकाःसिद्धिमाहुः ॥ योवान्योवाभवनवघनश्यामतस्यैव धाम्नो । दासीभूतावयमितिपरेवंध्यकल्पाविकल्पाः ॥ ७० ॥ नायासिन्वंनचनयसिमामात्मनःपादमूलं । नोवादूतंविसृज सिनवालेखलेशंददासि ॥ निश्वासाग्निर्निपततिनतेकाचिदा श्वासवार्त्ता । कस्मिन्नास्थामुपहितवतीजीवितंधारयामि

॥ ७१ ॥ यत्पूर्वैर्दुर्गमनदिवसान्मानभंगाभिलाषी । लक्ष्मी कांतस्त्वमपिपतितःपादमूलेममासीः ॥ स्पृष्टोगुल्यातदपिनमया नापिनेत्रांतपीतं । चित्तेशैल्यंसमिषमिवतन्मामकेमंमस्ति ॥ ७२ ॥ कोजानातिन्वदपहरणक्रूरमक्रूरमानं । कःमन्येति त्वमपिसहसागोकुलंत्यक्ष्यसीति ॥ त्यक्तानायास्यसिपुनरिदं नाथकेनाशुमेयं । मद्दुर्दैवान्यहहसुमहादुर्घटंसाधयंति ॥७३॥ भूयस्त्वंचेन्मिलसिमहिलासंप्रदायंविहाय । द्वाभ्यांदृग्भ्यांयु गपदपितद्रूपमादौग्रहीष्ये ॥ आश्लिष्यन्वामहहतदनुस्पंदसं बंधहीना । कल्पक्रूरामपिनिमिषतांयामिनींयापयिष्ये॥७४॥ यात्राकालेकथमपिचलन्नंदपत्नीकराज । व्यस्तन्यस्तेनचसु रुचिरंरोचनाचित्रकेन ॥ आशीर्दूर्वाक्षतचिन्नमनुस्मर्यमाणं सुखंते । सर्वक्लेशापहमपिजगन्नाथमर्मच्छिनत्ति ॥ ७५ ॥ नस्मर्त्तव्यस्तदयमदयःकर्हिचिद्वर्हचूडो । निश्चित्येतिस्पृहय तिमनोयावदर्थोतराय ॥ किंतेवैरंविहितमवरैरुष्णाकुर्ष्यन्नि वांत । धारावाहिस्मरणपदवींगाहसेतावदेव ॥ ७६ ॥ गुंजा हारंकतिचनतदापत्रशृंगाणिकेचि । त्केचिद्वर्हस्तबकमपरेवत्र मन्येत्रतोदं ॥ वंशीकाचित्त्वदधरसुधासारसौरभ्यलभ्यां । निन्युर्धन्यानिजमविदुषीदीर्घमायुर्वृतास्मि ॥ ७७ ॥ आया स्यामित्स्वयमितिपुरःप्रस्थितोयत्त्वयोक्तं । मन्येवाशुश्रुतमिव तदानाथनिःक्षिप्तमक्षि ॥ आस्थामत्रप्रणिहितवतीप्राणिनी माणबंधो । चिंताबंधोभवदथभवेःसंत्यसंधोनवेति ॥ ७८ ॥ सेयंसीधुर्वीवकचकमलाकाननंफुल्लमेत । न्नीपश्चायंकुसुमन मितःश्रूयतेभृंगगीतं ॥ सत्वंसाहंसचरतिपतिःकिंवदामःपरंते ।

भावाभिन्नःसपदिविदधेसर्वमन्याद्दगेव ॥७९॥ योषिल्लक्षंरमय
दमयद्वेषिणाद्धर्विनीता। न्सम्राडेधिप्रणयसुमुखोबंधुवृंदंपुराणं॥
क्लेशानेषावहतुबहुशःकांतकेतेनवार्त्ता । कल्याणींतेभवतु
ममतुश्रोतुमेवेदमायुः ॥ ८० ॥ यत्तन्वेस्तुत्वयितुचरितंयुक्ति
वर्त्मव्यतीतं । संपश्यंतीकिमपिकिमपिप्राणबंधोविभेमि ॥
दीनायाचेविधिमहमतस्त्वत्कृतेमंत्रयंते । यद्वर्गाद्याःकिमपि
निपुणंतद्वचःसत्यमस्तु ॥ ८१ ॥ आगःकस्मिन्नहनिनकृतंति
ष्ठतापित्वयेह । मस्थानेनप्रकटितमथोवीरवैरंवरीयः॥ रूक्ष
त्वंनोनजयितुमियानेवयत्नस्तवाभू । देतच्चेतस्त्वयितुनगु
णादन्यदंगीकरोति ॥ ८२ ॥ तुभ्यंदातुंविषमुपनतापूतनाधा
नियुक्तं । विश्वोन्माथिष्वपिसमुचितोनिग्रहःपूरुषेषु ॥ अ
ज्ञायोषित्प्रकृतिकृपणानन्यवृत्तिश्चयाते । तत्रोन्माथैकिमप
यशसःपातकाद्वान्यदस्ति ॥ ८३ ॥ संभोग्योभूर्दिनकतिपयं
मादृशीनामथत्वं । माधुर्यश्रेद्दिनकतिपयंभुंजतेसह्यमेतत् ॥
अस्माभिर्योभवदनुभवःसोपिसर्वात्मनायनू । निःसंस्कारःस
मजनिमनोदग्धमेतावतैव ॥ ८४ ॥ तुल्याकारंसमनुभवतोर
त्रदुःखंसुखंच । क्रीडाकारीत्वमहमितिनोशब्दभेदोपिजातः ॥
सत्वंयोषित्कुलरतिगुरुःसाहमेवंवराकी । सार्किनाहंत्वम
सिनसिर्किनार्थकिंजातमेतत् ॥ ८५ ॥ धैर्यान्काचित्कतिचन
सखीशिक्षयालज्जयान्ये । भीत्याकाचित्कतिचनरुषाका
चिदालस्यतोपि ॥ स्वाधीनेपित्वयिरतिगुरौकेलिकुंजावलं
ब । नस्वाध्यायाःकतिकतिनिशामादृशामत्रनासन् ॥ ८७ ॥
दूरंदूरादपिचविषमंकंचिदेत्यप्रहारं । कुर्वल्लेकंपशुमिवजग

न्नाथकिंनावधीर्मां ॥ वाटीसीमप्रसरणपटुःश्रूयमाणैरजस्रं । किंदुःशीलप्रहरणशतैरंगमंगंलुनासि ॥ ८७ ॥ सोढव्यस्तेस कलमधुनासंभृतब्रह्मचर्या । राजर्षित्वंकलयसियदिस्वीयवं शानुरूपं ॥ लक्ष्मःश्रोणिःपुरयुवतिषुश्रूयमाणानवीना । किं कुर्यामःस्पृशतिहृदयंशासितासर्वमेव ॥ ८८ ॥ यांतिमाणा नहिबहिरमीनुद्यमानाश्चगाढं । सत्यंगत्यंतरमपिनमेकिंचिद स्तिश्वसंत्याः ॥ मग्नंचेतःकुलिशकठिनेस्वव्यनुद्धार्यमेतत् । तेनैवाहंभवदनुगतिंसुस्थितांकिंकरोमि ॥ ८९ ॥ किंनोदंड प्रहररजनीपक्षिणीपक्षरीण्या । स्फीतस्फीतांविरहविपदंसाह यन्मामहासीः ॥ दत्तोयस्यैनखलुनिमिषोदृष्टिविघ्नोपितस्यै । दूरस्थित्यैवितरसिविभोयौगपद्याद्युगानि ॥ ९० ॥ स्वामिन्ने कंवचसिभवतःस्वांतविश्रांतमन्यत् । कर्मण्यन्यन्मुहुरिदम भिव्यक्तमंधोपिवेद ॥ भूयोभूयस्तदतिमुषितानामगृह्णामिकिं ते । तिष्ठन्यस्मिन्जगतियदिनोजीवनस्थानमन्यत् ॥ ९१ ॥ स्वत्सेवासुस्खलनमभवन्मादृशःकस्यकिंवा । सेवाधर्मोगहन इतियन्नीतिनिष्ठाःपठंति ॥ तेनत्यागःकिमघमुचितोवच्मिसं कोचहीना । पांथोयत्रत्वमसिरसिकैरीक्षितोनैषपंथाः ॥९२॥ पांडुक्षामंवपुरिदममीकुंतलाःक्लांतभासो । वासोप्येवंविधमि तिभिदाभिक्षुकीभिःकुतोनः ॥ एषाक्रोशाःकतिचमथुराया मिचेद्यांकित । स्नेत्रोद्वंधनभवतिछतिःश्रीमुखालोकनाय ॥ ९२ ॥ कुंजद्वाराद्बहिरपियदिप्राणनाथप्रयासि । माणैः स्थेयंक्षणमपितदानैवमेसत्यमेतत् ॥ भूयोभूयोविलुभितवती त्वामितिध्वस्तलज्जा । दूराद्दूरंकथमतिचिरादाननंदर्शयिष्ये

॥ ९४ ॥ स्वंचेदानींनगरतरुणीसार्थसर्वस्वभूत । स्ताअप्ये वंतवकिमितरास्तुभ्यमद्यस्वदंते ॥ अन्योत्सुक्याचदपिभव तःसंमुखीवायदिस्यां । किंस्यादेतन्नखलुनिपुणंभावयंत्यप्य वैमि ॥ ९५ ॥ नस्यादस्यायदिममतनोःमन्यभिज्ञेयतावा । स्यादेवाथस्फुटमुभयथामामकीनोविडंबः ॥ आद्येमासिस्पृ शतिभवतोदृष्टिरौदास्यमुद्रा । मन्यत्रापिप्रणयलघुतातादव स्थ्यंव्यनक्ति ॥ ९६ ॥ सांमुख्यंतेभवतियदिमेतद्गृहवाचहिर्वा । सौजन्येनस्मरसियदितत्साकथादुर्लभैव ॥ पूर्वावस्थास्मर णलघिमादुर्निवारःसभायां ॥ शुद्धांतेचेच्चतुरतरुणीसार्थसौ हार्दभंगः ॥ ९७ ॥ दूरादेवस्मिततरसुधासिच्यमानाधरौष्ठ । गंडोदंचत्पुलककलकालाकारविस्फारदृष्टि ॥ एह्येहीतिस्वयमश वतःप्रेसयःप्रार्थनंग्रा । लेभेतस्यामनतिशयनीमाननैवापभू त्युः ॥ ९८ ॥ रूक्ष्मालोकाःकटुकवचसःस्वालयेसर्वएव । क्षीणासित्वंकथमितिबहिर्म्याम्यवाचोदहंति ॥ ग्रामस्यांतेतप नतनयाकूलमुद्यानमूलं । शून्यंलीलाशरणमपितेकुत्रतन्निर्वृ णोमि ॥ ९९ ॥ वैमुख्यंतेकिमपिमदनोमाद्यतिक्रूरकर्मा । न र्मालापेष्वपिकुवचनैर्बाधतेबंधुवर्गः ॥ चेतोनाथत्वयिविनि हितंवाचमुल्लंघ्ययासा । मासामुक्तिःस्मितकलुषिताकल्पते किंकरोमि ॥ १०० ॥ कुंजेकुंजेरतिरुपहिताधिक्कृतंधामधौ तं । मग्नंवेणोर्वचसिविहितोबंधुवाचांविसर्गः ॥ दृष्टःस्वामी कपिरिवकृतःप्राणसारोऽसिजारो । हीनोपायाकथमहममून द्यभूयोनियोक्ष्ये ॥ १०१ ॥ एतेनित्यंनवपरिमलोद्गारिणःसं तुकुंजाः । संतुक्लेशानचममतनोरत्रबीभत्सभावः ॥ एतद्दृष्ट्वा

रमयतिहरिर्गूढमागत्यराधा । मित्यद्यापित्रजयुवतयोमत्समी
र्षावहंति ॥ १०२ ॥ राधेराधेकथयकथयत्वय्यसौनंदनोमे ।
बाल्यादेवमभृतिकुरुतेवत्सलोल्दत्मकाशं ॥ दृष्टव्योऽसौपुनरपि
मयामन्यतेकीदृशंवा । मानिन्यंबातवचरुदतीपृच्छतीदंदही
ति ॥ १०३ अत्रागच्छत्वरितमथवातिष्ठतात्राद्दलक्षं । शृण्वं
त्वेतेजनपदजनामुक्तकंठाब्रवीमि ॥ यामिस्वर्गेनिरयमथवा
प्राणिमीहम्रियेवा । श्यामादन्योनहिनहिनहिप्राणनाथोम
मास्ते ॥ १०४ ॥ राधाबंधुर्लिखितपठितोविश्वतोयत्त्वमासीः।
साहंसाहंरुतिरुदभवंयत्तवातिप्रियेति ॥ लक्ष्मीकांतमणयसु
धयासिंचवामांनवाव्वं । एतज्ज्ञातंननुममजनुर्धन्यमेतावतैव॥
॥ १०५ ॥ यांतिप्राणाममयदिनतेपृच्छनीयःपुरोधा । देयाम
ह्यंकिसलयरुचाप्राणिनैवत्वयापः ॥ याचेतत्रव्यवधिरुतिनः
क्षालनंक्षारनीरैः। कर्त्तव्यंतेमधुपुरवधूपादलाक्षारसस्य॥१०६॥
सीदत्यंगंदलतिन्द्दयंकिंनुकुर्वंतिहंत । प्राणाश्यामाशयमभव
धाभद्रभागीत्वमेव ॥ हाधिक्कीदृग्वदसिरसनेतत्वतोयत्तदा
स्तां । वंदीभूयस्वयमिहमयामोचितःप्राणनाथः ॥ १०७ ॥
श्यामश्यामस्मरसहचरीमंदकारीकृतंमे । केनाकस्माद्भमति
भुवनंमज्जतिद्यौरवन्यां ॥ काहंकाहंकममदयितःकुत्रतस्यैष
दासो । हाहाहाहाहरिहरिहरिक्षीणमध्यमसीद ॥ १०८ ॥
इत्युद्धार्दुर्विमलपुलकाकंपनासन्नकंठी । छिन्नामूलेपततिभु
विसाहेमवल्लीवयावत् ॥ शृंगारैस्तैःशिशिरसलिलैस्तावदेवोद्ध
वोऽस्याः। सिंचन्नास्यंतदुपरिविभोरुत्तरीयंदुधाव ॥ १०९ ॥
चक्रेचैतन्मनसिचतुराश्चेटकाश्चक्रपाणे । र्लक्षंयत्स्यान्नदपि

यदसौमामिहैकंप्रयुंक्त ॥ एतत्संभावनसमुचितंसाध्वभून्नैपुणं मे । यद्रक्षायामहमधिकृतोनाशितेयंमयैव ॥ ११० ॥ सम्य ग्जातंसुचिरविरहज्वालयादूयमाना । सेयंसाध्वीविशतिपर मानंदधामन्यनंते ॥ मंत्रोवैज्ञानिकइतिवृथामानमासाद्यमाद्य । ल्लब्धस्वीयांमतिपरिणतिंबुद्धवानुद्धवोपि ॥ १११ ॥ शृण्व न्नेतन्मधुपुरपतिर्मंस्यतेकीदृशंमां । किंवाभावीकथमिवमयाद र्शतामास्यमस्मै ॥ ध्यायन्नेतन्पुलकमुकुलारंभिसस्पंदतारं । पश्यन्स्यामुखमकथयन्माणितिभाणितीति ॥ ११२ ॥ नष्टंमा मंनिधिमिवमुखंवीक्षमाणोऽयमस्या । भूयःसिचन्मधुरपते रुत्तरीयानिलेन ॥ उच्चैराहश्रुतिपरिसरेकिंकरंकंसशत्रो । दूं तराधेर्व्यथिविनिहितंविद्धिमामुद्धवोस्मि ॥ ११३ ॥ साति स्वादुर्दवथुदमनीतुल्यपीयूषवाणी । वर्णश्रेणिःश्रवणपुटकेना तरस्याविशंती ॥ कोजानीतेकिमकृतपरंसत्वरंसापितन्वी । किंकिंकिंकिंकथयकथयेत्युन्थिताकौतुकेन ॥ ११४ ॥ आ दावस्यैमलयजजलैर्मर्मरीभूतमंत । र्म्लानाभोगंनयनपयसः मोचनात्सांजनस्य ॥ किंचमोतंबहुभिरभितःशुष्कशैवालखं डैः । सारंशौरेरखिलमपितद्वर्णयामासभूयः ॥ ११५ ॥ पश्चा दूचेपुनरयमिदंचेलवर्ल्गीधुनान । स्तस्मादस्याःशपथशतकैः सन्निवृत्तःकथंस्वित् ॥ लक्ष्मीर्यस्मान्निवसतिबहिस्त्वंतदंत र्निमग्ना । मन्योरन्योभवतुविषयःसाकिमेवंविधासि ॥११६॥ धारावाहिव्यसनकथनाहूतवन्याःप्रियायाः । सूक्तासक्तिव्य वधिभयतोयन्नमय्येमयोक्तं ॥ मौढ्यादेवंममकिमुमहानेवन स्यादनर्थ । स्तस्यायंचेद्वसनपवनःपावनोनाभविष्यत् ॥

॥ ११७ ॥ यस्तेमयोमनसिसद्दर्थेयस्यचत्वंविलीना । मन्यं तेयच्चरणशरणाभूतिमैंद्रीतृणाय ॥ यस्यालाभात्पुरयुवतयो नालशैवालशय्याः । सूर्यागर्यंज्वलितवपुषोयामिनीर्यापयंति ॥ ११८ ॥ यस्याश्चन्द्विरहदहनज्वालयापांडुभासो । वासोनीलंगमयतिभिदामंबनीलांबरेण ॥ दासोरासोत्सवनट गुरोरास्यसोहंसमोहं । सन्वामावेदयतियदिदंमन्मुखेनत्रती हि ॥ ११९ ॥ दैवादद्यप्रतिपदमितोविश्वतोबंधुपाशै । र्दैहैनैवद्विजपदमनुप्रापितःसंयतोस्मि ॥ यस्मिन्बालेतपनतनयाकूलकुंजांतराले । चित्तेनत्वंविरमतिनमेकिंतुकेलीविनोदः ॥ ॥ १२० ॥ साक्षादीक्षानभवतुचिरंचिततातेनमाभू । दैवाधीनोगमयतिजनःकोपिकुत्रापिकालं ॥ बंधीभूतंमयितवमनस्त्वय्यपीदंममेति । ह्यास्यामाश्यांमिलनमचिराद्यावयोःसाधनीयं ॥ १२१ ॥ राधेराधेकचलसिमनाक्लिष्टकल्याणिकुंजे । मातर्जातंनहिनहिनिशासावशेषाधुनापि ॥ इत्यावेशप्रलपितशतंमद्वतंदेविदिव्यः । संप्राप्तास्तेकथयितुममीसाक्षिणः संतिसख्याः ॥ १२२ ॥ रुद्धाबंधुप्रणयपदवीलंघितालोकलज्जा । मूर्ध्निन्यस्तंपदनयशसःशंकितोनापमृत्युः ॥ मामाराद्धुंकिमिवनकृतंदुष्करंत्वादृशीभि । स्त्यक्तायुष्मान्मम यदुपतेरद्यराज्यंधिगस्तु ॥ १२३ ॥ रम्याहर्म्यावलिरियममी बंधवःसानुबंधाः । निर्वैरंयंजयतिनगरीगुंफितानागरीभिः ॥ एषासंपत्किमिहनदुःखंकितुकांतारकक्षा । युष्माभिर्यःसमजनिसमेदुर्लभोद्वद्विनोदः ॥ १२४ ॥ नोपष्टंभोगुणवतितवस्यादयंचेत्तदानीं । नाहंनासावतिनवघनश्यामलोदेहबंधः ॥ दुः

खंकापिकचिदपिसुखंयच्छसिकापिमोहं । सर्वत्रैवंस्फुरतिम
मतुत्वन्मयीसृष्टिरेव ॥ १२५ ॥ कुब्जामृज्वीमकरवमुरीकृत्य
यन्निर्घृणत्वं । तत्तात्पर्यंविपुलमतयोनापयंतिक्षतिःका ॥ हि
त्वावेशंकुवलयदृशांकेशमक्षिभ्रुवंवा । क्षंतव्यामेनहिकुटिल
तेत्येतदुन्नायकंतत् ॥ १२६ ॥ विद्युल्लोलंवपुरिदमितोयौवना
देःकथाका । दृश्यंमिथ्यासकलमितिमद्वासदासोपिवेद ॥ किं
तेवक्ष्येस्वयममुमहंनैववक्तुंसमर्थो । यद्वोपीतन्मणयमदिरा
त्तमात्मानमेव ॥ १२७ ॥ उद्यद्वोत्रस्खलनमनिशंगोपितेगोप
यिष्य । न्राधानाम्नीमकरवमहंसारिकामंतिकस्थां ॥ नीता
राधेममुरलिकेत्येवमादीन्यकांडे।वक्तुंस्म्यस्मितजनयितुस्त
न्मयासीद्वृथैव ॥ १२८ ॥ अस्रंमस्वापनमपिमयालब्धमुन्नि
द्रकेण ।यस्मिन्नेतन्निहितमथतेस्वमसंदर्शनाय॥जाग्रद्भावेभव
तिभवतीभावनीयैवधिक्मे । तेनाशेषस्फुरणशमनीहंतजाता
सुषुप्तिः ॥ १२९ ॥ यानेप्राणेश्वरिममयथानिर्विवादंतथाते ।
संतप्तायायुगपदभियंत्यद्यतन्वोरजन्यः॥ यास्यंत्येतादिनकति
पयैरंगपल्यंकभाजोः । सत्यंसत्यंनिमिषनिभृतामावयोःसु
स्थितास्था ॥१३०॥ ज्ञातिग्रामोहसतिनिभृतंबंधुवर्गोरुणद्धि ।
क्रीडामंतर्दधतिगुरवोनीरवोभृत्यलोकः ॥ चित्रीयंतेकिमपिसु
जनादुर्जनाःकुत्सयंते । श्लाघंतेमांसदसिरसिकाःसादरंत्व
त्कथासु ॥ १३१ ॥ इत्यादिष्टंभुवनगुरुणागौरवेणक्रियाणा ।
मत्रागंतुंकिमिवशयिनाभोक्तुमभ्यक्षमेण ॥ तामौत्सुक्यादिति
सकथयन्नात्मनःपादमूले । निष्णासीनःसुरभिशिशिरंनिर्झरं
किंचिदाप ॥ १३२ ॥ पश्यन्नेतत्किमपिकथयन्नश्रुधारामुदा

रां । मंदाकिन्याइवतनुभृतःसुभ्रुवःसुस्थितायाः ॥ हाहाजातं किमितिचकितःसत्वरंमोच्यपादौ । भक्तिश्रद्धासपुलकमुषा दायमूर्ध्नाववंदे ॥ १३३ ॥ बुध्वाबद्धांजलिपुटमिमांकिंचिदा ख्यातुकामा । मित्याचख्यौविरमतुपरंनिष्फलोदेविखेदः ॥ एतद्वासोनयवतिहरेःश्रीमदंगाधिरूढं । चेतोमूढंनकुरुकरुणा सागरेसंगतासि ॥ १३४ ॥ भास्वानश्वानयमतिरुतीखेलय न्नंबरांत । धर्मस्थित्यैश्रमलिभुवनेतामसोन्मूलनाय ॥ माद क्षिण्याद्झटितिविनतानंदनाधीनयानो । रागीचिंतांनकुरुकु रुतेपक्षिनीनांभबोधं ॥ १३५ ॥ गोपीमात्रंघुणलिपिनयान्मा धवेमेमपात्रं । मत्वायत्त्वामनतिशयिनीदृष्टिरयेममासीत् ॥ क्षंतव्यंतद्विधिविधिसुतव्योमकेशाब्धिपुत्री । मृग्यःपाशेपशु रिवतवप्रेम्णिबद्धोयदस्ति ॥ १३६ ॥ मातर्मातर्जयजयजग न्मोहनंमोहयंत्याः । कस्तेतत्त्वंकलयतुनयद्वेदगर्भोपिवेद ॥ मंतव्योसौपरिजनतयावल्लभस्येतितस्यै । वारंवारंतदनुदधिरे तेनदंडप्रणामाः ॥ १३७ ॥ सर्वांगीनंपुलकमुदभूदश्रुमयेचदृ ष्टी । कंठोभग्नस्वरइववचःपर्यवस्थानशून्यं ॥ तस्यास्तस्या प्यजनियुगपद्यानकालेतदानीं । मुग्धामूर्द्धन्यभवदुभयोरद्भु तापुष्पवृष्टिः ॥ १३८ ॥ आमंत्र्यैकस्तदनुसकलंघोषमुत्कंठ मानः । सद्योराधारमणचरणप्रेक्षणायमतस्थे ॥ मंत्रांचितामणिमिवपरांचितयंतीचिराय । प्रेयःसूक्तंवनभुविघनानंदमयावतस्थे ॥ १३९ ॥ नानारामप्रणयिषुमनःसंगसौभाग्यभाजा। जाड्यापायेसुरभिसमयस्थायिनामाधवेन ॥ राधाबंधोरुप त्तमितिप्रेममाध्वीकमेत । निर्विघ्नेनश्रवणपुटकैःपुण्यवंतः

पिबंतु ॥ १४० ॥ विचारपारदश्वानःलतंकुशधियामया ॥
करुणार्द्राःकरिष्यंतिशुद्धमुद्धवदूतकं ॥ १४१ ॥ ॥
॥ इतितालितनगरनिवासिश्रीमाधवकवींद्रभट्टाचार्यविरचितं
उद्धवदूतंखंडकाव्यंसंपूर्णम् ॥ १४ ॥

रामकृष्णविलोमकाव्यं

। तंभूसुतामुक्तिमुदारहासं ।
॥ वंदेयतोभव्यभवंदयाश्रीः ॥
। श्रीयादवंभव्यभतोयदेवं ।
॥ १ ॥ संहारदामुक्तिमुतासुभूतं ॥ १ ॥
। चिरंविरंचिर्नचिरंविरंचिः ।
॥ साकारतासत्यसतारकासा ॥
। साकारतासत्यसतारकासा ।
॥ २ ॥ चिरंविरंचिर्नचिरंविरंचिः ॥ २ ॥
। तामसीत्यसतिसत्यसीमता।
॥ माययाक्षमसमक्षयायमा ॥
। माययाक्षमसमक्षयायमा ।
॥ ३ ॥ तामसीत्यसतिसत्यसीमता ॥ ३ ॥
। कातापघ्नीतारकाद्याविपापा ।
॥ त्रेधाविधानोष्णकृत्यंनिवासे ॥
। सेवानित्यंकृष्णनोद्याविधात्रे ।
॥ ४ ॥ पापाविद्याकारताघ्नीपताका ॥४॥

। श्रीरामतोमध्यमतोदियेन ।
॥ धीरोऽनिशंवश्यवतीवराद्धा ॥
। द्वारावतीवश्यवशंनिरोधी ।
॥ ५ ॥ नयेदितोमध्यमतोऽमराश्रीः ॥ ५ ॥
। कैशिकेत्रितपसिक्षरन्नती ।
॥ योऽददाद्भितनयस्वमातुरं ॥
। रंतुमास्वयनतद्विदादधो ।
॥ ६ ॥ तीव्ररक्षसिपतत्रिकेशिकौ ॥ ६ ॥
। लंबाधरोरुत्रयलंबनासे ।
॥ त्वंयाहियाहिक्षरमागताज्ञा ॥
। ज्ञातागमारक्षहियाहियात्वं ।
॥ ७ ॥ सेनाबलंयत्ररुरोधबालं ॥ ७ ॥
। लंकायनान्त्यगमाधवाशा ।
॥ साकंतयानुन्नयमानुकारा ॥
। राकानुमायन्ननुयातकंसा ।
॥ ८ ॥ शावाधमागत्यनिनायकालं ॥ ८ ॥
॥ गाधिजाध्वरवैराये । तेऽतीतारक्षसामताः ॥
॥ ९ ॥तामसाक्षरतातीते । येरावैरध्वजाधिगाः ॥ ९ ॥
॥ तावदेवदयादेवे । यागेयावद्वासना ॥
॥ १० ॥नासवादवयागेया । वेदेयादवदेवता ॥ १० ॥
। सभास्वयेभगमनेनचापं ।
॥ कीनाशतानद्धरुषाशिलाशैः ॥
। शैलाशिषारुद्धनताशनाकी ।

॥ ११ ॥ पंचाननेमममभेयेस्वभासः ॥ ११ ॥
। नवेदयामक्षरएमसीतां ।
॥ कातारकाविष्णुजितेविवादे ॥
। देवावितेजिष्णुविकारताका ।
॥ १२ ॥ तांसीमभारक्षमयादवेन ॥ १२ ॥
॥ तीव्रगोरन्वयत्रार्यो । वैदेहीमनसोमतः ॥
॥ १३ ॥ तमसोनमहीदेवे । यौत्रायन्वरगोव्रती ॥ १३ ॥
॥ वेदयापद्मसदनं । साधारावततारसा ॥
॥ १४ ॥ सारतातवराधासा । नंदसद्मपयादवे ॥ १४ ॥
॥ शैवतोहननेऽरोधी । योदेवेषुनृपोत्सवः ॥
॥ १५ ॥ वत्सपोनृषुवेदेयो । धीरोनेनहतोवशैः ॥ १५ ॥
। नगोपगोसिक्षरमेषिनाके ।
॥ नापोजनेधर्मधनेनदानं ॥
। नंदाननेधर्मधनेजपोना ।
॥ १६ ॥ केनापिमेरक्षसिगोपगोनः ॥ १६ ॥
। ततानदामममदापदाय ।
॥ नेमेरुचामस्वनसुंदराक्षी ॥
। क्षीरादसुंनस्वमचारुमेने ।
॥ १७ ॥ यदापदामममदानतातः ॥ १७ ॥
॥ तामितोमत्तसूत्रामा । शापादेवविगानतां ॥
॥१८॥ तांनगाविषदेपाशा । मात्रासूत्तमतोमिता ॥ १८ ॥
। नासावधापत्रपाज्ञाविनोदी ।
॥ धीरोनुत्यासस्मितोऽद्याविगीत्या ॥

। न्यागीविद्यातोस्मिसत्यानुरोधी ।
॥ १९ ॥ दीनोविज्ञापात्रपधावसाना ॥ १९ ॥
। संभावितंभिक्षुरगादगारं ।
॥ यातोधिरापस्वनघाजवंशः ॥
। शवंजघानस्वपराधिताया ।
॥ २० ॥ रंगादगारक्षुभितंविभासं ॥ २० ॥
। तपातितारःस्वनयागतंमा ।
॥ लोकापवादद्वितयंपिनाके ॥
। केनापियंतद्विदवापकालो ।
॥ २१ ॥ मातंगयानस्वरतातिपातः ॥ २१ ॥
। शवेऽविदाचित्रकुरंगमाला ।
॥ पंचावटीनर्मनरोचतेवा ॥
। वातेचरोनर्मनटीवचापं ।
॥ २२ ॥ लामागरंकुत्रचिदाविवेश ॥ २२ ॥
। नेहवाक्षिपसिपक्षिकंधरा ।
॥ मालिनीस्वमतमत्तदूयते ॥
। तेयदूत्तमतमस्वनीलिमा ।
॥ २३ ॥ राधकंक्षिपसिपक्षिवाहने ॥ ३३ ॥
। वनांतयानस्वणुवेदनासु ।
॥ योषामृतेररापगजाविरोधी ॥
। धीरोविजागपरारतेमृषायो ।
॥ २४ ॥ सुनादवेणुस्वनयातनावः ॥२४ ॥
॥ किन्नुतोयरसापंपा । नसेवानियतंनवैः॥

॥ २५ ॥ वैनतेयनिवासेन । पापंसारयतोनुकिं ॥ २५ ॥
॥ सनतातपहातेने । स्वंशेनाविहितागसं ॥
॥ २६ ॥ संगताहिविनाशेस्वं । नेतेहापततानसः ॥ २६ ॥
कपिताललविभागेन । योषादोनुनयेनसः ॥
॥२७॥ सनयेननुदोषायो । नगेभाविलतापिकः ॥ २७ ॥
। तेसभाभ्रकपिवर्णमालिका ।
॥ नालपकमसरमभ्रकल्पिता ॥
। तालिपकभ्रमरसमकल्पना ।
॥ २८ ॥ कालिमार्णवपिकमभासते ॥ २८ ॥
। रावणोऽक्षिपतनत्रपानते ।
॥ नालपकभ्रमणमक्रमातुरं ॥
। रंतुमाक्रमणमभ्रकल्पना ।
॥ २९ ॥ तेनपात्रनतपक्षिणोवराः ॥ २९ ॥
॥ दैवेयोगेसेवादानं । शंकानापेलंकायाने ॥
॥३०॥ नेयाकालंपनाकाशं । नंदावासेगेयोवेदैः ॥ ३० ॥
। शंकावज्ञानुज्ञवनुज्ञावकाशं ।
॥ यानेननद्यामुद्याननेयाः ॥
। यानेनद्यामुद्याननेयाः ॥
॥ ३१ ॥ शंकावज्ञानुज्ञवनुज्ञावकाशं ॥ ३१ ॥
॥ वादिदेशद्विसीतापं । पंपाथोयनसेतवे ॥
॥ ३२ ॥ वेतसेनयथोपापं । पंतासीद्विशदेदिवा ॥ ३२ ॥
वायुजोनुमतोमेने । संग्रामेरवितोऽन्हिवः ॥
॥३३॥ वन्हितोविरमेद्यासं । नेमेऽतोऽमनुजोयुवा ॥ ३३ ॥

। क्षतायमायत्ररघोरितायु ।
॥ रंकानुगानल्पवयोयनानि ॥
। निनाययोवल्पनगानुकारं ।
॥ ३४ ॥ युतारिघोरत्रयमायताक्षः ॥ ३४ ॥
॥ तारकेरिपुरापश्यो । रुचादासस्रुतान्वितः ॥
॥ ३५ ॥ तन्विताप्तुसदाचारु । श्रीपरापुरिकेरता ॥ ३५ ॥
॥ लंकारंकागाराध्यासं । यानेमेयाकाराध्यासे ॥
॥३६॥ सेव्याराकायामेनेया । संध्यारागाकारंकालं ॥३६ ॥
गोदावरीत्रह्मगिरेःसकाशात् । संप्राविनाप्तागुदधिंमयन्नात्॥
येनर्षिणासोविनुनःप्रतीन । मानेनुमींद्रमभवेल्किमेतां॥३७॥
एवंविलोमाक्षरकाव्यकर्तुं । भूयःसभायांसमवेक्ष्यतज्ज्ञाः ॥
जानंत्विमांचित्रकविंत्वसीनां॥ दैवज्ञसूर्यांभिधसंप्रदिष्टां॥३८॥
॥ इतिश्रीदैवज्ञपंडितसूर्यकविविरचितंविलोमाक्षर ॥
रामकृष्णकाव्यंसनामं ॥ १५ ॥

वृंदावनयमकं.

वरदायनमोहरये । पततिजनोयंस्मरन्नपिनमोहरये॥
बहुशश्चक्रंहता । मनसिदितिर्यैनदैत्यचक्रंहता ॥ १ ॥ स्व
मिवभुजंगविशेषं । व्युपधायस्वपितियोभुजंगविशेषं ॥ नवपु
ष्करसमकरया । श्रियोमिपंक्त्यायाचसेवितःसमकरया ॥ २ ॥
येनचबलिरसुरोधः । समवस्थापितःक्षितेरसुरोधः ॥ पृथुकः
सन्निभवदनः । विक्षेपचयःसरोजसन्निभवदनः ॥ ३ ॥

विशेषकं ॥ स्तौमिचलांगलवंतं । देवंयःसंयुगेचलांगलवंतं ॥
कपिमकरोदसुरहितं । द्विविदंदृढमुष्टिताडनादसुरहितं ॥ ४ ॥
आपानपरंपरया । भेजेयरेवतीजितपरंपरया ॥ बिभ्रतमाला
नाभौ ! बाहूमग्नकुसुमाश्वमालानाभौ ॥ ५ ॥ योरुढमदारु
णया । तन्वामणतंमतिद्विषमदारुणया ॥ कर्षितदानवकुल
या । विबभौगंधविजितेभदानवकुलया ॥ ६ ॥ गृहपतिरिव
हिमहीनः । कांत्याभूदुग्रसेनइतिहिमहीनः ॥ मरुतिभिररि
हेतोर्ह । स्वयंवृत्तःसंहताभिररिहेतीहः ॥ ७ ॥ बलभिदरी
भागानां । जेतार्विंध्यर्क्षबदरीभागानां ॥ शौक्ल्यादाशार्ह
स्य । मभवोयशसःसमश्रदाशार्हस्य ॥ ८ ॥ योभोक्तेवसुधा
याः । वर्णकविःशशिताचवसुधायाः ॥ यस्यपरामुदधीनांतेष
षुदर्त्तिमचक्षतेमुदधीनां ॥ ९ ॥ भरतइवविभावसवः । सर्वेषां
प्राणिनामथविभावसवः ॥ यस्मिन्वसुधामवति । स्थिराबभू
वुःसमाश्चवसुधामवति ॥ १० ॥ अनुरुन्यरघोराज्ञः । मत्या
रव्याताशनःप्रभुरघोराज्ञः ॥ योगिभिरित्यस्तमितः । केशव
मामोमिनाथमस्तमितः ॥ ११ ॥ तस्येयमकार्यैर्भ्यश्च्युतेनतन
नरचितयमकार्यैर्भ्यः ॥ दत्तावाक्स्वाकृतिना । मानांकेनह
येरिसंश्रयास्वाकृतिना ॥ १२ ॥ अथजग्मतुरुरुमत्तौ । वय
सावृंदावनांतररुरुमत्तौ ॥ हरिराहितकुमुदसितः । स्निग्धत
रांगस्तथाहलीकुमुदसितः ॥ १३ ॥ उदधिपयोनिर्घोषं । तत्र
निवेश्याच्युतोऽपयोनिर्घोषं ॥ अविचिंतितकंसवलः । श्रचा
रभेजेचयामुनकंसवलः ॥ १४ ॥ प्रियसुत्रदामोदरयो । ललि
तोरथरौहिणेयदामोदरयोः ॥ कृतपशुवृंदावनयो । धर्मःक्षय

मापदयितवृंदावनयोः ॥ १५ ॥ क्षोभमगादभ्राणां । स्तनितै र्विद्युत्त्वतामगादभ्राणां ॥ मुनिरपिनीरागमनाः । सरितश्चा संभवत्तनीरागमनाः ॥ १६ ॥ रुद्रंकंदर्पस्य । प्रथमोहेतुर्बभू वकंदर्पस्य ॥ स्त्रीत्वदयान्यभिदनतः । सशरैःप्राप्यमुत्वदोघ नानभिदनतः ॥ १७ ॥ विद्युद्गौरीहावा । नक्तंतवघने ष्वभूच्चगौरीहावान् ॥ सुलभबलाकायेषु । ग्लपितचिरमोपि तबलाकायेषु ॥ १८ ॥ जात्यासज्जालकया । यूथिकयाचा मयुवतिसज्जालकया । कमलानिससर्जाभ्यां । भ्रमरःकृष्णो बलादिवससर्जाभ्यां ॥ १९ ॥ व्याप्यदिशोदशनिभृतः । क्ष णमपितस्थौशासनादशनिभृतः ॥ संसमितागवलस्य । ध्व नत्घनौघसमप्रभोगवलस्य ॥ २० ॥ भ्रमरदशकदंबरजः । स्वमितीववदन्स्वनादशकदंबरजः ॥ हंतुंविभ्रमरहितां । न लिनींपथिकांगनांचविभ्रमरहितां ॥ २१ ॥ ज्योत्स्नालंघन मलिना । नवभौक्रियतेस्मकुटजलंघनमलिना ॥ बलवानव पूरोहन् । त्वद्यासनदीतटांश्चनवपूरोऽहन् ॥ २२ ॥ शिखि युसमुत्सुकमनसो । गतिहरमुंचतिचखेसमुत्सुकमनसः ॥ व्य मुंचन्पवनजवना । वापीर्हसाश्चनपवनजवनाः ॥ २३ ॥ शब्दोनादेयानां । कलुषतयानोशशामनादेयानां ॥ फेनोवा नीराणां । आरुष्टोभयतटांबवानीराणां ॥ २४ ॥ प्राप्यसख द्योतायां । निशिविद्युल्लितमरुत्सखद्योतायां ॥ प्रियतमसदनं गेहा । दबलाभयमुत्ससर्जसदनंगेहा ॥ २५ ॥ पर्वतकटके शानां । नीपरजःकपिलकुंभकटकेशानां ॥ कुंजनदीनगजा नां । हर्षोजज्ञेमहान्दीनगजानां ॥ २६ ॥ विविधोपलरा

शिखरं । पिदधेगोवर्द्धनंतृणैराशिखरं ॥ कालोऽगंधारावान्। अकरोत्कुजटशिखिनांचगंधारावान् ॥ २७ ॥ कणिकाभिर पांशुखरा । वृंदावनमाहतावबुरपांशुखरा ॥ यमुनानवमुदक पटं । भेजेव्रजलोकमाश्रितामुदकपटं ॥ २८ ॥ अतपनवसुदेव सुतौ । व्रजस्यसाश्रेततोऽन्हिवसुदेवसुतौ ॥ अमृतसमधुनी पवनं । वृंदावनमविशतांसमधुनीपवनं ॥ २९ ॥ शिखिसर्व स्वधरस्य । द्वेमियतांजग्मतुर्हरेःस्वधरस्य ॥ भ्रमरकदंबकर वहा । वेणुःप्रावृट्तथाकदंबकरवहा ॥ ३० ॥ अंशादामोद स्य । स्थानमवश्रंशिनीपदामोदस्य ॥ श्रीर्ललितमथोव्रजतः। कापिबभूवास्यमुष्टिकमथोव्रजतः ॥ ३१ ॥ धृतकामधुरैर्मधु रै । भ्रमरेभ्योमुदितवल्लवकुलैर्वकुलैः ॥ क्षतकेशिशिराःशि शिराः । स्थलीर्धुताःप्रायशोऽस्तसुरभीःसुरभीः ॥ ३२ ॥ ता वृषभरणाभरणा । स्तेनयुताःस्वयमिवांजनभसानभसा ॥ रे जुःसुतरांसुतरां । यमुनामभितःसवंजुललतालता ॥ ३३ ॥ श्रेष्ठपदारोहिण्याः । सुतोप्यलंघ्यमहिमापदारोहिण्याः ॥ प्रा प्यशरीरंतुंगां । द्युतिचसइवागतःशरीरंतुंगां ॥ ३४ ॥ निचु लवतीककुभानां ! समोमतिक्षांतिक्रांतिभिःककुभानां ॥ अ शेनस्वनवद्यां । अजंवहन्नपिवदलिकुलंस्वनवद्यां ॥ ३५ ॥ दृष्ट्योद्धवलासितया । लिंपन्निवदिङ्मुखानिधवलासितया ॥ बहुधापवनेच्छायां । प्रावृषिमेघानुयातपवनेच्छायां ॥ ३६॥ अथसबलक्षोभानां । पतिरिवकर्त्तारमरिबलक्षोभानां ॥ मु सलीदंतुरगहनं । वीक्ष्यगिरिंग्राहकुटजदंतुरगहनं ॥ ३७ ॥ विदधच्छन्नः छन्नः । कुटजैःक्षरतिमगीतगोपीगोपः ॥ मश्व

नदभ्रोदभ्रः । सृष्टिविशेषोयमतुलधातुर्धातुः ॥ ३८॥ पश्यश्यामाश्यामा । वनस्थलीभातिबलवद्दृश्यादृश्या ॥ मदराधारा धारा । धुन्वंतिमेघाश्वशिरसिहंतेहंते ॥ ३९ ॥ अस्मसुकंदलदशनै । रुद्धमतिदरीमुखैश्चकंदलदशनैः ॥ दीयतोच्युतहेममयः । तवचरवीदोरिवाचलोहेममयः ॥ ४० ॥ शकुनिपताकाशबलं । घनवृंदचक्षुषापताकाशबलं ॥ रूपंहारीतानां । श्रियंवनानांचमत्तहारीतानां ॥ ४१ ॥ पूर्वस्महरशेषे । यान्मेघान्वीक्ष्यभूश्रमहरेशेषे ॥ जनितरतिरसावसितै । रादायतडिद्गुणार्णवरसावसितैः ॥ ४२ ॥ कार्मुकवलयमनूनं । दिशसियत्तोषितोसिवलयमनूनं ॥ इत्याशामुखरतया । घनराज्याहरिरिवोच्यतेमुखरतया ॥ ४३ ॥ नतवोपरिबर्हेण । ग्रथिताभरणस्यगोपपरिबर्हेण ॥ छायामसितापघनः । सुरचापांकःपरैरकसितापघनः ॥ ४४ ॥ हतगिरिधातुरसंगा । रुध्वातवभुजसमोर्मिधातुरसंगा ॥ कुलानिखनद्यमुना । वहतिजलमसौविसर्पतिखनद्यमुना ॥ ४५ ॥ पवनैरजसाध्वस्तं । बिभ्राणांनीयमात्मरजसाध्वस्तं ॥ पश्यैकांततरलतां । स्थलीमितांबर्हियोगकांततरलतां ॥ ४६ ॥ वसनेसंस्तवननवा । जेतुमलममोघसंस्तवननवा ॥ मधुकरविश्वसितानि । स्मितमिहकुठजानिजनितविश्वसितानि ॥ ४७ ॥ मारुतवेगादुणवन्नवशशिखंडानां । शुक्लापांगविडंबितनवशशिखंडानां ॥ संघाःशिखिनांश्यामाःशंकेकायंते । स्थलघनमितिमन्वानाःशंकेकायंते ॥ ४८ ॥ पश्यशिलाःशैलेस्मिन्नुच्चावचसानौ । यांत्युन्मुखबर्हिणतामुच्चावचसानौ ॥ श्रमुनाशमितरिपुस्त्रीशृंगा

रोहित्वं । याचितइवांबुनादैःशृंगारोहित्वं ॥ ४९ ॥ नर्दतिज लदैर्निदाघसारंगोपास्ते । बिभ्रतिकेतकमवनेःसारंगोपास्ते ॥ संप्रत्युद्यमकालोनवाहिनीपानां । त्वन्मुखसुरभीनांचश्रीर्न वाहिनीपानां ॥ ५० ॥ इत्याहपीतवाससमायतनेत्रस्तं । कं सासुरात्पशुमतामायतनेत्रस्तं ॥ हसितानांविमलतथासहली लाजानां । छायांविकिरंदशनैःसहलीलाजानां ॥ ५१ ॥

॥ इतिश्रीमानांकलतंबृंदावनयमक ॥

॥ काव्यं समाप्तं ॥ १६ ॥

पूर्वचातकाष्टकं

वातैर्विधूनयविभाषयभीमनादैः । संचूर्णयत्वमथवाक रकाभिघातैः ॥ त्वद्वारिबिंदुपरिपालितजीवितस्य । नान्या गतिर्भवतिवारिदचातकस्य ॥ १ ॥ चातकस्त्रिचतुरान्पयःक णान् । याचतेजलधरंपिपासितः ॥ सोपिपूरयतिभूयसांभ सा । चित्रमत्रमहतामुदारता ॥ २ ॥ शक्यतेयेनकेनापि । जीवनेनैवजीवितुं ॥ किंतुकौलत्रतोद्भंग । प्रसंगःपरदुःस हः ॥ ३ ॥ गर्जसिमेघनयच्छसितोयं । चातकपक्षीव्याकु लितोहं ॥ दैवादिहयदिदक्षिणवातः । कत्वंकाहंक्वजलपा तः ॥ ४ ॥ वापीस्वल्पजलाशयोविषमयोनीचापगाहोन्मदः । क्षुद्रान्क्षुद्रतरोमहाजलनिधिर्गूढमेकंमुनेः ॥ गंगाद्याःसरितः पयोनिधिगताःसंत्यज्यतत्सादिमान् । सन्मानीखलुचातको जलमुचामुच्चैःपयोवांछति ॥ ५ ॥ बीजैरंकुरितंनदीभिरुदितं

वल्मीभिरुज्झितं । वृक्षैःपल्लवितंजनैश्चमुदितंधाराधरेवर्षति । भ्रातश्चातकपातकंकिमपितेसम्यङ्नजानीमहे । यत्तेस्निग्धपतंतिचंचुपुटकेद्वित्राःपयोबिंदवः ॥ ६ ॥ नदेभ्योपिन्हदेभ्योपिपिबंत्यन्येऽवयःपयः ॥ चातकस्यतुजीमूत । भवानेवावलंबनं ॥ ७ ॥ नभसिनिरवलंबेसीदतादीर्घकालं । त्वदभिमुखनिविष्टोत्तानचंचूपुटेन ॥ जलधरजलधारादूरतस्तावदास्तां । ध्वनिरपिमधुरस्तेनश्रुतश्चातकेन ॥ ८ ॥ ॥

॥ इतिपूर्वचातकाष्टकंसमाप्तं ॥ १७ ॥

उत्तरचातकाष्टकं

स्वच्छाःसौम्यजलाशयाःप्रतिदिनंतेसंतुमासंतुवा । स्वल्पंवाबहुधाजलंजलधरस्त्वंदेहिमादेहिवा ॥ कासारेषुसरित्सुसिंधुषुतथानीचेषुनीरंयहं । धिक्तत्रापिशिरोनतिःकिमपरंहेयभवेन्मानिनां ॥ १ ॥ इत्यालोच्यविमुच्यचातकयुवातेषुस्पृहामादरा । दुद्ग्रीवस्तववारिवाहकुरुतेधाराधरालोकनं ॥ २॥ केवानसंतिभुवितामरसावतंसा । हंसावलीवलयिनीजलसंनिवेशाः ॥ किंचातकःफलमवेक्ष्यसवयपातां । पौरंदरीषुपगतोनववारिधारां ॥ ३ ॥ रेधाराधरधीरनीरनिकरैरेषारसानीरसा । शेषापूषकरोल्करैरतिखरैरापूरिभूरित्वया ॥ एकांतेनभवंतमंतरगतंस्वांतेनसंचिंतयन् । आश्चर्यैपरिपीडितोऽभिरमतेयच्चातकस्तृष्णया ॥ ४ ॥ आत्मानंभवनिधिरेतुशोषं । ब्रह्मांडमार्सिचतुवातरंगैः ॥ नास्तिक्षतिर्नोपचितिःकदापि ।

पयोदवृत्तेःखलुचातकस्य ॥ ५ ॥ पयोदहेवारिददासिवान वा । त्वदेकचित्तःपुनरेषचातकः ॥ वरंमहत्याश्रियतेपिपास या । तथापिनान्यस्यकरोत्युपासनां ॥ ६ ॥ यद्यपिचातक पक्षी । क्षपयतिजलधरमकालवेलायां ॥ तदपिनकुप्यतिज लदे । गतिरिहनान्यायतस्तस्य ॥ ७ ॥ एकएवखगमणि श्चिरंजीवतुचातकः ॥ पिपासयावाश्रियते । याचतेवापुरंद रात् ॥ ८ ॥ ॥ इत्युत्तरचातकाष्टकंसमाप्तं ॥ १८ ॥

भ्रमराष्टकं

गंधाढ्यासौभुवनविदिताकेतकीस्वर्णवर्णा । पद्मभ्रांत्या क्षुधितमधुपःपुष्पमध्येपपात ॥ अंधीभूतःकुसुमरजसाकंटकै श्छिन्नपक्षः । स्थातुंगंतुंद्वयमपिसखेनैवशक्तोद्विरेफः ॥ १ ॥ गंधाढ्यांनवमल्लिकांमधुकरस्त्यक्तागतोयूथिकां । दैवात्तां चविहायचंपकवनंपश्चात्सरोजंगतः ॥ बद्धस्तत्रनिशाकरेण विधिनाक्रंदत्यसौमूढधीः । संतोषेणविनापराभवपदंभामीति मूढोजनः ॥ २ ॥ येऽमीतेमुकुलोद्गमादनुदिनंत्वामाश्रिताःष ट्पदा । स्तेभ्राम्यंतिफलाद्बहिर्बहिरतोदृष्ट्वानसंभाषसे ॥ येकी टास्तवदक्पथंचनगतास्तेत्वत्फलाभ्यंतरे । धिक्त्वांचूतयतः परापरपरिज्ञानानभिज्ञोभवान् ॥ ३ ॥ नीतंजन्मनवीननीर जवनेपीतंमधुस्वेच्छया । मालत्याःकुसुमेषुयेनसततंकेलीकृ ताहेलया ॥ तेनेयंमधुगंधलुब्धमनसागुंजालतांसेव्यते । हा धिग्दैवकृतंसएवमधुपःकांकांदशांनागतः ॥ ४ ॥ पलाशकु

सुमभ्रांत्या । शुकतुंडमधुव्रतः ॥ पतत्येषशुकोप्येनं । जंबुभ्रां न्याजिघांसति ॥ ५ ॥ दृष्ट्वास्फीतोभवदलिरसौलेख्यपक्षंवि शालं । चित्रंचित्रंकिमितिकिमितिव्याहरन्निष्पपा ॥ नास्मि न्गंधोनचमधुकणानास्तितत्सौकुमार्यं । घूर्णन्मूर्ध्नाबतनत शिरात्रीडयानिर्जगाम ॥ ६ ॥ अलिरसौनलिनीवनवल्लभः । कुमुदिनीकुलकेलिकलारसः ॥ विधिवशेनविदेशमुपागतः । कुटजपुष्परसंबहुमन्यते ॥ ७ ॥ रात्रिर्गमिष्यतिभविष्यतिसु मभातं । भास्वानुदेष्यतिहसिष्यतिपद्मजालं ॥ इत्थंविचिंत यतिकोपगतेद्विरेफे । हाहंतहंतनलिनीगजउज्जहार ॥ ८ ॥

॥ इतिभ्रमराष्टकंसमाप्तं ॥ १९ ॥

वानर्यष्टकं.

माधुर्यंशास्त्रमारोग्यं । दानंमूर्खोद्विजातिकः ॥
वैद्यसुजीर्णवृक्षंच । वानर्युक्तमिहाष्टकं ॥ १ ॥

माधुर्यंमदाजनेषुललितंदाक्षिण्यमार्यंजने । शौर्यंशत्रु षुनम्रतागुरुजनेधर्मिष्ठतासाधुषु ॥ मर्मज्ञेष्वनुवर्त्तनंबहुविधंमा नंजनेपंडिते । शाठ्यंपापिजनेनरस्यकथिताःपर्यंतमष्टौगुणाः॥ ॥ १ ॥ शास्त्रंसुचिंतितमप्रमतिंचिंतनीयं । स्वाराधितोपिनृप तिःपरिशंकनीयः ॥ अंकेस्थितापियुवतिःपरिरक्षणीयाशास्त्रे नृपेचयुवतौचकुतोविश्वस्तं ॥ २ ॥ आरोग्यमानृण्यमविप्रवा सः । संप्रत्ययावृत्तिरभीतिवासः ॥ सद्भिर्मनुष्यैःसहसंप्रयो

गः । षड्जीवलोकेषुसुखानिराजन् ॥३॥ दानंदरिद्रेविभवेऽपि शांति । यूनांतपोज्ञानवतांचमौनं ॥ ईहानिवृत्तिश्चसुखोचितानां । दयाचभूतेत्रिदिवंनयंति ॥ ४ ॥ मूर्खोद्विजातिःस्थविरोगृहस्थो । गृहीदरिद्रोधनवांस्तपस्वी ॥ वेश्याकुरूपानृपतिःकुधर्मो । लोकेषडेतानिविडंबितानि ॥ ५॥ वैद्यंपानरतंनटंकुपठितंस्वाध्यायहीनंद्विजं । युद्धेकापुरुषंहयंगतरयंमूर्खंपरिव्राजकं ॥ राजानंचकुमंत्रिभिःपरिवृतंदेशंचसोपद्रवं । भार्यांयौवनगर्वितांपररतांमुंचंतिशीघ्रंबुधाः ॥ ६ ॥ सुजीर्णमन्नंसुविचक्षणःसुतः । सुशासितास्त्रीनृपतिःसुसेवितः ॥ सुचिंत्यचोक्तंसुविचार्ययत्कृतं । सदीर्घकालेपिनयातिविक्रियां ॥ ७॥ वृक्षंक्षीणफलंत्यजंतिविहगाःशुष्कंसरःसारसाः । पुष्पंपर्युषितंत्यजंतिमधुपादग्धंवनांतंमृगाः ॥ निर्द्रव्यंपुरुषंत्यजंतिगणिकाभ्रष्टश्रियंमंत्रिणः । सर्वःकार्यवशाज्जनोभिरमतेकस्यास्तिकोवल्लभः ॥ ८ ॥ इतिवानर्यष्टकंसमाप्तं ॥ २० ॥

वानराष्टकं

ईर्षीदक्षःक्रतौरूर्षं । स्तब्धःशुष्कंधनंजयः ।।
दुर्मंत्रिणमितिश्लोकाः । कथितावानराष्टके ।। १ ।।

ईर्षीघृणीत्वसंतुष्टः । क्रोधनोनित्यशंकितः ॥ परभाग्योपजीवीच । षडेतेदुःखभागिनः ॥ १ ॥ दक्षःश्रियमधिगच्छति । पथ्याशीकल्पतांसुखमरोगी ॥ उद्युक्तोविद्यायांतथाधर्मार्थयशांसिविनीतः ॥ २ ॥ क्रतौविवाहेव्यसनेरिपुक्षये ।

यशस्करेकर्मणिमित्रसंग्रहे ॥ प्रियासुनारीषुनथैवबांधवे । व्यतिव्ययोनास्तिनराधिपाष्टसु ॥ ३ ॥ रूपंजरासर्वसुखानि तृष्णा । खलेषुसेवापुरुषाभिमानं ॥ याचागुरुत्वंगुणमात्मपूजा । चिताबलंहंत्यदयाचलक्ष्मी ॥ ४ ॥ स्तब्धस्यनश्यतिय शोविषमस्यमैत्री । नष्टक्रियस्यकुलमर्थपरस्यधर्मः ॥ विद्या फलंव्यसनिनःकृपणस्यवित्तं । राज्यंप्रमत्तसचिवस्यनराधिप स्य ॥ ५ ॥ शुष्कैधनेवन्हिरुपैतिवृद्धिं । बालेषुशोकश्चपले षुकोपः ॥ कांतासुकामोनिपुणेषुचित्तं । धर्मोदयावत्सुमहत्सु धैर्यं ॥ ६ ॥ जवोहयेष्वस्तिपरंविभूषणं । त्रपांगनायाःक्षश तातपस्विनः ॥ द्विजस्यविद्यैवमुनेरपिक्षमा । पराक्रमःशस्त्र बलोपजीविनां ॥ ७ ॥ दुर्मंत्रिणंक्रमुषयांतिननीतिदोषाः । संतापयंतिकमपथ्यभुजंनरोगाः॥ कंस्त्रीनमोहयतिकंननिहंतिमृत्युः कंस्त्रीलुतानविषयाःपरितापयंति ॥ ८ ॥ ॥ ॥

इतिवानराष्टकंसमाप्तं ॥ २१ ॥

गंगाष्टकं

यदवधितवनीरंपातकीनैतिगंगे । तदवधिमलजालैर्नैवमुक्तःकलौस्यात् ॥ तवजलकणिकालंपापिनांपापशुद्ध्यै । पतितपरमदीनानुत्वंहिपासिप्रपन्नान् ॥१॥ तवशिवजललेशं वायुनीतंसमेत्य । सपदिनिरयजालंशून्यतामेतिगंगे ॥ समल गिरिसमूहाःप्रस्फुटंतिप्रचंडा । स्त्वयिसखिविशतांनःपापशं काकुतःस्यात् ॥२॥ तवशिवजलजालंनिःसृतंयाहिगंगे । सक

लभुवनजालंपूतपूतंतदाभूत् ॥ यमभटकलिबार्त्तादेविलुमाय मोपि । व्यधिकृतवरदेहाःपूर्णकामाःसकामाः ॥ ३ ॥ मधुम धुवनपूगंरत्नपूगैर्नृभूगैः । मधुनधुवनपूगैर्देवपूगैःसपूगैः ॥ पुरह रपरमांगेभासिमायेवगंगे । शमयसिविषतापंदेवदेवस्यवंद्ये ॥ ॥ ४ ॥ चलितशशिकुलाभैरुत्तरंगैस्तरंगै । रमितनदनदीनामं गसंगैरसंगैः ॥ विहरसिजगदंडेखंडयंतीगिरींद्रान् । रमयसि निजकांतंसागरंकांतकांते ॥ ५ ॥ तवपरमहिमानंचित्तवाचा ममानं । हरिहरविधिशक्रानापिगंगेविदंति ॥ श्रुतिकुलमभि धत्तेशंकितंतंगुणांतं । गुणगणसुविलापैर्नेतिनेतीतिसत्यं ॥६॥ तवनुतिनतिनामान्यप्यघंपावयंति । ददतिपरमशांतिंदिव्यभो गान्जनानां ॥ इतिपतितशरण्येत्वांप्रपन्नोस्मिमात । र्लालत तरतरंगेचांगगंगेप्रसीद ॥ ७ ॥ शुभतरकृतयोगाद्विश्वनाथ प्रसादाद् । भवहरवरविद्यांप्राप्यकाश्यांहिगंगे ॥ भगवतित वतीरेनीरसारंनिपीय । मुदितन्हृदयकंजेनंदसूनुंभजेहं ॥ ८ ॥ गंगाष्टकमिदंकृत्वा । भुक्तिमुक्तिप्रदंनृणां ॥ सत्यज्ञानानंदती र्थ यतिनास्वार्पितंशिवे ॥ ९ ॥ तेनप्रीणातुभगवान् । शिवो गंगाधरोविभुः॥करोतुशंकरःकाश्यां । जनानांसंततंशिवं ॥ १० ॥

॥ इतिसत्यज्ञानानंदतीर्थयतिनाविरचितं
गंगाष्टकंसंपूर्णम् ॥ २२ ॥

शृंगाररसाष्टकं

अविदितसुखदुःखंनिर्गुणंवस्तुकिंचित् । जडमतिरिहक श्चिन्मोक्षइत्याचचक्षे ॥ ममतुमतमनंगस्मेरतारल्यघूर्ण । न्म

दकलमदिराक्षीनीविमोक्षोहिमोक्षः ॥ १ ॥ कदाकांतागारेप रिमलमिलत्पुष्पशयने । शयानःकांतायाःकुचयुगमहंवक्षसि वहन् ॥ अयेकांतेमुग्धेकुटिलनयनेचंद्रवदने । प्रसीदेतिक्रोश न्निमिषमिवनेष्यामिदिवसान् ॥ २ ॥ सायंनाथमुदेतिवासर मणिश्चंद्रोनचंडद्युति । र्दावाग्निःकथमंबरेकिमशनिःस्वच्छां तरीक्षेस्थितः ॥ हंतेदंनिरणायिपांथरमणीमाणानिलाशाश या । धावद्घोरविभावरीविषधरीभोगस्थभीमोमणिः ॥ ३ ॥ आयातियातिपुनरेवजलंप्रयाति । पद्मांकुराणिविधुनोतिधुनो तिपक्षौ । उन्मत्तवद्भ्रमतिकूजतिमंदमंदं । कांताविियोगवि धुरोनिशिचक्रवाकः ॥ ४ ॥ भुंक्ताभोक्तुंनभुंक्तेकुटिलविषल ताखंडमिदोर्वितर्कात् । ताराकारास्तृषार्त्तानपिबतिपयसांवि मुषःपत्रसंस्थाः ॥ छायामंभोजिनीनामलिकुलसबलांवीक्ष्य संध्यासंध्यां । कांताविश्लेषभीरुर्दिनमपिरजनींमन्यतेच क्रवाकः ॥ ५ ॥ गंधाढ्यासौभुवनविदिताकेतकीस्वर्णवर्णा । पद्मभ्रांत्याचपलमधुपःपुष्पमध्येपपात ॥ अंधीभूतःकुसुमरज साकंटकैर्लूनपक्षः । स्थातुंगंतुंद्वयमपिसखेनैवशक्तोद्विरेफः ॥ ६ ॥ तंवीक्ष्यवेपथुमतीसरसांगयष्टि । र्निक्षेपएवपदमुद्धृत मर्पयंती ॥ मार्गाचलव्यतिकराकुलितेवसिंधुः । शैलाधिराज तनयानययौनतस्थौ ॥ ७ ॥ काकाबलानिधुवनश्रमपीडितांगी । निद्रांगतादयितबाहुलतानुबद्धा ॥ सासातुयातुभवनं मिहिरोद्गमोयं । संकेतवाक्यमितिकाकचयावदंति ॥ ८ ॥

इतिमहाकविकालिदासविरचितं
शृंगाररसाष्टकंसमाप्तं ॥ २३ ॥

शृंगार तिलकं

बाहूद्वौचमृणालमास्यकमलंलावण्यलीलाजलं । श्रोणी तीर्थशिलाचनेत्रशफरंधम्मिल्लशैवालकं ॥ कांतायास्तनचक्रवाकयुगलंकंदर्पबाणानले । दग्धानामवगाहनायविधिनारम्यंसरोनिर्मितं ॥ १ ॥ आयातामधुयामिनीयदिपुननांयात एवप्रभुः । प्राणायांतुविभावसौयदिपुनर्जन्मग्रहंमार्थये ॥ व्याधःकोकिलबंधनेविधुपरिध्वंसेचराहुर्ग्रहः । कंदर्पेहरनेत्रवह्नीधितिरियंप्राणेश्वरेमन्मथः ॥ २ ॥ इंदीवरेणनयनंमुखमंबुजेन । कुंदेनदंतमधरंनवपल्लवेन ॥ अंगानिचंपकदलैःसविधाय धाता । कांतेकथंघटितवानुपलेनचेतः ॥ ३ ॥ एकोहिखंजनवरोनलिनीदलस्थो । पृष्टःकरोतिचतुरंगबलाधिपत्यं ॥ किमेकरिष्यतिभवद्वदनारविंदे । जानामिनीनयनखंजनयुग्ममेतत् ॥ ४ ॥ येयेखंजनमेकमेवकमलेपश्यंतिदैवान्कचित् । तेसर्वेमनुजाभवंतिसुतरांप्रख्यातभूमीभुजः ॥ त्वद्वक्त्रांबुजनेत्रखंजनयुगंपश्यंतियेयेजना । स्तेतेमन्मथबाणजालविकलामुग्धेकिमित्यद्भुतं ॥ ५ ॥ झटितिप्रविशगेहंमाबहिस्तिष्ठकांते । ग्रहणसमयवेलावर्त्ततेशीतरश्मेः ॥ अयिसुविमलकांतिवीक्ष्यनूनंसराहु । र्ग्रसतितवमुखेंदुंपूर्णचंद्रंविहाय ॥ ६ ॥ कस्तूरीवरपत्रभंगनिकरोभ्रष्टोनगंडस्थले । नोलुप्तंसखिचंदनंस्तनतटेधौतंननेत्रांजनं ॥ रागोनस्खलितस्तवाधरपुटेतांबूलसंवर्द्धितः । किंरुष्टासिगजेंद्रमंदगमनेकिंवाशिशुस्तेपतिः ॥ ७ ॥

मायातेकांतेकथमपिचकालेनबहुना । कथाभिर्देशानांस खिरजनिरर्द्धेगतवती ॥ ततोयावच्छीलाकलहकुपितास्मिमिय तमे । सपत्नीवभाचीदिगियमभवत्तावदरुणा ॥ ८ ॥ श्लाघ्यं तीरसकाष्ठताडनशतं श्लाघ्यःप्रचंडातपः । क्लेशःश्लाघ्यतरः तुपंकनिचयैःश्लाघ्योतिदाहोनलैः ॥ यत्कांताकुचपार्श्वबा हुलतिकाहिल्लोललीलासुखं । लब्धंकुंभवरत्वयानहिसुखंदुः खैर्विनालभ्यते ॥ ९ ॥ किमेवक्रमुपेत्यचुंबसिबलान्निर्ह्लज्ज जानते ।वस्त्रांतंशठमुंचमुंचशपथैःकिंधूर्त्तनिर्वचसे ॥ क्षीणाहंत वरात्रिजागरवशान्नामेवयाहिप्रियां ।निर्माल्योज्झितपुष्पदाम निकरेकाष्ठपदानांरतिः ॥ १० ॥ वाणिज्येनगतःसमेगृहप तिर्वार्त्तापिनश्रूयते । मातस्तज्जननीमसूततनयाजामातृगेहंग ता ॥ बालाहंनवयौवनानिशिकथंस्थातव्यमस्मद्गृहे । सायं संप्रतिवर्त्ततेपथिकहेस्थानांतरंगम्यतां ॥ ११ ॥ यामिन्येषाब हुलजलदैर्बद्धभीमांधकारा । निद्रायातोममपतिरसौक्लेशितः कर्मदुःखी ॥ बालाचाहंमनसिजभयात्प्राप्तगाढप्रकंपा । ग्रा मश्वैरैरयमुपहतःपांथनिद्रांजहीहि ॥ १२ ॥ कश्चात्रश्लिलो सिवैद्यकगृहंकितत्रशांत्यैरुजां । कितेनास्तिसखेगृहेप्रियत मासर्वंगदंहंतिया ॥ १४ ॥ दृष्टिदेहिपुनर्बाले । कमलायतलो चने ॥ श्रूयतेहिपुरालोके । विषस्यविषमौषधं ॥ १५ ॥ अंत र्गतामदनवह्निशिखावलीया । नोबाध्यतेकिमपिचंदनलेप नेन ॥ यत्कुंभकारपवनोपरिपंकलेप । स्तापायकेवलमसौ नतुतापशांत्यै ॥ १६ ॥ दृष्ट्वायासांनयनसुभगंबंगवारांगना नां । देशत्यागःपरमकृतिभिःकृष्णसारैरकारि ॥ तासामेव

स्तनयुगजितादंतिनःसंतिमत्ताः । मायोमूर्खःपरिभवविधौना भिमानंतनोति ॥ १७ ॥ अपूर्वोदृश्यतेवन्हिः । कामिन्यास्त नमंडले ॥ दूरतोदहतेगात्रं । त्वदिलग्नस्तुशीतलः ॥ १८ ॥ कु सुमेकुसुमोत्पत्तिः । श्रूयतेनचदृश्यते ॥ बालेतवमुखांभोजे । कथमिंदीवरद्वयं ॥ १९ ॥ अयिमन्मथचूतमंजरि । श्रवणाय तलोचनेप्रिये ॥ अपदत्यमनःक्वयासिमे । किमराजकमत्ररा जते ॥ २० ॥ कोपस्त्वयाद्यदिकृतोमयिपंकजाक्षि । सोऽस्तु प्रियंतवकियत्रविधेयमन्यत् ॥ आश्लेषमर्पयमदर्पितपूर्वमुच्चै । रुच्चैःसमर्पयमदर्पितचुंबनंच ॥ २१ ॥ ॥ इतिमहाकवि कालिदासकृतंशृंगारतिलकंसमाप्तं ॥ २४ ॥

घटकर्पर.

निचितंखमुपेत्यनीरदैः । प्रियहीनाहृदयावनीरदैः ॥ सलिलैर्निहितंरजःक्षितौ । रविचंद्रावपिनोपलक्षितौ ॥ १ ॥ हंसानदन्मेघभयाद्भ्रवंति । निशामुखान्यद्यनचंद्रवंति ॥ नवां बुमत्ताःशिखिनोनदंति । मेघागमेकुंदसमानदंति ॥ २ ॥ मेघा वृतंनिशिनभातिनभोवितारं । निद्राभ्युपैतिचहरिंसुखसेवि तारं ॥ सेंद्रायुधश्चजलदोधरसन्निभानां । संरंभमावहतिभू धरसन्निभानां ॥ ३ ॥ सतडिज्जलदार्पितनंगेषु । स्वनदंभो धरभीतपन्नगेषु ॥ परिधीररवंजलंदरीषु । प्रपतन्त्यद्भुतरूपसुं दरीषु ॥ ४ ॥ क्षिप्रंप्रसादयतिसंप्रतिकोपितानि । कांतामु खानिरतिविग्रहकोपितानि ॥ उत्कंठयंतिपथिकान्जलदाःस्व

नंतः । शोकःसमुद्भवतितद्वनितास्वनंतः ॥५॥ छादितेदिनक रस्यभावने । खाज्जलेपततिशोकभावने ॥ मन्मथेचन्दहिं तुमुद्यते । मोषितममदयेदमुद्यते ॥ ६ ॥ सर्वकालमवलंघ्यतो यदा । आगतास्थदयितोगतोयदा ॥ निर्घृणेनपरदेशसेवि ना । मारयिष्यथहतेनमांविना ॥ ७ ॥ ब्रूतपंथिकपांशुलं घनाः । यूयमेवपथिशीघ्रलंघनाः ॥ अन्यदेशरतिरद्यमुच्य तां । साधवातववधूःकिमुच्यतां ॥ ८ ॥ हंसपंक्तिरपिनाथसं मति । प्रस्थितावियतिमानसंप्रति ॥ चातकोपितृषितोऽबु याचते । दुःखितापथिकसाभियाचते ॥ ९ ॥ नीलशष्पम भिभातिकोमलं । वारिबिंदतिचचातकोमलं ॥ अंबुदैःशिखि गणोविनाद्यते । कारतिर्दयितयाविनाद्यते ॥ १० ॥ मेघश ब्दमुदिताःकलापिनः । शोपितान्ददयशोकलापिनः ॥ तोय दागमरुशापिसाद्यते । दुर्धरेणमदनेनसाद्यते ॥ ११ ॥ किं रुपापितवनास्तिकांतया । पांडुगंडपतितालकांतया ॥ शोक सागरजलेऽद्यपातितां । त्वद्गुणस्मरणमेवपातितां ॥ १२ ॥ कुसुमितकुटजेषुकाननेषु । प्रियरहितेषुसमुत्सुकाननेषु ॥ वहतिचकलुषेजलेनदीनां । किमितिचमांसमवेक्षसेनदीनां ॥ १३ ॥ मार्गेषुमेघसलिलेनविनाशितेषु । कामेधनुःस्पृशति तेनविनाशितेषु ॥ गंभीरमेघरसितव्यथिताकदाहं । जह्यांस खिमियवियोगजशोकदाहं ॥ १४ सुसुगंधतयावनेजितानां । स्वनदंभोधरवायुवीजितानां ॥ मदनस्यकृतेनिकेतकानां । प्रतिभांत्यद्यवनानिकेतकानां ॥ १५ ॥ तत्साधुयत्त्वांसुतरुंस सर्ज । प्रजापतिःकामनिवाससर्ज ॥ त्वंमंजरीभिःभवरोवना

नां । नेत्रोत्सवश्वासिसयौवनानां ॥ १६ ॥ नवकदंबशिरो
वनतास्मिते । वसतियन्मदनःकुसुमस्मिते ॥ कुटजकिंकुसु
मैरुपहस्यते । निपतितास्मिसुदुःसहस्यते ॥ १७ ॥ तरुवर
विनतास्मितेसदाहं । त्वदयंमेमकरोषिकिंसदाहं ॥ तवकुसुम
निरीक्षणेपदेहं । विसृजेयंसहसैवनीपदेहं ॥ १८ ॥ कुसुमैरु
पशोभितांसितै। र्घनमुक्तांबुलवप्रकाशितैः॥मधुनःसमवेक्ष्यका
लतां । भ्रमरश्चुंबतियूथिकालतां ॥ १९॥ तासामृतुःसफलएव
हियादिनेषु । सेंद्रायुधांबुधरगर्जितदुर्दिनेषु ॥ रन्युःसबंभि
यतमैःसहमानयंति । मेघागमेप्रियसखीश्चसमानयंति ॥२०॥
एतन्निशम्यविरहानलपीडितायाः । स्तस्यावचःखलुदयालुर
पीडितायाः ॥ खंस्वारवेणकथितंजलदैरमोघैः । मन्यायय
सगृहमूनदिनैरमोघैः ॥ २१ ॥ आलंब्यचांबुतृषितःकरकोष
पेयं । भावानुरक्तवनितासुरतैःशपेयं ॥ जीयेयथेनकविना
यमकैःपरेण । तस्मैवहेयमुदकंघटकर्परेण ॥ २२ ॥

॥ इतिश्रीघटकर्परकविकृतंयमककाव्यंसंपूर्णं ॥ २५ ॥

चौरपंचाशिका.

अद्यापितांकनकचंपकदामगौरीं। फुल्लारविंदवदनांतनु
लोमराजीं ॥ सुप्तोत्थितांमदनविव्हलालसांगीं । विद्यांप्रमा
दगुणितामिवचिंतयामि ॥ १ ॥ अद्यापितांशशिमुखीनवयौ
वनाढ्यां । पीनस्तनींपुनरहंयदिगौरकांतीं ॥ पश्यामिमन्मथ
शरानलपीडितानि । गात्राणिसंप्रतिकरोमिसुशीतलानि ॥

॥ २ ॥ अद्यापितांयदिपुनःकमलायताक्षीं । पश्यामिपीवरप
योधरभारखिन्नां ॥ संपीड्यबाहुयुगलेनपिबामिवक्त्र । मु
न्मत्तवन्मधुकरःकमलंयथेष्टं ॥ ३ ॥ अद्यापितांनिधुवनक्लम
निःसहांगी । मापांडुगंडपतितालककुंतलाक्षीं ॥ मच्छन्नपाप
कृतमंतरमावहंतीं । कंठावसक्तमृदुबाहुलतांस्मरामि ॥ ४ ॥
अद्यापितांसुरतजागरघूर्णमानां । तिर्यक्स्खलत्तरलतारक
मावहंतीं ॥ शृंगारसारकमलाकरराजहंसीं । व्रीडावनम्रवद
नामुरसिस्मरामि ॥ ५ ॥ अद्यापितांसुरततांडवसूत्रधारीं ।
पूर्णेंदुसुंदरमुखींमदविव्हलांगीं ॥ तन्वींविशालजघनांस्तन
भारखिन्नां । व्यालोलकुंतलकलापवतींस्मरामि ॥६॥ अद्या
पितांमसृणचंदनचर्चितांगीं । कस्तूरिकापरिमलेनविसर्पिगं
धां ॥ अल्पेंदुरेखपरिशीलितभालरेखां । मुग्धाभिरामनयनां
शयनेस्मरामि ॥ ७ ॥ अद्यापितांनिधुवनेमधुपानपात्रीं ।
लीढांबरांकुशतनुंचपलायताक्षीं ॥ काश्मीरपंकमृगनाभिकु
तांगरागां । कर्पूरपूगपरिपूर्णमुखींस्मरामि ॥ ८ ॥ अद्यापि
तांक्रमपतन्मदिरापराग । प्रस्वेदबिंदुवितंतवदनंप्रियायाः ॥
अंतेस्मरामिरतिखेदविलोलनेत्रं । राहूपरागपरिमुक्तमिवेंदु
बिंबं ॥ ९ ॥ अद्यापितन्मुखशशीपरिवर्त्ततेमे । रात्रौमयिक्षु
तवतिक्षितिपालपुत्र्या ॥ जीवेतिमंगलवचःपरिहृत्यकोपा ।
स्कर्णेकृतंकनकपत्रमनालपंन्या ॥ १० ॥ * ॥ ११ ॥ अद्या
पितल्मणयभंगुरदृष्टिपातं । तस्याःस्मरामिरतिविश्रमगात्रभं
गं ॥ वस्त्रांचलेनपरिधूसितपयोधरांतं । दंतच्छदंदशनखंडनमं
डलंच ॥ १२ ॥ अद्याप्यशोकनवपल्लवरक्तहस्तां । मुक्ताफ

168894

लभ्रचयचुंबितचूचुकाग्रां ॥ अंतःस्मितोच्छ्वसितपांडुरगंडदे
शां । तांवल्लभांरहसिसंवलितांस्मरामि ॥ १३ ॥ अद्यापित
त्कुसुमरेणुसुगंधिमिश्रं । न्यस्तंस्मरामिनखरक्षतलक्ष्मतस्याः॥
आकृष्टहेमरुचिरांबरमुत्थितायाः । लज्जावशात्करधृतंनकुतो
व्रजंत्याः ॥ १४ ॥ अद्यापितांविधृतकज्जललोलनेत्रां । पृथ्वी
मभिन्नकुसुमाकुलकेशपाशां ॥ सिंदूरसंवलितमौक्तिकहार
भारां । आबद्धहेमकटिकांरहसिस्मरामि ॥ १५ ॥ अद्यापि
तांधवलवेश्मनिरन्नदीप । मालामयूखपटलैर्गलितांधकारैः॥
सुप्तांचमेरहसिहास्यमुखींप्रसन्नां । लज्जाभरार्द्रनयनांपरि
चिंतयामि ॥ १६ ॥ अद्यापितांगलितबंधनकेशपाशां। स्रस्त
स्रजंस्मितसुधामधुराधरौष्ठीं ॥ पीनोन्नतस्तनयुगोपरिचारुचुं
बन् । मुक्तावलिंरहसिलोलदृशंस्मरामि ॥ १७ ॥ अद्याप्यहं
विरहवन्हिनिपीडितांगी । तन्वींकुरंगनयनांसुरतैकपात्रीं ॥
नानाविचित्रकृतमंडनमावहंतीं । तांराजहंसगमनांसुदतींस्म
रामि ॥ १८ ॥ अद्यापितांविरहितांकुचभारनम्रां । मुक्ताक
लापविमलीकृतकंठदेशां ॥ तांकेलिमंदिरगतांकुसुमायुधस्य।
कांतांस्मरामिरुचिरोज्वलधूमकेतुं ॥ १९ ॥ अद्यापिचाटुश
तमोक्षुसितस्मितंतु । तस्याःस्मरामिसुरतक्लमविव्हलायाः ॥
अव्याजनिस्तनितकातरकाकुकंठ । संकीर्णवर्णरुचिरंवदनं
प्रियायाः ॥ २० ॥ अद्यापितांसुरतघूर्णनिमीलिताक्षीं । स्र
स्तांगयष्टिगलितांशुककेशनम्रां ॥ शृंगारवारिकमलांबुजरा
जहंसीं । जन्मांतरेनिधुवनेप्यनुचिंतयामि ॥ २१ ॥ अद्यापि
तांप्रणयिनींमृगशावकाक्षीं । पीयूषपूर्णकुचकुंभयुगंवहंतीं ॥

पश्याम्यहंयदिपुनर्दिवसावसाने । स्वर्गापवर्गनरराज्यसुखं त्यजामि ॥ २२ ॥ अद्यापितांस्तिमितवस्त्रमिवावलग्नां । मौढ्यप्रतापमदनानलतप्तदेहां ॥ बालांमदेकशरणामनुकंपनीयां । प्राणाधिकांक्षणमहंनहिविस्मरामि ॥ २३ ॥ अद्यापितांक्षितितलेवरकामिनीनां । सर्वांगसुंदरतयाप्रथमैकरेखां ॥ संसारनाटकरसोत्तमरत्नपात्रीं । कांतांस्मरामिकुसुमायुधबाणखिन्नां ॥ २४ ॥ अद्यापितांप्रथमतोवरसुंदरींमे । स्नेहैकपात्रघटितावनिनाथपुत्रीं ॥ हेहेजनाममवियोगहुताशतापं । सोढुंनशक्यतइतिप्रतिचिंतयामि ॥ २५ ॥ अद्यापिविस्मयकरीत्रिदशाग्निवाह्य । बुद्धिर्बलाच्चलतिकिंमहंकरोमि ॥ जानन्नपिप्रतिमुहूर्तमिवांतकाले । रुष्टातुवल्लभतरेतिममातिधीराः ॥ २६ ॥ अद्यापितांगमनमित्युदितंमदीयं । श्रुत्वैवभीतहरिणीशिशुचंचलाक्षीं ॥ वाचस्खलद्विगलदश्रुकणाकुलाक्षीं । संचिंतयामिगुरुशोकविनम्रवक्त्रां ॥ २७ ॥ अद्यापिवासगृहतोमयिनीयमाने । दुर्वारभीषणवरैर्यमदूतकल्पैः ॥ किंकिंतयाबहुविधंनकृतंमदर्थे । कर्त्तुंनपार्यतइतिव्यथतेमनोमे॥ ॥२८॥अद्यापितांक्षणवियोगवियोगमग्नां शंकेपुनर्बहुतयामृतशोकधारां ॥ मज्जीवधारणकरींमदनालसांगीं । किंब्रह्मकेशवहरैःसुदतींस्मरामि ॥२९ ॥ अद्यापितांचलचकोरविलोलनेत्रां । शीतांशुमंडलमुखींकुटिलाग्रकेशां ॥ मत्तेभकुंभसदृशस्तनभारनम्रां । बंधूकपुष्पसदृशौष्ठपुटांस्मरामि ॥ ३० ॥ अद्यापिमेनिशिदिवाहृदयंदुनोति । पूर्णेंदुसुंदरमुखंममवल्लभायाः ॥ लावण्यनिर्जितमनोहरकामदर्पं । भूयःपुनःमतिमुहुर्न

विलोक्यतेयत् ॥ ३१ ॥ अद्यापितामरहितांमनसापिनित्यं । संचिंतयामिसततंममजीवितेशां ॥ लावण्यभोगनवयौवनभा रसारां । जन्मांतरेपिममसैवगतिर्यथास्यात् ॥ ३२ ॥ अद्या पितांमलयपंकजगंधलुब्ध । भ्राम्यद्भिरेफचयचुंबितगंडदेशां॥ केशावधूतकरपल्लवकंकणानां । त्वांनोदुनोतिनियतंसुरतंमदी यं ॥ ३३॥ अद्यापिसानखपदंस्तनमंडलेषु । दत्तंमयैवमधुपान विमोहितेन ॥ उद्भिन्नरोमपुलकैर्बहुभिःसमंता । जागर्त्तिर क्षतिविलोकयतिप्रयत्नात् ॥३४॥ अद्यापियाशशिमुखीनक तागसंमां । सोच्चैर्वचःप्रतिददातियदैवनक्तं ॥ चुंबामिरोदि मिभृशंपतितोस्मिपादे । दासस्तवप्रियतमेभजमांस्मरामि ॥ ॥ ३५ ॥ अद्यापिधावतिमनःकिमहंकरोमि । सार्द्धसखीभि रभिवासगृहेषुकांते ॥ कांतासुगीतपरिहासविचित्रवाद्यैः । क्रीडासुखैरिहतुयातुमदीयकालः ॥ ३६ ॥ अद्यापितांनखलु वेद्मिकिमीशपत्नी । सावाशचीसुरपतेरथरुग्णलक्ष्मीः ॥ धात्रे वकिंत्रिजगतांपरिमोहनाय । सृष्टाकुलेयुवतिराजिदिदृक्षयै व ॥ ३७ ॥ अद्यापितांजगतिवर्णयितुंनकोपि । शक्नोत्यदृष्ट सदृशप्रतिरूपलक्ष्मीं ॥ दृष्टंतयातुसदृशंखलुतेनरूपं । शक्तोभ वेदपिसएवपरोनचान्यः ॥ ३८ ॥ अद्यापिनिर्मलशरच्छशि गौरकांतिं । चेतोमुनेःपरिहरेत्किमुतास्यदीयं ॥ वक्त्रंसुधामय महंयदितत्प्रपद्ये । चुंबामिचाप्यविरतंव्यथतेनचेतः ॥ ३९ ॥ अद्यापितेप्रतिमुहुःप्रतिभाव्यमाना । चेतोहरंतिहरिणीशिशु लोचनायाः ॥ अंतर्निमग्नमधुपाकुलकुंदवृंद । संदर्भसुंदररु चोनयनार्द्धपाताः ॥ ४० ॥ अद्यापितत्कमलरेणुसुगंधिगंधं ।

तन्मेमवारिमकरध्वजतापहारि ॥ मामोम्यहंयदिपुनःसुरतैक तीर्थं । माणांस्त्यजामिनियतंपुनरामिहेतोः ॥ ४१ ॥ अद्या पिसायदिपुनर्नलिनीवनांते।रोमांचवीचिविलसच्चपलांगयष्टिः ॥कादंबकेशररुचःकणमात्रसेका । किंचित्तूक्तमंश्लथयतिप्रि यराजहंसी ॥ ४२ ॥ अद्यापितांनृपतिशेखरराजकन्यां । संपू र्णयौवनमदालसभंगगात्रीं ॥ गंधर्वयक्षसुरकिन्नरराजकन्यां। स्वर्गादिमांनिपतितामिवचिंतयामि ॥ ४३ ॥ अद्यापितत्सुर तकेलिनिबद्धबुद्धिं । रंकोपबंधपतितोस्मितशून्यहस्तां ॥ दं तोष्ठपीडननखक्षतरक्तसिक्तां। तस्याःस्मरामिरतिबंधुरगात्रय ष्टिं ॥ ४४ ॥ अद्यापितांनिजवपुःकृतवेदिमध्यां । तत्संगसंचि तसुधास्तनभारनम्रां ॥ नानाविचित्रकृतमंडनमंडितांगीं । सु प्तोत्थितांनिशिदिवानहिविस्मरामि ॥ ४५ ॥ अद्यापितांनव वधूसुरताभियोगे । संपूर्णकेलिविधिनारचितांकदाचित् ॥ पू र्णेंदुसुंदरमुखींहरिणायताक्षीं । उन्निद्रकोकनदपत्रनखींस्मरा मि ॥ ४६ ॥ अद्यापितद्विकसितांबुजगौरमध्यं । गोरोचना तिलकबृंदकृतैकदेशं ॥ ईषन्मदालसविघूर्णितदृष्टिपातं । कां तामुखंसखिमयासहगच्छतीव ॥ ४७ ॥ अद्याप्यहंनववधूसु रताभियोगं । शक्नोमिनान्यविधिनारचितुंकदाचित् ॥ तद्वा तरोमरणमेवहिदुःखशांतौ । विज्ञापयामिभवतस्त्वरितंसुनी तुं ॥ ४८ ॥ अद्यापिनोज्झतिहरःकिलकालकूटं । कूर्मोबिभ र्तिधरणींखलुपृष्ठकेन ॥ अंभोनिधिर्वहतिदुःसहवाडवाग्नि । मंगीकृतंसुकृतिनःपरिपालयंति ॥ ४९ ॥ ॥ इतिमहाकविसु दरकृतंविद्यायारूपगणवर्णनंवाचौरपंचाशिकासमाप्ता ॥२६॥

धर्मविवेकः

श्रद्धाबीजोविप्रवेदांबुसिक्तः । शाखाविद्यास्ताश्चतस्रो दशापि ॥ पुण्यान्यर्थाद्वेफलेस्थूलसूक्ष्मे । मोक्षःकामोधर्मवृक्षोयमीड्यः ॥ १ ॥ यातःक्ष्मामखिलांश्रदायहरयेपातालमूलं बलिः । सक्तुप्रस्थविसर्जनान्सचमुनिःस्वर्गंसमारोपितः ॥ आबाल्यादसतीसतीसुरपुरीकुंतीसमारोहयाद्वासीतापतिदेव तागमदधोधर्मस्यसूक्ष्मागतिः ॥ २ ॥ कानीनस्यमुनेःस्वबांधववधूवैधव्यविध्वंसिनो । नेमारःखलुगोलकस्यतनयाःकुंडास्वयंपांडवाः ॥ तेऽमीपंचसमानयोनिरतयःतेषांगुणोत्कीर्त्तना । दक्षय्यंसुकृतंभवेदविकलंधर्मस्यसूक्ष्मागतिः ॥ ३ ॥ आहारेशुचिताध्वनौमधुरतानीडेपराधीनता । बंधौनिर्ममतावनेरसिकतावाचालतामाधवे ॥ यस्यैतेगुणराशयःपिकवरंत्यक्त्वाकाकिमेतेजना । वंदंतेखलुखंजनंकुमिभुजंचित्रागतिःकर्मणां ॥ ४ ॥ कांतंवक्तिकपोतिकाकुलतयानाथांऽतकालोऽधुना । व्याधोधोधृतचापशानितशरःश्येनःपरिभ्राम्यति ॥ इत्थंसत्यहिनासदष्टइषुणाश्येनोपितेनाहत । स्तूर्णंतौतुयमालयंप्रतिगतौदैवीविचित्रागतिः ॥ ५ ॥ शुंठीगोखुरयोर्विचार्यमनसाकल्काशनंयन्मया । भोक्तंतद्विपरीतकंकृतमहोगोःखूमात्रंददौ ॥ नार्थोमूर्खजनालयेनचसुखंनोवायशोलभ्यते । सद्वैद्यैकविभूषतौहरहरेलाभःपरंगोवधः ॥ ६ ॥ पंचास्यस्यपराभवायभषकोमांसेनगोर्भूयसा । दध्यन्नैरपिपायसैःप्रतिदि

नंसंवर्द्धितोयोमया ॥ सोयंसिंहरवाद्रुहांतरगमद्भीत्याकुलःसं भ्रमा । द्धंताशाविलयंगताहतविधेर्लाभःपरंगोवधः ॥ ७ ॥ पार्थिद्रस्यपराभवायसुरभीमांसेनदुर्मेधसा । पुष्यंतेकिलपी वराःकटुगिरःश्वानःप्रयत्नादमी ॥ नत्वेतन्मदमत्तवारणचमू विद्रावणःकेशरी । जेतव्योभवताकिरातनृपतेलाभःपरंगोव धः ॥ ८ ॥ एकाभूरुभयोरिवैक्य । मुभयोर्दलकांड्योः ॥ शा लिश्यामाकयोर्भेदः । फलेनपरिचीयते ॥ ९ ॥ जातःसूर्यकु लेपितादशरथःक्षोणीभुजामग्रणीः । सीतासन्यपरायणाग्रण यिनीयस्यानुजोलक्ष्मणः ॥ दोर्दंडेनसमोनचास्तिभुवनेप्रत्य क्षविष्णुःस्वयं । रामोयेनविडंबितोपिविधिनाचान्येपरेकाक था ॥ १० ॥ असारेखलुसंसारे । सारंश्वशुरमंदिरं ॥ हरोहि मालयेशेते । विष्णुःशेतेमहोदधौ ॥ ११ ॥ असारेखलुसंसा रे । सारमेतच्चतुष्टयं ॥ काश्यांवासःसतांसंगो । गंगांभःशंभु सेवनं ॥ १२ ॥ आपदर्थेधनंरक्षे । द्दारान्रक्षेद्धनैरपि ॥ आ त्मानंसततंरक्षे । द्दारैरपिधनैरपि ॥ १३ ॥ चिंताज्वरोमनु ष्याणां । वस्त्राणामातपोज्वरः ॥ असौभाग्यंज्वरःस्त्रीणा । मश्वानांमैथुनंज्वरः ॥ १४ ॥ यदिकृष्णपदेचिंता । भक्तिस्त त्पदपंकजे ॥ विषमेदुर्गमेवापि । कांचितामरणेरणे ॥ १५ ॥ देवेतीर्थेद्विजेमंत्रे । दैवज्ञेभेषजेगुरौ ॥ यादृशीभावनायस्य । सिद्धिर्भवतितादृशी ॥ १६ ॥ नमाताशपतेपुत्रं । नदोषंलभते मही ॥ नहिसांकुरुतेसाधु । र्नदेवःसृष्टिनाशकः ॥ १७ ॥ जल्पंतिसूरयःसर्वे । धर्मोरक्षतिधार्मिकं ॥ एतज्ज्ञातव्यनद्यै व । किमत्रचभविष्यति ॥ १८ ॥ जयोस्तुपांडुपुत्राणां । ये

षांपक्षेजनार्दनः ॥ यतःकृष्णस्ततोधर्मो । यतोधर्मस्ततोजयः ॥ १९ ॥ ॥ इतिश्रीमहाकविहलायुधविरचितंधर्मविवेक वाक्यंसमाप्तं ॥ २७ ॥

मुकुंदमाला

वंदेमुकुंदमरविंददलायताक्षं । कुंदेंदुशंखदशनंशिशुगोप वेषं ॥ इंद्रादिदेवगणवंदितपादपीठं । वृंदावनालयमहंवसुदे वसूनुं ॥ १ ॥ श्रीवल्लभेतिवरदेतिदयापरेति । भक्तिप्रियेति भवलुंठनकोविदेति ॥ नाथेतिनागशयनेतिजगन्निवासे । त्यालापिनंमतिदिनंकुरुमांमुकुंद ॥ २ ॥ जयतुजयतुदेवोदेव कीनंदनोयं । जयतुजयतुकृष्णोवृष्णिवंशप्रदीपः ॥ जयतुज यतुमेघश्यामलःकोमलांगो । जयतुजयतुपृथ्वीभारनाशो मुकुंदः ॥ ३ ॥ मुकुंदमूर्ध्नामणिपत्ययाचे । भवंतमेकांतमियं तमर्थं ॥ अविस्मृतिस्त्वच्चरणारविंदे । भवेभवेमेऽस्तुतवप्रसा दात् ॥ ४ ॥ श्रीगोविंदपदांभोज । मधुनोमद्दद्भुतं ॥ यत्पा यिनोनमुंचंति । मुंचंतियदपायिनः ॥ ५ ॥ नाहंवंदेतवचर णयोर्द्वंद्वमद्वंद्वहेतोः । कुंभीपाकंगुरुमपिहरेनारकंनापनीतुं । रम्यारामामृदुतनुलतानंदनेनापिरंतुं । भावेभावेहृदयभवने भावयेयंभवंतं ॥ ६ ॥ नास्थाधर्मेनवसुनिचयेनैवकामोपभो गे । यद्भाव्यंतद्भवतुभगवन्पूर्वकर्मानुरूपं ॥ एतत्प्रार्थ्यंममब हुमतंजन्मजन्मांतरेपित्वत्पादांभोरुहयुगगतानिश्चलाभक्तिर स्तु ॥ ७ ॥ दिविवाभुविवाममास्तुवासो। नरकेवानरकांतक

मकामं ॥ अवधीरितशारदारविंदौ । चरणौतेमरणेविचिंतयामि ॥ ८ ॥ सरसिजनयनेसशंखचक्रे । मुरभिदमाविरमेह चित्तरंतुं ॥ सुखतरमपरंनजातुजाने । हरिचरणस्मरणामृतेनतुल्यं ॥ ९ ॥ माभीर्मदमनोविचिंत्यबहुधायामीश्रियंयाता । नैवामीमभवंविपापरिपवःस्वामीननुश्रीधरः ॥ आलस्यंव्यपनीयभक्तिसुलभंध्यायस्वनारायणं । लोकस्यव्यसनापनोदनकरोदासस्यकिंनक्षमः ॥ १० ॥ भवजलधिगतानांद्वंद्ववाताहतानां । सुतदुहितृकलत्रत्राणभाराद्वतानां ॥ विषमविषयतोयेमज्जतामप्लवानां । भवतिशरणमेकोविष्णुपोतनराणां ॥ ११ ॥ रजसिनिपतितानांमोहजालावृतानां । जननमरणदोलादुर्गसंसर्गगानां ॥ शरणमशरणानामेकएवातुराणां । कुशलपथनियुक्तश्चक्रपाणिर्नराणां ॥ १२ ॥ अपराधसहस्रसंकुलं । पतितंभीमभवार्णवोदरे ॥ अगतिंशरणागतंहरे । कृपयाकेवलमात्मसात्कुरु ॥ १३ ॥ मामेस्त्रीत्वंमाचमेस्यात्कुभावो । मामूर्खत्वंमाकुदेशेषुजन्म ॥ मिथ्यादृष्टिर्माचमेस्यात्कदाचित् । जातौजातौविष्णुभक्तोभवेयं ॥ १४॥ कायेनवाचामनसेंद्रियैश्च । बुद्ध्यात्मनावानुसृतिस्वभावात् ॥ करोमियद्यत्सकलंपरस्मै । नारायणायैवसमर्पयामि ॥ १५॥ यत्कृतंयत्करिष्यामितत्सर्वंनमयाकृतं । त्वयाकृतंतुफलभुक्त्वमेवमधुसूदन ॥ १६ ॥ भवजलधिमगाधंदुस्तरंनिस्तरेयं । कथमहमितिचेतोमास्मगाःकातरत्वं ॥ सरसिजदृशिदेवेतारकीभक्तिरेका । नरकभिदिनिषण्णातारयिष्यत्यवश्यं ॥१७ तृष्णातोयेमदनपवनोद्धूतमोहोर्मिमाले । दारावर्त्ततनयसहज

ग्राहसंघाकुलेच ॥ संसाराख्येमहतिजलधौमज्जतांनस्त्रिधा
मनू । पादांभोजेवरदभवतोभक्तिभावेमसीद ॥ १८ ॥ पृथ्वी
रेणुरणुःपयांसिकणिकाःफल्गुःस्फुलिंगोलघु । स्तेजोनिः
श्वसनंमरुत्तनुतरंरंध्रंसुसूक्ष्मंनभः ॥ क्षुद्रारुद्रपितामहप्रभृतयः
कीटाःसमस्ताःसुरा । दृष्टेयत्रसतारकोविजयतेश्रीपादधूली
कणः ॥ १९ ॥ आम्नायाभ्यसनान्यरण्यरुदितंकृच्छ्रव्रतान्य
न्वहं । मेदच्छेदपदानिपूर्त्तविधयःसर्वंहुतंभस्मनि ॥ तीर्था
नामवगाहनानिचगजस्नानंविनायत्पद । द्वंद्वांभोरुहसंस्तुति
विजयतेदेवःसनारायणः ॥ २० ॥ आनंदगोविंदमुकुंदराम ।
नारायणानंतनिरामयेति ॥ वक्तुंसमर्थोपिनवक्तिकश्चि । द
ह्येजनानांव्यसनानिमोक्षे ॥ २१ ॥ क्षीरसागरतरंगशीकरा
सारतारकितचारुमूर्त्तये ॥ भोगिभोगशयनीयशायिने । मा
धवायमधुविद्विषेनमः ॥ २२ ॥ ॥ इतिश्रीकुलशेखरेणराज्ञा
विरचितामुकुंदमालासमाप्ता ॥ २८ ॥

व्रजविहारः

गायंतीनांगोपसीमंतिनीनां । स्फीताकांक्षामक्षिरोलंबमा
लां ॥ निश्चांचल्यामात्मवक्त्रारविंदे । कुर्वन्नव्यादेवकीनंदनो
वः ॥ १ ॥ सुपर्णस्वर्णाद्रीरचितमणिशृंगोजलधिजा ॥ मुखां
भोजेभृंगोनिगमविलसत्पंजरशुकः ॥ त्रिलोकीकस्तूरीतिल
ककमनीयोव्रजवधू । विहारीश्रीकृष्णोदिशतुभवतांशंमस
ततं ॥२॥ करस्त्वंबालबलानुजस्त्वमिहकिमन्मंदिराशंकया ।

बुद्धंतन्नवनीतकुंभविवरेहस्तंकथंन्यस्यसि ॥ कर्तुंतत्रपिपीलिकापनयनंसुमाःकिमुद्बोधिताः । बालावत्सगतिंविवक्तुमिति संजल्पन्हरिःपातुवः ॥ ३ ॥ जीर्णांतरिःसरिदतीवगभीरनीरा । बालावयंसकलमित्थमनर्थहेतुः ॥ निस्तारबीजमिदमेवरुशोदरीणां । यन्माधवस्त्वमसिसंमतिकर्णधारः ॥ ४ ॥ श्रीश्रीकृष्णोजयतिजगतांजन्मदाताचपाता । हर्त्ताचांतेहरतिभजतांयश्चसंसारभीतिं ॥ राधानाथःसजलजलदःश्यामलःपीतवासा । वृंदारण्येविहरतिसदासच्चिदानंदरूपः ॥ ५ ॥ ज्योतीरूपंपरमपुरुषंनिर्गुणंनित्यमेकं । नित्यानंदंनिखिलजगतामीश्वरंविश्वबीजं ॥ गोलोकेशंद्विभुजमुरलीधारिणंराधिकेशं । वंदेवृंदारकहरिहरब्रह्मवंद्यांघ्रिपद्मं ॥ ५ ॥ येषांश्रीमद्यशोदासुतपदकमलेनास्तिभक्तिर्नराणां । येषामाभीरकन्याप्रियगुणकथनेनानुरक्तारसज्ञा ॥ येषांश्रीकृष्णलीलाललितगुणकथासादरौनैवकर्णौ । धिक्तानूधिक्तानूधिगेतान्कथयतिनितरांकीर्त्तनस्थोमृदंगः ॥ ७ ॥ केचिद्दंतिधनहीनजनोजघन्यः । केचिद्दंतिगुणहीनजनोजघन्यः । व्यासोवदत्यखिलवेदविशेषविज्ञो । नारायणस्मरणहीनजनोजघन्यः ॥ ॥ ८ ॥ वृंदावनेवृक्षलतासमतानै । वृंदावनेशस्यविहारहेतोः ॥ पुराविधात्रारचितान्सुकुंजान् । जगामकृष्णःसहराधायसः ॥ ९ ॥ नवीनमेघोपमनीलदेहः । सुपीतपट्टांबरयुग्मधारी ॥ स्मिताननःकुंडलवान्किरीटी । वंशीधरोमालतिमाल्यधारी॥ ॥ १०॥ नवीननीलांबुदकांतिमद्वपुः । सस्मेरवक्त्रांबुजवेणुवादनः ॥ अनेकरत्नाभरणैर्विभूषितः । ससुंदरांगोमहसामहो

ज्वलः ॥ ११ ॥ गोपीजनानंदकरोमुरारि । वृंदावनेंद्रोवन माल्यशोभी ॥ वंशीनिनादेनव्रजांगनानां । मनांसिसंमोहित वान्सकामी ॥ १२ ॥ नाशायबालकगणान्सहिकंसराजः । तांपूतनांमानुषराक्षसींच ॥ संप्रेषयामासयदातदातां । मा याशिशुःप्राणसमंशुशोष ॥ १३ ॥ जिघांसयासमायांती । पू तनांराक्षसीवरां ॥ क्रोडेकृत्वास्तन्यदात्रीं । जघानबालकोह रिः ॥ १४ गोपीगणोयमिहकामदशाभजंते । यंभक्तिभाज इहकेवलभक्तिभावैः ॥ यंयोगिनोऽदिधियापरिचिंतयंति । तंकेवलंकमललोचनमाश्रयेहं ॥ १५ ॥ कृष्णेकारुण्यपूर्णेश शधरवदनेपीतकौशेयवस्त्रे । रत्नालंकारभूषेसजलजलधर श्यामलेसुंदरांगे ॥ वंशीवाद्यप्रमोदेव्रजजनयुवतीजीवनेयाद वेंद्रे । भूयाद्भक्तिर्दृढामेसकलसुरवरैःसेव्यमानेमुरारौ ॥१६॥ वृंदारण्येविहरतिसदावासुदेवोदयालु । गोपस्त्रीभिःस्मरशर शतैर्भिन्नदृन्कामुकीभिः ॥ गोपैर्बालैरपिसहचरैःसार्द्धमानंदयुक्तै । र्योसौकृष्णःपरमकरुणस्तंसदार्चितयेहं ॥ १७ ॥ वृंदावनस्थानविहारहेतो । राधासमंकुंजगृहप्रवेशं ॥ चकार गोपीजनवल्लभोसौ । पायादपायादपिमांमुरारिः ॥ १८ ॥ वनेवनेकुंजवनेमुरारि ॥ भ्रमन्भ्रमन्भ्राजतिराधिकाच ॥ सहैवकुंजेरमतेचराधया । पायादपायादिहकृष्णएकः ॥१९॥ अनंतविश्वंभरवासुदेव । समस्तदेवैरपिवंद्यपाद ॥ निरा मयप्राणपतेमुरारे । हरेहराशेषमहाघसंघं ॥ २० ॥ ॥

इतिश्रीधरस्वामिनाविरचितं
व्रजविहारकाव्यंसमाप्तं ॥ २९ ॥

वेदसारशिवस्तवः

पशूनांपतिपाशनाशंपरेशंगजेंद्रस्यकृत्तिवसानंवरेण्यं ॥ जटाजूटमध्येस्फुरद्गांगवारिं । महादेवमेकंस्मरामिस्मरारिं ॥ ॥ १ ॥ महेशंसुरेशंसुरारातिनाशं । विभुंविश्वनाथंविभूत्यंग भूषं ॥ विरूपाक्षमिंद्वर्कवन्हित्रिनेत्रं । सदानंदमीडेप्रभुंपंचव क्त्रं ॥ २ ॥ गिरीशंगणेशंगलेनीलवर्णं । गवेंद्राधिरूढंगुणातीतरूपं ॥ भवंभास्वरंभस्मनाभूषितांगं । भवानीकलत्रंभजेपंचवक्त्रं ॥ ३ ॥ शिवाकांतशंभोशशांकार्द्धमौले । महेशानशूलिन्जटाजूटधारिन् ॥ त्वमेकोजगद्व्यापकोविश्वरूप । प्रसीदप्रसीदप्रभोपूर्णरूप ॥ ४ ॥ परात्मानमेकंजगद्बीजमाद्यं । निरीहंनिराकारमोंकारवेद्यं ॥ यतोजायतेपाल्यतेयेनविश्वं । तमीशंभजेलीयतेयत्रविश्वं ॥ ५ ॥ नभूमिर्नचापोनवन्हिर्न वायु । र्नचाकाशमास्तेनतंद्रानिद्रा ॥ नग्रीष्मोनशीतंनदेशोनवेषो । नयस्यास्तिमूर्तिस्त्रिमूर्तिंतमीडे ॥ ६ ॥ अजं शाश्वतंकारणंकारणानां । शिवंकेवलंभासकंभासकानां ॥ तुरीयंतमःपारमाद्यंतहीनं । प्रपद्येपरंपावनंद्वैतहीनं ॥ ७ ॥ नमस्तेनमस्तेविभोविश्वमूर्त्ते । नमस्तेनमस्तेचिदानंदमूर्त्ते ॥ नमस्तेनमस्तेतपोयोगगम्य । नमस्तेनमस्तेश्रुतिज्ञानगम्य॥८॥ प्रभोशूलपाणेविभोविश्वनाथ । महादेवशंभोमहेशत्रिनेत्र शिवाकांतशांतस्मरारेपुरारे । त्वदन्योवरेण्योनमान्योनगण्यः ॥ ९ ॥ शंभोमहेशकरुणामयशूलपाणे । गौरीपतेपशुप

तेपशुपाशनाशिन् ॥ काशीपतेकरुणयाजगदेतदेक । त्वं हंसिपासिविदधासिमहेश्वरोसि ॥ १० ॥ त्वत्तोजगद्भवतिदेवभवस्मरारे । त्वय्येवतिष्ठतिजगन्मृडविश्वनाथ ॥त्वय्येवगच्छतिलयंजगदेतदीश । लिंगात्मकेहरचराचरविश्वरूपिन् ॥ ॥ ११ ॥ ॥ इतिश्रीमद्भगवच्छंकराचार्यविरचितंवेदसारशिवस्तोत्रंसंपूर्णं ॥ ३० ॥

महापद्यं.

अस्थिवद्दधिवच्चैव । शंखवद्बकवत्तथा ॥ राजन्तव यशोभाति । पुनःसंन्यासिदंतवत् ॥ १ ॥ कालिदासइमंश्लोकं । स्वकविन्वस्यगोपकं ॥ लिखित्वामददौपत्रं । कवयेश करायवै ॥ २ ॥ पठित्वाशंकरःश्लोकं । महसन्कौतुकाय तत् ॥ पत्रंकरेसमादाय । सानंदस्त्वरयातदा ॥ ३ ॥ कालिदासेनसहितो । भोजराजसभांययौ ॥ अथदृष्ट्वासराजान । माशिषंप्रजगाददह ॥४॥ ॥ राजन्यभ्युदयोस्तुशंकरकवे किंपत्रिकायामिदं । पद्यंकस्यतवैवकीर्त्तिरचनातत्पठ्यतांपठ्यते ॥ किंत्वासामरविंदसुंदरदृशांद्राक्चामरांदोलना । दुद्वेल्लद्भुजवल्लिकंकणझणत्कारःक्षणंवार्यतां ॥ १ ॥ महाराज श्रीमन्नृजगतियशसातेधवलिते । पयःपारावारंपरमपुरुषोयंमृगयते ॥ कपर्दीकैलासंकरिवरमथोयंकुलिशभृ । त्कलानाथं राहुःकमलभवनोहंसमधुना ॥ २ ॥ नीरक्षीरेगृहीत्वासकलखगपतीन्यातिनालीकजन्मा । तत्रंधृत्वाकराब्जेसकलजल

निधीन्चक्रपाणिर्मुकुंदः ॥ सर्वानुत्थृत्यशैलान्दहतिपशुपति र्भालनेत्रेणपश्य । न्व्यांमात्वत्कीर्तिकांतासकलवसुमतीभोज राजक्षितींद्र ॥ ३ ॥ श्रीमद्राजशिखामणेतुलयितुंधातात्व दीयंयशःकैलासश्चनिरीक्ष्यतत्रलघुतांतत्पूर्त्तयेपर्यधात्॥ उक्षा णंतदुपर्युमासहचरंतन्मूर्द्धगंगाझरं । तस्यायेफणिपुगवंतदु परिस्कारंसुधादीधितीं ॥ ४ ॥ अपायिमुनिनापुरापुनरमायि मर्यादया । अतारिकपिनापुरापुनरदाहिलंकारिणा ॥ अमं थिमुरवैरिणापुनरबंधिलंकारिणा । क्नामवसुधापतेतवयशो बुधिःक्कांबुधिः ॥ ५ ॥ स्वस्तिश्रीभोजराजत्रिभुवनविजयी धार्मिकःसत्यवादी । पित्रातेमेगृहीतानवनवतियुतारत्नको टिर्मदीया॥तांत्वंमेदेहिशीघंसकलबुधजनैर्ज्ञायतेसत्यमेत । न्नो वाजानंतिकेचिन्नवक्तमितिचेद्देहिलक्षंततोमे ॥ ६ ॥ मागा मन्युपकारकातरधियावैमुख्यमाकर्ण्यमे । श्रीकर्णाटवसुधरा धिपसुधासिक्तानिसूक्तानिमे ॥ वर्ण्यतेकतिनामनार्णवनदी भूगोलविंध्याटवी । झंझामारुतचंद्रमःप्रभृतयस्तेभ्यःकिमामं मया ॥ १७ ॥ ॥ इतिश्रीमहाकविकालिदासकृतंमहापद्य षट्कंसमाप्तं ॥ ३१ ॥

पद्यसंग्रहः

नत्वातांपरमेश्वरींशिवकरींश्रीभारतींभास्वतीं । गंगातीरनिवासिनासुकविनालोकोपकारार्थिना ॥ नानापंडितवक्त्र निर्गतवतांनिर्मीयतेकेनचित् । पद्यानामिहसंग्रहोऽमृतकथाप्र

स्तावविस्तारिणां ॥ १ ॥ काव्येभव्यतमेपिविज्ञनिवहैरास्वा द्यमानेमुहु । र्दोषान्वेषणमेवमत्सरजुषानैसर्गिकोदुर्ग्रहः ॥ कासारेपिविकाशिपंकजचयेखेलन्मरालेपुनः । क्रौंचश्चंचुपुटेनकुंचितवपुःसंबूकमन्वेषते ॥ २ ॥ अतिरमणीयेकाव्ये पिशुनोदूषणमन्वेषयति ॥ अतिरमणीयेवपुषित्रणंमिवमक्षिकानिकरः ॥ ३ ॥ कीर्त्तिःस्वर्गतरंगिणीभिरभितोवैकुंठमाप्लावितं । क्षोणीनाथतवप्रतापतपनैःसंतापितःक्षीरधिः ॥ इत्येवंदयितायुगेनहरिणात्वंयाचितःस्वाश्रयं । त्वत्पक्षंहरयेश्रियेस्वभवनंकंठंगिरेदत्तवान् ॥ ४ ॥ रवेःकवेःकिंसमरस्यसारं । रुषेर्भयंकिंकिमदंतिशृंगाः ॥ सदाभयंब्रह्मपदंचकेषां । भागीरथीतीरसमाश्रितानां ॥ ५ ॥ वासःकांचनपिंजरेनृपकरा मोजैस्तनूमार्जनं । भक्ष्यंस्वादुरसालदाडिमफलंपेयंसुधाभंपयः ॥ पाठःसंसदिरामनामसततंधीरस्यकीरस्यमे । हाहाहंततथापिजन्मविटपिक्रोडंमनोधावति ॥ ६ ॥ उदयतियदिभानुःपश्चिमेदिग्विभागे । विकसतियदिपद्मःपर्वतानांशिखाग्रे ॥ मचलतियदिमेरुःशीततांयातिवन्हि । र्नचलतिखलुवाक्यंसज्जनानांकदाचित् ॥ ७॥ वरमसिधारातरुतलवासो । वरमिह भिक्षावरमुपवासः ॥ वरमपिघोरेनरकेपतनं । नचधनगर्वितबांधवशरणं ॥ ८ ॥ कुग्रामवासःकुजनस्यसेवा । कुभोजनं क्रोधमुखीचभार्या ॥ मूर्खश्चपुत्रोविधवाचकन्या । विनाग्निनासंदहतेशरीरं ॥ ९ ॥ वरंमौनंकार्य्यंनचवचनमुक्तंयदनृतं । वरंक्लैब्यंपुंसांनचपरकलत्राभिगमनं ॥ वरंभैक्ष्याशित्वंनचपरधनास्वादनसुखं । वरंप्राणत्यागोनचपिशुनवादेष्वभिरतिः॥

॥ १० ॥ ख्यातःशक्रोभगांगोविधुरपिमलिनोमाधवोगोपजा
तो । वेश्यापुत्रोवसिष्ठःसरुजपदयमःसर्वभक्ष्योहुताशः ॥ व्या
सोमत्स्योदरीयःसलवणउदधिःपांडवाजारजाता । रुद्रःप्रेता
स्थिधारीत्रिभुवनवसतांकस्यदोषोनजातः ॥ ११ ॥ तुरगशत
सहस्रंगोगजानांचलक्षं । कनकरजतपात्रंमेदिनीसागरांतां ॥
विमलकुलवधूनांकोटिकन्याश्चदद्यात् । नहिनहिसममेतैरन्न
दानंप्रधानं ॥ १२ ॥कालिदासकवितानवंवयः । माहिषंदधि
सशर्करंपयः ॥ एणमांसमबलाचकोमला । संभवंतुममजन्मज
न्मनि ॥ १३ ॥ नाक्षराणिपठताकिमपाठि । पाठितोपिकिमु
विस्मृतएव ॥ इत्थमर्थिजनसंशयदोलाः । खेलनांखलुचकार
नकारः ॥ १४ ॥ लक्ष्मणसेनउवाच ॥ शैत्यंनामगुणस्तवैवत
दनुस्वाभाविकीस्वच्छता । किंब्रूमःशुचितांभवंत्यशुचयःस्प
र्शेनयस्याःपरे॥किंचातःपरमंतवस्तुतिपदंत्वंजीवनंदेहिनां ।त्वं
चेन्नीचपथेनगच्छसिपयःकस्त्वांनिरोद्धुंक्षमः ॥१५॥ बल्लाल
उवाच ॥ तापोनापगतस्तृषानचलशाधौतानधूलीतनो । नं
स्वच्छंदमकारिकंदकवलःकानामकेलीकथा ॥ दूरोत्क्षिप्तक
रेणहंतकरिणास्पृष्टानवापद्मिनी । प्रारब्धोमधुपैरकारणम
होझंकारकोलाहलः ॥ १६ ॥ तत्पुत्रउवाच ॥ परीवादस्त
थ्योभवतिवितथोवापिमहता । मतथ्यस्तथ्योवाहरतिमहिमा
नंजनस्वः ॥ तुलोत्तीर्णस्यापिप्रकटितहताशेषतमसो । रवेस्ता
दृक्तेजोनहिभवतिकन्यांगतवतः ॥ १७ ॥ राजोवाच ॥ सु
धांशोर्जातेयंकथामपिकलंकस्यकणिका । विधातुर्दोषोयंनच
गुणनिधेस्तस्यकिमपि ॥ सकिंनात्रेःपुत्रोनकिमुहरचूडार्चनम

णि । नैवाहंतिभ्वांतंजगदुपरिकिंवानवसति ॥ १८ ॥ ॥
॥ इतिश्रीकविभट्टकृतःपद्यसंग्रहःसमाप्तः ॥ ३२ ॥

पांडुरंगाष्टकं

महायोगपीठेतटेभीमरथ्या ॥ वरंपुंडरीकायदातुंमुनींद्रैः ॥ समागत्यतिष्ठंतमानंदकंदं ॥ परब्रह्मलिंगंभजेपांडुरंगं ॥ १ ॥ तडिद्वाससंनीलमेघावभासं ॥ रमामंदिरंसुंदरंचित्प्रकाशं ॥ वरंत्विष्टिकायांसमन्यस्तपादं । परब्रह्म० ॥ २ ॥ प्रमाणंभवाब्धेरिदंमामकानां । नितंबःकराभ्यांधृतोयेनतस्मात् ॥ विधातुर्वसत्यैधृतोनाभिकोशः । परब्रह्म० ॥ ३ ॥ स्फुरत्कौस्तुभालंकृतंकंठदेशे । श्रियाजुष्टकेयूरकंश्रीनिवासं ॥ शिवं शांतमीड्यंवरंलोकपालं । परब्रह्म० ॥ ४ ॥ शरच्चंद्रबिंबानलेचारुहासं । लसत्कुंडलाक्रांतगंडस्थलांगं ॥ जपारागबिंबाधरंकंजनेत्रं । परब्रह्म० ॥ ५ ॥ किरीटोज्वलत्सर्वदिग्मंडलांतं । सुरैरर्चितंदिव्यरत्नैरनर्घ्यैः ॥ त्रिभंगाकृतिंबर्हमाल्यावतंसं । परब्रह्म० ॥ ६ ॥ विभुंवेणुनादंचरंतंदुरंतं । स्वयंलीलयागोपवेषंदधानं ॥ गवांवृंदकानंददंचारुहासं । परब्रह्म० ॥ ॥ ७ ॥ अजंरुक्मिणीप्राणसंजीवनंतं । परंधामकैवल्यमेकंतुरीयं ॥ प्रसन्नंप्रपन्नार्तिहंदेवदेवं । परब्रह्म० ॥ ८ ॥ स्तवंपांडुरंगस्यवैपुण्यदंये । पठंत्येकचित्तेनभक्त्याचनित्यं ॥ भवांभोनिधिंतेपितीर्त्वांतकाले । हरेरालयंशाश्वतंप्रामुवंति ॥ ९ ॥

॥ इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्य विरचितंश्रीपांडुरंगाष्टकंसंपूर्णं ॥ ३३ ॥

गोविंदाष्टकं

सत्यंज्ञानमनंतंनित्यमनाकाशंपरमाकाशं । गोष्टप्रांगण रिंगणलोलमनायासंपरमायासं ॥ मायाकल्पितनानाकारम नाकारंभुवनाकारं । क्ष्मामानाथमनाथंप्रणमतगोविंदंपरमा नंदं ॥ १॥ मृत्स्नामत्सीहेतियशोदाताडनशैशवसंत्रासं । व्या दितवक्त्रालोकिललोकालोकचतुर्दशलोकालं ॥ लोकत्रयपुर मूलस्तंभंलोकालोकमनालोकं । लोकेशंपरमेशंप्रणमतगोविं दंपरमानंदं ॥ २ ॥ त्रैविष्टपरिपुवीरघ्नंक्षितिभारघ्नंभवरोगघ्नं । कैवल्यंनवनीताहारमनाहारंभुवनाहारं ॥ वैमल्यस्फुटचेतो वृत्तिविशेषाभासमनाभासं । शैवंकेवलशांतंप्रणमतगोविंदंप रमानंदं ॥ ३ ॥ गोपालंप्रभुलीलाविग्रहगोपालंकुलगोपालं । गोपीखेलनगोवर्द्धनधृतिलीलालालितगोपालं ॥ गोभिर्निग दितगोविंदस्फुटनामानंबहुनामानं । गोधीगोचरदूरंप्रणमत गोविंदंपरमानंदं ॥ ४ ॥ गोपीमंडलगोष्ठीभेदंभेदावस्थमभेदा भं । शश्वद्गोखुरनिर्धूतोधूतधूलीधूसरसौभाग्यं ॥ श्रद्धाभक्ति गृहीतानंदमचिंत्यंचिंतितसद्भावं । चिंतामणिमणिमानंप्रण मतगोविंदंपरमानंदं ॥ ५ ॥ स्नानव्याकुलयोषिद्वस्त्रमुपादा यागमुपारूढं । व्यादिग्संतिरथंदिग्वस्त्रांउपदातुर्मुपकर्षंते ॥ निर्धूतद्वयशोकविमोहंबुद्धंबुद्धेरंतस्थं । सत्तामात्रशरीरंप्रणम तगोविंदंपरमानंदं ॥ ६ ॥ कांतंकारणकारणमादिमनादिंका लघनाभासं । कालिंदीगतकालियशिरसिमुहुर्नृत्यंतमुनृत्यं

तं ॥ कालंकालकलातीतंकलिताशेषंकलिदोषघ्नं। कालत्रयग तिहेतुंप्रणमतगोविंदंपरमानंदं ॥७॥ वृंदावनभुविवृंदारकगणवृं दाराधितवंद्येहं । कुंदाभामलमंदस्मेरसुधानंदसुन्दृदानंदं ॥वंद्या शेषमहामुनिमानसवंद्यानंदपदद्वंद्वं । वंद्याशेषगुणाब्धिप्रणमत गोविंदंपरमानंदं ॥ ८ ॥ गोविंदाष्टकमेतदधीतेगोविंदार्पित चेतायो । गोविंदाच्युतमाधवविष्णोगोकुलनायककृष्णेति ॥ गोविंदांघ्रिसरोजध्यानसुधाजलधौतसमस्तायो । गोविंदंपर मानंदामृतमंतस्थंससमभ्येति ॥ ९ ॥ ॥ इतिश्रीमच्छंकरा चार्यविरचितंगोविंदाष्टकंसंपूर्णं ॥ ३४ ॥

श्रुतबोधः

छंदसांलक्षणंयेन । श्रुतमात्रेणबुध्यते ॥ तमहंसंप्रवक्ष्या मि । श्रुतबोधमविस्तरं ॥ १ ॥ संयुक्ताद्यंदीर्घं । सानुस्वारं विसर्गसंमिश्रं ॥ विज्ञेयमक्षरगुरुं । पादांतस्थंविकल्पेन ॥ २॥ आदिमध्यावसानेषु । भजसायांतिगौरवं ॥ यरताल्घवंयां ति । मनौतुगुरुलाघवं ॥ ३ ॥

॥ आर्याछंदः ॥

१२. १८. १२. १५ मात्राः
१ २ ३ ४ पादाः

यस्याःपादेप्रथमे । द्वादशमात्रास्तथातृतीयेपि ॥
अष्टादशद्वितीये । चतुर्थकेपंचदशसार्या ॥ ४ ॥

॥ गीतिछंदः ॥

१२. १८. १२. १८ मात्राः
१ २ ३ ४ पादाः

॥ आर्यापूर्वार्द्धसमं । द्वितीयमपियत्रभवतिहंसगते ॥
॥ छंदोविदस्तदानीं । गीतिंतामसृतवाणिभाषंते ॥५॥

॥ उपगीतिछंदः ॥

१२. १५. १२. १५ मात्राः
१ २ ३ ४ पादाः

॥ आर्योत्तरार्द्धतुल्यं । प्रथमार्द्धमपिप्रयुक्तंचेत् ॥
॥ कामिनितामुपगीतिं । प्रकाशयंतेमहाकवयः ॥ ६॥

॥ भगौ ॥ पंक्तिछंदः ॥

भ , गण
ऽ । । ऽ ऽ लघु. गुरु.
१ २ ३ ४ ५ संख्या

आद्यचतुर्थं । पंचमकंचेत् ॥ यत्रगुरुःस्यात्साक्षरपंक्तिः ॥७॥

॥ न्यौ ॥ शशिवदनाछंदः ॥

न , य , गण
। । । । ऽ ऽ ल.गु.
१ २ ३ ४ ५ ६ संख्या.

॥ अगुरुचतुष्कं । भवतिगुरुद्वौ ॥
॥ घनकुचयुग्मे । शशिवदनासौ ॥ ८ ॥

॥ म्सौगः ॥ मदलेखावलंदः ॥

म	स	गण.
ऽ ऽ ऽ	। ऽ ऽ	ल.गु.
१ २ ३	४ ५ ६	७ संख्या.

॥ तुर्यपंचमकंचे । यत्रस्याल्लघुवाले ॥
॥ विद्वद्भिर्भृगनेत्रे । मोक्तासामदलेखा ॥ ९ ॥

॥ य्जौ ॥ श्लोकछंदः ॥

१.३	२.४	पादाः
। ऽ ऽ	। ऽ ।	ल.गु.
५ ६ ७	५ ६ ७	संख्या.

॥ श्लोकेषट्गुरुज्ञेयं । सर्वत्रगुरुपंचमं ॥
॥ द्विचतुर्ष्वादयोर्ह्रस्वं । समंदीर्घमन्ययोः ॥ १० ॥

॥ भ्तौल्गौ ॥ माणवकाक्रीडछंदः ॥

भ	त	गण.
ऽ । ।	ऽ ऽ ।	गु. ल.
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ संख्या.

॥ आद्गिगंतुर्यगतं । पंचमकंचांत्यगतं ॥
॥ स्याद्गुरुचेत्तत्कथितं । माणवकाक्रीडमिदं ॥ ११ ॥

॥ ज्नौल्गौ ॥ नगस्वरूपिणीछंदः

ज	र	गण.	
। ऽ ।	ऽ । ऽ	ल.गु.	यति. ५.३.
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ संख्या.	

॥ द्वितुर्यषष्टमष्टमं । गुरुप्रयोजितंयदा ॥
॥ तदानिवेदयन्तितां । बुधानगस्वरूपिणी ॥ १२॥

॥ मौगौ ॥ विद्युन्मालाछंदः ॥

म	म	गण.	
ऽ ऽ ऽ ऽ ऽ ऽ ऽ ऽ		ल.गु.	यति. ४.४
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८		संख्या.	

॥ सर्ववर्णादीर्घायस्यां । विश्रामःस्याद्वेदैर्वेदैः ॥
॥ विद्वद्वंदैर्वीणावाणी । व्याख्यातासाविद्युन्माला ॥१३॥

॥ भ्मौस्गौ ॥ चंपकमालाछंदः॥

भ	म	स	गण.	
ऽ । ।	ऽ ऽ ऽ	। । ऽ	ल.गु.	यति.५.५
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१०	संख्या.

॥ तन्विगुरुस्यादाद्यचतुर्थं । पंचमषष्टंचांत्यमुपांत्यं ॥
॥ इंद्रियबाणैर्यत्रविरामः । साकथनीयाचंपकमाला ॥१४॥

॥ भ्मौसः ॥ मणिमध्यछंदः ॥

भ	म	स	गण.	
ऽ । ।	ऽ ऽ ऽ	। । ऽ	गु. ल.	यति. ५.४.
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	संख्या.	

॥ चंपकमालायत्रभवे । दंत्यविहीनाप्रेमनिधे ॥
॥ छंदसिदक्षायेकवय । स्तन्मणिमध्येतेब्रुवते ॥ १५॥

म्भौन्तौग्गैगः ॥ मंदाक्रांताछंदः ॥

	म		भ		न		त		त	
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	।	।	।	।	ऽ	ऽ	।	ऽ	ऽ	।	ऽ	ऽ
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७

यति४.६.७

। चत्वारःमाक्सुततनुगुरवोद्वादशैकादशौचेन् ।
॥ मुग्धेवर्णौतदनुकुसुमामोदिनिद्वादशांत्यौ ॥
। तद्वच्चांत्यौयुगरसहयैर्यत्रकांतेविरामो ।
॥ मंदाक्रांतांम्बरकवयस्तन्वितांसंगिरंते ॥ १६ ॥

॥ म्भौन्गौ ॥ हंसीछंदः ॥

	म		भ		न		गण.	
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	।	।	।	।	ऽ	गु.ल. यति.४.६
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१० संख्या

॥ मंदाक्रांतांत्ययतिरहिता । सालंकारे भवतियदिसा ॥
॥ तद्विद्विर्द्धुवमभिहिता । ज्ञेयाहंसीकमलवदने ॥ १७ ॥

॥ म्तौग्गौगः ॥ शालिनीछंदः ॥

	म		त		त			गण.	
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	।	ऽ	ऽ	।	ऽ	ऽ	गु.ल. यति.४.७.
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०११ संख्या

॥ ऱ्हस्वोवर्णोजायतेयत्रषष्ठः । कंबुग्रीवेतद्वदेवाष्टमांत्यः ॥
॥विश्रामंस्यात्तन्विवेदैस्तुरंगै।स्तांभाषंतेशालिनीछंदसीया १८

॥ भौभ्गौगः ॥ दोधकछंदः ॥

भ , भ , भ , गण.
ऽ । । ऽ । । ऽ । । ऽ ऽ लगु. यति.५.६.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या

॥ आद्यचतुर्थमहीननितंबे । सप्तमकंदशमंचतथांत्यं ॥
॥ यत्रगुरुप्रकटस्मरसारे । तत्कथितंतनुदोधकमेतत् ॥ १९॥

॥ तौज्गौगः ॥ इंद्रवज्राछंदः॥

त , त , ज , गण
ऽ ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ ऽ ल.गु. यति.५.६.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या

॥ यस्यांत्रिषट्सप्तममक्षरंस्या । द्धृस्वंसुजंघेनवमंचतद्वत् ॥
॥ गत्यावलज्जीकृतहंसकांते।तामींद्रवज्राब्रुवतेमुनींद्राः॥२०॥

॥ ज्तौज्गौः ॥ उपेंद्रवज्राछंद ॥

ज , त , ज , गण
। ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ ऽ ल.ग. यति.५.६.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या

॥यदींद्रवज्राचरणेषुपूर्वे । भवंतिवर्णालघवःसुवर्णे॥
अमंदमाद्यन्मदनेतदानी । मुपेंद्रवज्राकथितानरेंद्रैः ॥ २१ ॥

॥ तौज्गौगः ॥ उपजातिछंदः ॥
॥ ज्तौज्गौगः

त , त , ज , गण
ऽ ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ ऽ ल.गु १.३ पादौ
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या यति.५.६

ज , त , ज , गण. २.४ पादौ
। ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ ऽ ल.गु. यति५.६
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या

॥ यत्रद्वयोरप्यनयोस्तुपादा । भवंतिसीमंतिनिचंद्रकांते ॥
॥ विद्वद्भिराद्यैःपरिकीर्तितासा।मयुज्यतामित्युपजातिरेषा॥२२

॥ तौज्गौगः
॥ ज्तौज्गौगः ॥ आख्यानकीछंदः ॥

त , त , ज , गण
ऽ ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ ऽ ल.गु. १ पादः
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या यति.५.६.

ज , त , ज , गण
। ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ ऽ ल.गु. २३४पादाः
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ यति५.६

॥आख्यानकीस्यात्प्रकटीकृतार्थै । यदींद्रवज्राचरणःपुरस्तात्
॥उपेंद्रवज्राचरणास्त्रयोन्यै। मनीषिणोक्ताविपरीतपूर्वा॥२३॥

॥ नौर्लौगः॥ रथोद्धताछंदः ॥

र , न , र , गण
ऽ । ऽ । । । ऽ । ऽ । ऽ ल.गु.यति.७.४.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ संख्या

॥ आद्यमक्षरमतस्तृतीयकं । सप्तमंचनवमंतथांतिमं ॥
दीर्घमींदुमुखियत्रजायते । तांवदंतिकवयोरथोद्धतां ॥ २४ ॥

॥ नौभ्गौगः ॥ स्वागतछंद ॥

र	न	भ		गण
ऽ । ऽ	। । ।	ऽ । ।	ऽ ऽ	ल.गु.यति.७.४.
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१०११	संख्या

॥ अक्षरंरचनवमंदशमंचे । द्ध्त्यथाद्भवतियत्रविनीते ॥
॥प्राक्तमेणनयनेयदिसैवा स्वागतेतिकविभिःकथितासौ॥२५॥

ज्सौज्सौ ॥ जलोद्धतगतिछंदः ॥

ज	स	ज	स	गण
। ऽ । ।	। ऽ ।	ऽ । ।	। ऽ	ल.गु.यति.८.४.
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१० ११ १२	संख्या

। यदाभृतलतेक्षरंयममितं ।
॥ रसंवसुमितंततोविरतिजं ॥
। भवेद्रुरुतदामहाकविवरैः ।
॥ प्रियेनिगदिताजलोद्धतगतिः ॥ २६ ॥

॥ मौयौ ॥ वैश्वदेवीछंदः ॥

म	म	य	य	गण
ऽ ऽ ऽ	ऽ ऽ ऽ	। ऽ ऽ	। ऽ ऽ	ल.गु.यति.५.७
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१०११ १२	संख्या

। ऱ्हस्वोवर्णस्यान्मममोयत्रबाले ।
॥ तद्वद्द्विबोष्टिन्यस्तएकादशाद्यः ॥
। बाणैर्विश्रामोनंतरस्यात्तुरंगै ।
॥ र्नाम्नानिर्दिष्टासुभ्रुसावैश्वदेवी ॥ २७ ॥

॥ सौसौ ॥ तोटकछंद ॥

स	स	स	स	गण
।।ऽ	।।ऽ	।।ऽ	।।ऽ	ल.गु.यति ६.६
१ २ ३	४ ५	६ ७	८ ९	१० ११ १२ संख्या.

। सवृतीयकषष्टमनंतरते ।
॥ नवमंविरतिप्रभवंगुरुचेत् ॥
। घनपीनपयोधरभारभृते ।
॥ तनुतोटकवृत्तमिदंकथितं ॥ २८ ॥

॥ रजौसौ ॥ प्रमिताक्षरछंदः ॥

स	ज	स	स	गण.
।।ऽ	।ऽ।	।।ऽ	।।ऽ	ल.गु.यति.६.६.
१ २ ३	४ ५	६ ७	८ ९	१० ११ १२ संख्या.

। यदितोटकस्यगुरुपंचमकं ।
॥ विहितंविलासिनितदक्षरकं ॥
। रससंख्यकंगुरुनचेदवले ।
॥ प्रमिताक्षरेतिकविभिःकथिता ॥ २९ ॥

॥ यौयौ ॥ भुजंगप्रयातछंदः ॥

य	य	य	य	गण.
।ऽऽ	।ऽ	ऽ।	ऽ।	ल.गु. यति. ६.६.
१ २ ३	४ ५	६ ७	८ ९	१० ११ १२ संख्या.

। यदाद्यंचतुर्थंतथासप्तमंचेत् ।

॥ तथैवाक्षरं ह्रस्वमेकादशाद्यं ॥
। शरच्चंद्रविद्वेषिवक्त्रारविंदे ।
॥ तदुक्तंकवींद्रैर्भुजंगप्रयातं ॥ ३० ॥

॥ न्भौभ्रौ ॥ द्रुतविलंबितछंदः ॥

न	भ	भ	र	गण.	
।।।	ऽ।।	ऽ।।	ऽ।	ल. गु.	यति.७.५
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१० ११ १२	संख्या.	

। अयिरुशोदरियत्रचतुर्थकं ।
॥ गुरुससप्तमकंदशमंतथा ॥
। विरतिजंचतथैवविचक्षणे ।
॥ द्रुतविलंबितमित्युपदिश्यते ॥ ३१ ॥

॥ सौस्लौगः ॥ न्भौभ्रौ ॥ हरिणिप्लुताछंदः ॥

स	स	स		गण.	
।।ऽ	।।ऽ	।।ऽ	।ऽ	ल.गु.	१-३ पादौ
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१० ११	संख्या.	.यति.६.५

न	भ	भ	र	गण.	
।।।	ऽ।।	ऽ।।	ऽ।	ल·गु.	२-४पादौ
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१० ११ १२	संख्या.	य०७.५.

। प्रथमाक्षरमाद्यतृतीययो ।
॥ द्रुतविलंबितकस्यचपादयोः ॥
। अपिचेन्नतदाकमलेक्षणे ।
॥ भवतिसुंदरिसाहरिणिप्लुता ॥ ३२ ॥

॥ जतौज्जौ ॥ वंशस्थछंदः ॥

ज , त , ज , र , गण.
। ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । ऽ ल.गु. यति.८.४.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ संख्या.

। उपेंद्रवज्राचरणेषुसंतिचे ।
॥ द्रुपांत्यवर्णालघवःक्रतायदा ॥
। मदोल्लसभ्रूजितपुष्पकार्मुके ।
॥ वदंतिवंशस्थमिदंबुधास्तदा ॥ ३३ ॥

॥ तौज्जौ ॥ इंदुवंशाछंदः ॥

त , त , ज , र , गण.
ऽ ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । ऽ ल.गु. यति. ८.४.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ संख्या.

। यस्यामशोकांकुरपाणिपल्लवे ।
॥ वंशस्थपादागुरुपूर्ववर्णकाः ॥
। तारुण्यहेलारतिरंगलालसे ।
॥ तामिंदुवंशांकवयःप्रचक्षते ॥ ३४ ॥

॥ जतौज्जौ॥तौज्जौ॥रामणीयकछंदः॥

ज , त , ज , र गण
। ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । ऽ ल.गु.१.३.पादौ.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ संख्या. यति.६.६.

त , त , ज , र गण.
ऽ ऽ । ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । ऽ ल.गु. २.४.पादौ.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ संख्या. यति.५.७.

। यदाहिवंशस्थशरीषवंशयौ ।
॥ पादाभवेयुर्ननुपीवरस्तने ॥
। मृगेंद्रमध्येविबुधैर्निगद्यते ।
॥ चामीकराभिखलुरामणीयकं ॥ ३५ ॥

॥ त्यौरजौगः ॥ प्रभावती छंदः

त , भ , स , ज , गण.
ऽ ऽ । ऽ । । । । ऽ । ऽ । ऽ ल.गु. यति. ४.९
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ संख्या.

। यस्यांप्रियेप्रथमकमक्षरद्वयं ।
॥ तुर्यंतथागुरुनवमंदशांतिमं ॥
। सांत्यंभवेद्यतिरपिचेद्युगैर्महैः ।
॥ सालक्षितामसृतलतेप्रभावती ॥ ३६ ॥

॥ म्नौज्नौगः ॥ प्रहर्षणी छंदः ॥

म , न , ज , र , गण.
ऽ ऽ ऽ । । । । ऽ । ऽ । ऽ ऽ ल.गु.यति.३.१०.
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ संख्या.

। आद्यंचेत्त्रितयमथाष्टमंनवांत्यं ।
॥ द्वावंत्यौगुरुविरतौसुभाषितेस्यात् ॥
। विश्रामोभवतिमहेशनेत्रदिग्भि ।
॥ र्विज्ञेयाननुसुभगेप्रहर्षणीसा ॥ ३७ ॥

॥ म्तौद्यसौगः ॥ मत्तमयूरछंदः ॥

म	त	य	स	गण.
ऽ ऽ ऽ	ऽ ऽ	। । ऽ	ऽ । ।	ऽ ऽ .यति.४.९.
१ २ ३	४ ५	६ ७ ८	९ १० ११	१२ १३ संख्या.

। यत्रस्नेहेरक्तमनस्केकिलपूर्वं ।
॥ दीर्घावर्णाःपंचतथाचाष्टमएतत् ॥
। तस्मादंत्योद्वादशचांत्यौश्रुतिरंध्रै ।
॥ विश्रामस्यात्तत्कथितंमत्तमयूरं ॥ ३८ ॥

॥ त्तौजौगौ ॥ वसंततिलकाछंदः ॥

त	भ	ज	ज	गण.
ऽ ऽ ।	ऽ । ।	। ऽ ।	। ऽ ।	ऽ ऽ ल.गु.यति.८.९.
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१० ११ १२	१३ १४ संख्या.

। आद्यंद्वितीयमपिचेद्गुरुतच्चतुर्थं ।
॥ यत्राष्टमंचदशमांत्यमुपांत्यमंत्यं ॥
। कामांकुशाकुशितकाममतंगजेंद्रे ।
॥ कांतेवसंततिलकांकिलतांवदंति ॥ ३९ ॥

॥ नौम्यौयः॥मालिनीछंदः॥

न	न	म	य	य	गण.
। । ।	। । ।	ऽ ऽ ऽ	। ऽ ऽ	। ऽ ऽ	ल.गु.यति.८
१ २ ३	४ ५ ६	७ ८ ९	१० ११ १२	१३ १४ १५	संख्या.

। प्रथममगुरुषड्भंविद्यतेयत्रकांते ।
॥ तदनुचदशमंचेदक्षरंद्वादशांत्यं ॥

। गिरिभिरथतुरंगैर्यत्र कांतेविरामो ।
॥ सुकविजनमनोज्ञामालिनीसाभ्रसिद्धा ॥ ४० ॥

॥ न्स्माः स्लगः ॥ हरिणीछंदः ॥

न	स	म	र	स
।।।	।ऽ	ऽऽऽ	ऽ।	ऽ।ऽ
१२३	४५६	७८९	१०११	१२१३१४१५१६१७

यति.५.४.८

। मुमुखिलघवःपंचभाच्यास्ततोदशमांतिकं ।
॥ स्तदनुललितालापेवर्णौभियेत्रिचतुर्दशौ ॥
। भवतिपुनर्यत्रोपांत्यस्फुरत्करकंकणे ।
॥ यतिरपिरसैर्वेदैरश्वैःस्मृताहरिणीतुसा ॥ ४१ ॥

॥ म्न्माः स्त्लागः ॥ शिखरिणीछंदः ॥

य	म	न	स	भ
।ऽऽ	ऽऽ।	।।।	ऽऽ।	।।ऽ
१२३	४५६	७८९	१०११	१२१३१४१५१६१७

यति६.६.५.

। यदाभ्राच्योद्भस्वःकलितकमलेषष्ठकपरा ।
॥ स्ततोवर्णाःपंचभ्रुतिसुकुमारांगिरचिता ॥
। त्रयोन्येचोपांत्याःसुतनुजघनाभोगसुभगे ।
॥ रसैरोशैर्यस्याभवतिविरतिःसाशिखरिणी ॥ ४२ ॥

॥ उरजाःस्यौल्गौ ॥ पृथ्वीछंदः ॥

ज , स , ज , स , य ,
। ऽ । । । ऽ । ऽ । । । ऽ । ऽ । ऽ । ऽ
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७

यति.८.६.३.

। द्वितीयमलिकुंतलेयदिषडष्टमंद्वादशं ।
॥ चतुर्दशमथप्रियेगुरुगभीरनाभिन्हदे ॥
। सपंचदशमांतिकंतदनुयत्रकांतेयति ।
॥ गिरींद्रफणिभृत्कुलैर्भवतिसुश्रुपृथ्वीतिसा ॥४३॥

॥ न्जौभ्जौज्लौग् ॥ त्रुटकछंदः ॥

न , ज , भ , ज , ज ,
। । । । ऽ । ऽ । । । ऽ । । ऽ । । ऽ
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७

यति.७ ४.६

। यदिमुकुलेक्षणेक्षरमिदंगुरुपंचमकं ।
॥ तदनुशिवेवलोकनगुणेयदिसप्तमकं ॥
। त्रिपुररिपौचतुर्दशयुगेगुरुताकथिता ।
॥ वदपुनरंतिकेसुमुखितत्कथितंत्रुटकं ॥ ४४ ॥

॥ म्सौज्सौतौग् ॥ शार्दूलविक्रीडितछंदः ॥

म , स , ज , स , त , त ,
ऽ ऽ ऽ । । ऽ । ऽ । । । ऽ ऽ ऽ । ऽ ऽ ।
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९

यति.८.४.७.

। आद्यश्चेद्दुरवस्रयः स्त्रियतमेषष्ठस्तथाचाष्टमो ।
॥ नन्वेकादशतस्रयस्तदनुचेद्दष्टादशाद्यौततः ॥
। मार्त्तंडैर्मुनिभिश्चयत्रविरतिःपूर्णेदुबिंबानने ।
॥ तद्वृत्तंप्रवदंतिकाव्यरसिकाशार्दूलविक्रीडितं ॥ ४५ ॥

॥ मौभौयौयः ॥ स्रग्धराछंदः ॥

म , र , भ , न , य , य , य
ऽ ऽ ऽ । ऽ ऽ । । । । । । ऽ ऽ । ऽ ऽ । ऽ ऽ
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१
यति ७. ७. ७.

। चत्वारोयत्रवर्णाःप्रथममलघवःषष्ठकःसप्तमोपि।
॥ द्वौतावत्षोडशाद्यौमृगमदमुदितेषोडशांत्यौतथांत्यौ ॥
। रंभास्तंभोरुकांतेमुनिमुनिमुनिभिर्यत्रकांतेविरामो ।
॥बालेवंद्यैःकवींद्रैःसुतनुनिगदितास्रग्धरासाप्तसिद्धा ॥ ४६ ॥

॥ गणनामदेवफलानि ॥

। मोभूमिःश्रियमातनोतियजलंवृद्धिरचाग्निर्मृति ।
॥ सोवायुःपरदेशदूरगमनंतव्योमशून्यंफलं ॥
। जःसूर्योरुजमाददातिविपुलंभेदुर्यशोनिर्मलं ।
॥ नोनाकश्चसुखप्रदःफलमिदंमाद्दुर्गणानांबुधाः ॥ ४७ ॥

॥ सूत्रेणगणेनलघो । र्दीर्घस्ययथाक्रमेणसंमिश्रा ॥
॥ संख्यांकैर्यत्यंकै । र्पविनासांकेतिकीकृताटीका ॥४८॥

॥ अथगणसंख्यानामरूपदेवफलज्ञापकयंत्रं ॥

	गणनाम	रूपं	देवता	फलं	मित्रादि	फलं
१	मगण	ऽ ऽ ऽ	मही	लक्ष्मी	मित्रं	शुभं
२	नगण	। । ।	स्वर्गे	बुद्धिः	मित्रं	शुभं
३	भगण	ऽ । ।	शशी	यशः	दासः	शुभं
४	यगण	। ऽ ऽ	जलं	आयुः	दासः	शुभं
५	जगण	। ऽ ।	रविः	रुजं	उदासः	अशुभं
६	रगण	ऽ । ऽ	अग्निः	दाहः	शत्रुः	अशुभं
७	सगण	। । ऽ	वायुः	विदेशः	शत्रुः	अशुभं
८	तगण	ऽ ऽ ।	नभः	शून्यं	उदासः	अशुभं

॥इतिश्रीमहाकविकालिदासकृतश्रुतबोधः हीराचंदकानजी कृतसांकेतिकीटीकासहितः समाप्तः ॥ ३५ ॥

दुर्घटकाव्यं.

वीशेद्भूधक्रिपुस्वर्वित्वद्दरिपरकोऽहःसृगृक्षेडजाड्डागाग्यस्वीड्गोवृडेकद्विजरुरुपरयाजांगजोऽघोहभीः॥ वाताद्धारोविषप्साःकलसदजसरित्सस्वदःकंधिजादो । भादोनारारसंघावनतपदकरुट्सोऽव्यकाद्वोहरिद्वः ॥ १ ॥ वाश्वारेड्ध्वजधग्धृतोड्वधिपतिःकुधेड्जजानिर्गणेड् । गोराडारुडुरस्सरेडुरतरयैवेयकभ्राडरं ॥ उड्वीट्रुरुक्करकास्थिधृक्त्रिदृगिभेडार्द्रीजिनेछश्वयः । सस्तादंबुमदंबुदालिगलरुक्देवोमुदेवोमृडः

॥ २ ॥ योव्योमाडिनगोहरीडुडुपगोयुग्मक्कगध्रोपभी । भीम श्वर्म्यसुकीरमारतरणेनाभ्यब्रुडासीनकः ॥ द्योषच्चम्ववनम्यप स्सलिलजोवार्द्विस्वपोऽष्टार्धदो । राद्योगद्यसिवाडघारदमृतदः पायान्सवःकंदभा ॥ ३ ॥ खाटीछासिपलेहपापडवडीक्षारो डभाजीगुणे। यद्भक्तोनिमिषीचबाकुलचणाःध्यायंतियेयोगि नः ॥ कालाभीलकरालभूषलमहादैन्यैंद्रमार्थार्थिनी । सासा सूरयसातवाघदृतयेस्तात्कर्णमोटीचिरं ॥ ४ ॥ लक्ष्मीवन्छ तकूरसूरणदहिम्बूधकृक्षमःपापडी । लाडूढोकलघीवडांछन वडीखाजांबुदालीरुचीः ॥ मड्डाशाकरखंडनोविविभुनाक्षी रावसातुल्यमां । सासूहालितडिन्निभागवसनोव्यात्सेवकंसा रवान् ॥ ५ ॥ गोश्रावःकिमयंगवाश्रयगतेकिंसुभुगांवीक्षसे। गोमध्येचरणेनकिंलिखसिगांगोस्त्रीनिभेदेहिगां ॥ गावोयां तिगृहेषुवासरमणेर्गावश्चदूरंगताः । गावस्त्वद्विरहेममासुहर णाएरेहियामोवयं ॥ ६ ॥ ॥ इतिश्रीमहाकविकालिदास कृतदुर्घटकाव्यंसमाप्तः ॥ ३६ ॥

विद्वद्विनोदकाव्यं;

श्रीगुरुंचरणम्यादौ । हेरंबंपवनात्मजं ॥ तत्कृपामतिसं पल्लंकुर्वेविद्वद्विनोदकं ॥ १ ॥ कश्चिद्वनंबहुवनंविचरन्वय स्थो । वश्यांवनात्मवदनांवनितांवनार्द्रां ॥ तर्वर्यरिप्रदमुदी क्ष्यसमुत्थिबंखे । नागामिमांमदकलःसकलांबभाषे ॥ २ ॥ प श्याब्जदग्गिरितटेषुकुमातृसाव्हा । न्भूदेवराजरिपुशत्रुसमा वधूतान् ॥ वैश्वानरारिजरिपुघ्नशराभिभूतै । र्दृक्श्रोत्रशत्रु

भिरुपासितपुष्पशोभान् ॥ ३ ॥ पश्याद्रिसारसदृशीभिरमू
भिरद्रि । राज्ञावयन्यमरगुप्तधरणीमहिम्नः ॥ अब्दःसिताभि
रसितःशबलःखगाभि । वार्ब्भिस्तिरेरविभातिवनंभबुद्धैः
॥ ४ ॥ गोष्टंघृतंसुघृतवद्भिरमीभिरभ्यं । गोभिःसमुद्धरतिय
द्वहुधाहिमघ्नः ॥ तद्गव्यगंबरगतंशिखिजात्मसंस्थं । विस्पंदमा
नमभिवर्द्धयतीयगोजान् ॥ ५ ॥ अब्रुट्पलाशनिभदृग्घनजा
त्मवक्त्रा । वार्वस्वरेननिभगागजदोःसमोरु ॥ सीरध्वजप्रस
वतुल्यविषाव्हदासौ । व्रासंगतामुदितामसमीक्षवार्द्दमू ॥ ६॥
सूर्यांशुनामपतिरुन्नतदृग्गामी । वाङ्नामभिःपरिवृतोविष
नामदाभिः ॥ उस्रावरःमुदितःप्रतिनानदीति । गर्ज्जतमीक्षण
हितोच्चयतुल्यरूपं ॥ ७ ॥ एनंपयोदपतिरुन्नमितंमयोद । ख
स्थंमहीतलगतःप्रतिगर्ज्जतीव ॥ भित्वावनींवनरुहाक्षिशिरोरु
हाभ्यां । संप्रस्थितोमृतधरैरभिषिच्यमानः ॥ ८॥ स्रोतोजवि
क्षतजभूधरधातुरूपाः । खस्थापयोजदलदृक्शुचिशुक्रमांसे॥
मासेनभस्यनभसोरतिसंपतंतः । तीव्रंविषंविषधराःपरिनिर्व
पंति ॥ ९ ॥ स्वयोनिभक्षध्वजसंभवानां । श्रुत्वानिनादंगि
रिगव्हरस्थः तमोरिबिंबप्रतिबिंबधारी । विरौतिकांतेपवना
शनाशः ॥ १० ॥ गोष्टश्चकुंकुमवपुःप्रतिराजतेसौ । समाद्रि
दैत्यभुजयोतमशत्रुगोपः ॥ उर्वीधराभमविरोन्थितमंबरंखे ।
दृष्ट्वाहिहाप्रमुदितोहिमहाव्हयानः ॥ ११ ॥ कृष्णोंबरःक्षरति
तोयमसावजस्रं । मन्याविमौरणगताविववेभराजौ ॥ अन्ये
त्वमीद्विरदवृंदनिभाःक्षरंतः । प्रच्छादयन्यमरसिद्धविमानमा
र्गं ॥ १२ ॥ वार्द्धाखगाःक्षितिधरागमनप्रकाशा । नेमीभिरा

शभतुरंगमतुल्यघोषाः ॥ वाग्वीरिताखमवतमवनंक्षरतो ।
वार्भिःक्षितंघृतधराःपरिनिर्वपंति ॥ १३ ॥ एषोंघ्रिपाशनरिपु
प्रभुतारिसाह्व । मारुह्यतिष्ठतिमृगात्रिभुजंगमारिः ॥ यस्थ
स्वनैःप्रमुदितस्यममाद्यबाले । तालध्वजावरजसूनुशराःपतं
ति ॥ १४ ॥ जस्राविषंस्थलगतोऽत्तितथैववाभ्यों । वार्जीद्वि
जःस्वपितृभीरुविषमहीणः ॥ वाताशनःखशयनःस्मरतिस्थ
स्य । चक्षुःश्रवावनभयान्सुरशत्रुनामा ॥ १५ ॥ पक्ष्यश्व
मवतुरगमतिमोष्टवर्णो । वाहैनबर्हितिसमाह्वयतह्यहिघ्नः ॥
भेकस्तथैवखशयाशयतेद्यवाणिः । शब्दंकरोत्यतिमृशंविष
राशिभग्नः ॥ १६ ॥ नाविष्करावणमुपेत्यकुमातृसाह्व । मा
क्रीडतेमधुकलोंगनयासमेतः ॥ अन्यःस्वयंमणिवराभमुपेत्य
गोजं । नारामयासहपयःपतिजांवृणीते ॥ १७ ॥ सूतंमहत्क्ष
तजवर्णनिभंवरोसौ । बीभर्त्यमूनिचभिनत्तिसरोरुहाणि ॥
तज्जेनचापिरजसावनितांवयस्थो । प्यभ्युद्धरत्यविकिरत्यभि
षिच्यमानः ॥ १८ ॥ पंकेनिमग्नमिभवृंदमदःसवारि । गर्ज्जं
तिमिक्षयदवृंदमिवावभाति ॥ वार्यात्मनामशतचित्रतनुःसुप
र्णो । योषिद्धृतःसमदनःप्रतिरोरवीति ॥ १९ ॥ विस्फोटितां
बररवेणरिरंसुरेव । संत्रासितोहरिरनोकहनिष्कुटीषु ॥ संली
यतेतडितमाभिमुखींचदृष्ट्वा । खात्संमहत्तरमसौसमनुप्रविष्टः ॥
॥ २० ॥ एतावदुक्तमवचःसुमनाःसउक्ता । रंत्वादिनंसहतया
प्रियया प्यदीनः ॥ युक्तंचतुर्भिरनडुद्भिरदीनवद्भि । रारुह्य
यानमथसंप्रययौस्वगेहं ॥ २१ ॥ ॥ इतिमहाकविकालि
दासविरचितंविद्वद्विनोदकाव्यंसमाप्तं ॥ ३७ ॥

॥ इतिश्रीकाव्यकलापेसमाप्तिंशद् ॥

॥ ग्रंथात्मकःप्रथमोंऽकः ॥

॥ समाप्तः ॥

00168894

Digitized with financial assistance from
Observer Research Foundation
on 22 February, 2019